

**YEREL HALKIN KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK
ALGI VE TUTUMUNUN MEKANA BAĞLILIK
DÜZEYİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KÜLTÜREL MİRAS VE MİRAS ALAN YÖNETİMİ**

Burhan YAVAŞ

**Danışman
Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU**

**YEREL HALKIN KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK ALGI VE TUTUMUNUN
MEKANA BAĞLILIK DÜZEYİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Burhan YAVAŞ

Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Haziran 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	13
ARAŞTIRMA MEDELİ VE HİPOTEZLERİ.....	13
EVREN VE ÖRNEKLEM	15
ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLER	16
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	18
GİRİŞ	20
BİRİNCİ BÖLÜM	22
1. KÜLTÜREL MİRAS VE KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI.....	22
1.1. Kültürel Miras	27
1.1.1. Kültürel Miras Kavramı	31
1.1.2. Uluslararası Açıdan Kültürel Miras	32
1.1.2.1. Dünyada Kültürel Mirasın Korunması	33
1.1.3. Türkiye’de Kültürel Miras	38
1.1.3.1. Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunması.....	56
1.1.4. Yerel Halkın Kültürel Miras Algısı	58
İKİNCİ BÖLÜM.....	62
2. KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINDA “SAFRANBOLU” VE MEKANA BAĞLILIK	62
2.1. Safranbolu.....	62

2.1.1. Safranbolu'nun Nüfus Yapısı	68
2.1.2. Safranbolu'nun Sosyo-Ekonomik Yapısı	70
2.1.3. Safranbolu'nun Kültürel Yapısı.....	70
2.1.4. Safranbolu'da Ulaşım.....	71
2.1.5. Safranbolu'da Turizm.....	75
2.2. Safranbolu'da Kültürel Miras	76
2.2.1. Safranbolu'da Kültürel Mirasın Korunması	78
2.3. Mekana Bağlılık.....	79
2.4. Mekana Bağlılık Ve Kültürel Mirası Koruma İlişkisi	81
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	83
3. YEREL HALKIN KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK ALGI VE TUTUMUNUN MEKANA BAĞLILIK DÜZEYİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	83
3.1. Araştırmanın Bulguları	84
3.1.1. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	84
3.1.2. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Kendisini “Safranbolulu” Olarak Tanımlamasına İlişkin Bulgular	87
3.1.3. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Kaç Yıldır Safranbolu'da Yaşadığına Dair Bulgular	87
3.2. Araştırma Verilerinin Analizi.....	88
3.2.1. Ölçeklere Yönelik Yapılan Faktör Analizleri ve Güvenilirlik Testleri	88
3.2.1.1. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuçları.....	89
3.2.1.2. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuçları.....	90
3.2.1.3. Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçeğine Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuçları.....	92
3.2.2. Yerel Halkın Kendisini “Safranbolulu” Olarak Tanımlaması Değişkenin Araştırma Ölçeklerine İlişkin Analizleri.....	94
3.2.2.1. “Safranboluluk” Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi Analizleri.....	94
3.2.2.2. “Safranboluluk” Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Koruma Tutumu Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi Analizleri.....	95
3.2.2.3. “Safranboluluk” Değişkeninin, Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi Analizleri.....	96

3.2.3. Yerel Halkın Safranbolu'daki Yaşam Süresi Değişkeninin Araştırma Ölçeklerine İlişkin Analizleri.....	96
3.2.3.1. Safranbolu'da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin Yapılan One-Way ANOVA Testi Analizleri	97
3.2.3.2. Safranbolu'da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Yapılan One-Way ANOVA Testi Analizleri	98
3.2.3.3. Safranbolu'da Yaşam Süresi Değişkeninin, Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçeğine İlişkin Yapılan One-Way ANOVA Testi Analizleri.....	99
3.2.4. Araştırma Ölçeklerinin Birbiri Üzerindeki Etkisine İlişkin Analizler	100
3.2.4.1. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ve Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum ile Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçekleri Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri.....	100
3.2.4.2. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ile Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçekleri Arasındaki Basit Regresyon Analizleri.....	102
SONUÇ	104
KAYNAKÇA.....	113
TABLolar LİSTESİ	123
ŞEKİLLER LİSTESİ	125
HARİTALAR LİSTESİ	126
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	127
EKLER	129
ÖZGEÇMİŞ	131

TEZ ONAY SAYFASI

Burhan YAVAŞ tarafından hazırlanan “YEREL HALKIN KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK ALGI VE TUTUMUNUN MEKANA BAĞLILIK DÜZEYİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU

.....

Tez Danışmanı, Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.
17/06/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Taşkın DENİZ (KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Şule KIYICI (BEÜN)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans/Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Burhan YAVAŞ

İmza :

ÖNSÖZ

Yerel halkın kültürel miraslar üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma; Türkiye'nin değerli miras şehri Safranbolu'nun UNESCO Dünya Miras Listesi'nde kalıcı olması adına bir katkıda bulunmak, genel anlamda da yerel halk ve kültürel miraslar ile ilgili akademik literatüre yeni araştırma konuları kazandırmak amacıyla yapılmıştır.

Çalışmanın uygulanmasında yaptıkları katkılardan dolayı Safranbolu yerel halkına, tüm yardımları ve öğretileri için danışmanım Sayın Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU'na teşekkür ederim. Lisans eğitimimde bana kattıklarından dolayı Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi akademisyenlerine, "BTİOYO" bünyesinde tanıdığım tüm arkadaşlarıma ve lisansüstü eğitimimdeki katkılarından dolayı Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi akademisyenlerine saygılarımı sunarım.

Özel olarak, hayatım ve eğitimim boyunca her zaman yanımda olan canım annem ve canım babama tüm fedakarlıkları için şükranlarımı sunar, sevgili kardeşim Esma Nur YAVAŞ'a teşekkür ederim. Tanıdığım günden bu yana her zaman desteğini hissettiğim müstakbel eşim Nergis AKYÜZ'e ve içinde bulunduğum büyük aileme minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Bu çalışma, emeğinin karşılığıyla ve onuruyla yaşayan tüm insanlara ithaf edilmiştir.

ÖZ

Kültürel miras varlıklarının ulusal veya uluslararası olarak korunmasına ve yaşatılmasına yapılan katkıda birçok paydaş yer almaktadır. Bu paydaşlardan biri olan yerel halk, kültürel mirasların korunması ve yaşatılması adına önemli bir etkidir. Bu sebeple yerel halkın kültürel miraslara yönelik davranışlarını ve düşüncelerini araştırmak büyük önem kazanmaktadır. Bu araştırma Türkiye’de Batı Karadeniz Bölgesi’nde yer alan ve UNESCO Dünya Miras Listesi’nde bulunarak koruma altında olan Karabük ilinin Safranbolu ilçesinde yerel halkın katılımıyla gerçekleşmiştir. Safranbolu’da yerel halk bazında özellikle yeni nesil ile ilgili mirasları tanıtmaya, yaşatmaya ve korumaya konusunda çeşitli sıkıntılar mevcuttur. Safranbolu’nun kültürel miras değerlerini yitirmemesi ve yaşatabilmesi adına bir katkı olması amacıyla yapılan bu çalışmada kültürel mirasa yönelik algı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık düzeyi etkenlerinin ilişkisi sunulmuş ve bu ilişkiler test edilmiştir. Bu ilişkiler iyi bir uyum sağlamış, kültürel mirasa yönelik algı ve kültürel mirası korumaya yönelik tutum, mekana bağlılık düzeyi üzerinde pozitif yönde etki gösterdiği tespit edilmiştir. Kültürel mirasa yönelik algının ise kültürel mirası korumaya yönelik tutum üzerinde yine pozitif yönde bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Buna göre kültürel miraslara yönelik algı, koruma tutumu ve mekana bağlılık arasında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bir kültürel miras şehri olan Safranbolu için önemli paydaşlardan birisi olan yerel halkın algı ve koruma tutumunun artması, mekana bağlılığı da arttırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras; Algı; Tutum; Mekan Bağılılık; Safranbolu

ABSTRACT

Many stakeholders are involved in the contribution to the national or international protection and survival of cultural heritage assets. Local people, one of these stakeholders, are an important factor in the preservation and preservation of cultural heritage. For this reason, it is of great importance to research the behaviors and thoughts of the local people towards cultural heritage. This research was carried out with the participation of local people in Safranbolu district of Karabuk province, which is located in the Western Black Sea Region of Turkey and is on the UNESCO World Heritage List. There are various problems in Safranbolu on the basis of local people, especially in promoting, keeping alive and protecting the heritages of the new generation. In this study, which was carried out in order to contribute to Safranbolu not to lose its cultural heritage values and to keep them alive, the relationship between the perception of cultural heritage, the attitude towards protecting the cultural heritage and the level of attachment to the place were presented and these relationships were tested. These relations have been well adapted and it has been determined that they have a positive effect on the perception of cultural heritage and the attitude towards protecting the cultural heritage, the level of attachment to the place. It has been observed that the perception of cultural heritage has a positive effect on the attitude towards protecting the cultural heritage. Accordingly, it has been determined that there is a strong relationship between the perception of cultural heritage, the attitude of preservation and the attachment to the place. It has been seen that the increase in the perception and protection attitude of the local people, which is one of the important stakeholders for Safranbolu, which is a cultural heritage city, also increases the loyalty to the place.

Keywords: Cultural Heritage; Perception, Attitude; Place Attachment; Safranbolu

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Yerel Halkın Kültürel Mirasa Yönelik Algı ve Tutumunun Mekana Bağlılık Düzeyi Üzerindeki Etkisi
Tezin Yazarı	Burhan YAVAŞ
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	17/06/2022
Tezin Alanı	Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	132
Anahtar Kelimeler	Kültürel Miras; Algı; Tutum; Mekana Bağlılık; Safranbolu

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	The Effect of Local People's Perceptions and Attitudes towards Cultural Heritage on the Level of Attachment to the Place
Author of the Thesis	Burhan YAVAŞ
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	17/06/2022
Field of the Thesis	Cultural Heritage and Heritage Management
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	132
Keywords	Cultural Heritage; Perception; Attitude; Attachment to Place; Safranbolu

KISALTMALAR

T.C.	: TÜRKİYE CUMHURİYETİ
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ICOMOS	: International Council of Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Kurulu)
ICOM	: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Kurulu)
WHC	: World Heritage Convention (Dünya Miras Sözleşmesi)
OWHC	: Organization of World Heritage Cities (Dünya Miras Şehirleri Organizasyonu)
GCI	: Getty Conservation Institute (Getty Koruma Enstitüsü)
KMO	: Kaiser-Meyer Olkin
SPSS	: Statistical Package For The Social Sciences
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
$\bar{X}$	: Ortalama
BTİOYO	: Balıkesir Turizm İşletme Otelcilik Yüksek Okulu

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Kültürel miraslar tarihi geçmişi bugüne yansıtan eşsiz varlıklardır. Bu nedenle kültürel mirasları korumak ve yaşatmak, bu varlıklar sayesinde geçmişi bugün öğrenebildiğimiz gibi ilerleyen kuşakların da öğrenebilmesi adına büyük önem taşımaktadır. Bu kültürel miras varlıklarının korunması her ne kadar kurallar, yasalar ve yasaklarla sağlansa da bulunduğu bölgede yaşayanların da bu konuda bilinçli olması bu varlıklar ve bölge adına faydalı olacaktır. Türkiye’de tek tescilli korunan kent olma özelliği taşıyan Safranbolu’nun kültürel miras zenginliği göz önüne alındığında, yerel halkın bilinçlendirilmesi ve korumaya olan katkısının sağlanması kritik derecede önem kazanmaktadır. Safranbolu yerel halkının yaşadığı yerdeki mekana bağlılıklarının ne düzeyde olduğu araştırılması gerekmektedir. Bu sebeple yapılan bu tez çalışmasında, Safranbolu’da yaşayan yerel halkın kültürel mirasa yönelik algı ve tutumunun mekana bağlılık düzeyi üzerindeki etkisi konu alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın temel amacı, yerel halkın kültürel mirasa yönelik algı ve tutumun mekana bağlılık düzeyi üzerindeki etkisini ölçmektir. Bu konu teorik ve ampirik açıdan incelenecektir. Safranbolu için kritik öneme sahip olan “kültürel miras şehri” markasının korunmasına katkıda bulunmak, Safranbolu yerel halkı hakkında bir izlenime sahip olmak ve bu konuda akademik literatürdeki eksikliğin doldurulmasını sağlamak planlanmaktadır. Buna göre, Safranbolu’da yaşayan yerel halka uygulanacak anket sayesinde elde edilecek veriler ile yerel halkın yaşadığı yere bağlılığı ve bunun kültürel mirasa yönelik algıyı ve tutumu nasıl etkilediği belirlenecek olup, konu ile alakalı yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Yerel halkın yaşadığı yeri sevmesi, tanınması ve yaşadığı yer için katkıda bulunmak istemesi ile o bölgenin yaşamı, ekonomisi ve çizdiği imaj arasında doğru orantı olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, bu araştırmadan çıkarılacak sonuçlar ile belediye ve/veya diğer kuruluşların, yerel halkın Safranbolu ve kültürel miras hakkında bilinçlendirilmesi adına yapacağı potansiyel çalışmalarda bir veri olarak kullanılabilecek olması bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

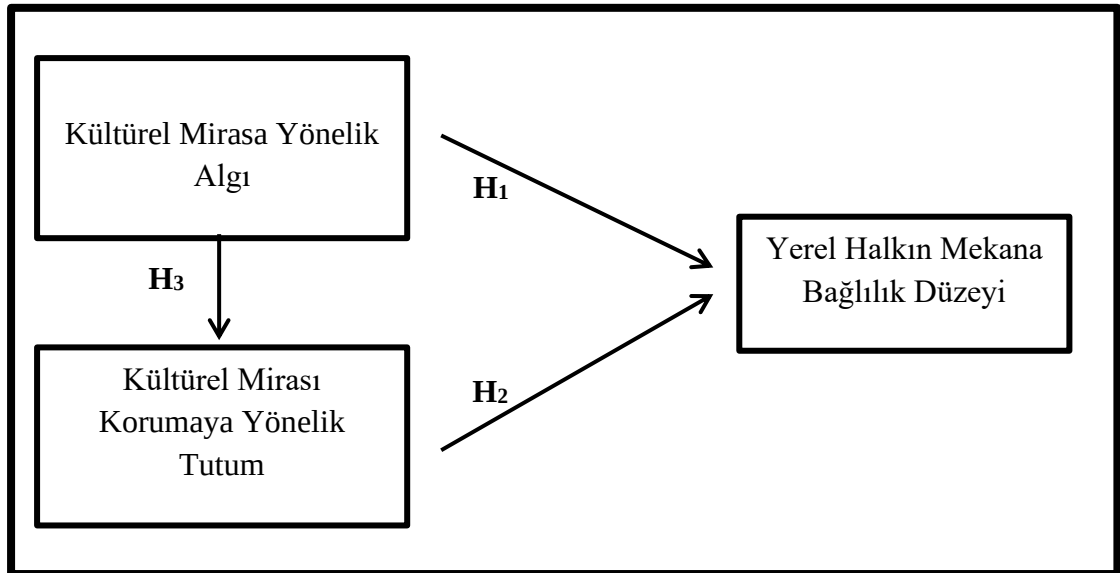
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bir kültürel miras şehri olan Safranbolu’da daha önce bu konu hakkında akademik literatürde hiçbir çalışma örneği bulunamamıştır. Bu çalışmada, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş olup, örnekleme oluşturan katılımcıların demografik özellikleri olan cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve gelir durumu ile birlikte, Safranbolu ile ilişkili kişisel sorular için tanımlayıcı istatistik verileri kullanılmıştır.

Sayısal verilere bağlı olarak yapılan bu çalışmada genele göre uyarlanabilir bir yöntem olan nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme oluşturan katılımcıların çoğunluğuna göre genel bir sonuç almayı hedefleyerek bu sonucu almak adına katılımcılara anket uygulaması yapılmıştır.

ARAŞTIRMA MEDELİ VE HİPOTEZLERİ

Araştırma ile ilişkili alan yazın çalışmalarından (Lewicka, 2011; Chui vd., 2011) uyarlanarak yerel halkın kültürel mirasa yönelik algı ve tutumunun mekana bağlılık düzeyi üzerindeki etkisini gösteren bir araştırma modeli aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Bu tez çalışmasındaki bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki incelenerek oluşturulan hipotezler, kültürel miras algısı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık düzeyi alanında literatürde daha önce yapılmış olan çalışmalar dikkate alınarak test edilmektedir.

Bu tez çalışmasıyla doğrudan ilişkisi bağlamında kültürel mirasa yönelik algı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık için birbiriyle bağlantılı ve/veya ayrı ayrı alan yazındaki çalışmalara bakıldığında, önemli kültürel mirasları olan yerlerin mekana bağlılığı arttırdığı ve kişileri özel hissettirdiği belirtilmiştir. Yaşanan yer ile bağlantılı olan faaliyetlere katılıma mekana bağlılığın doğrudan etkisi vardır. Mekana bağlılığı yüksek olan kişiler mekanla ilişkili faaliyetlere katılmaktadır ve aynı zamanda kültürel mirasa yönelik koruma faaliyetlerine katılımın da pozitif yönde etkileneceği bilinmektedir (Lewicka, 2011). Yerel halkın kültürel mirası koruma konusunda olumlu bir algıya sahip olması, bölgedeki turizm faaliyetlerini de arttırmaktadır (Okuyucu ve Somuncu, 2012). Topçu (2014)'nın yaptığı çalışmada ise Elazığ/Harpur yerel halkının bölgedeki kültürel miraslara yönelik bilinç düzeyinin düşük olduğu ve kültürel miras değerlerinin korunmadığı sonucuna varmıştır. Kültürel miras alanları bulunan bir bölgede yapılan festivalde yapılan araştırmada dışarıdan katılan ziyaretçilerin mekana bağlılık düzeyi, yerel halktan daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Woosnam vd., 2018). Bu nedenle miras alanlarının bulunduğu bölgelerde mekana bağlılığın artırılması son derece önemlidir (Goussous ve Al-Hammadi, 2018). Mekana bağlılığın kültürel miras algısına ve tutumuna etkisi konusunda ise yalnızca bir çalışma mevcuttur. Bu çalışmada Bergama ve Efes'teki yerel halkın mekana bağlılık düzeylerinin kültürel miras algısı ve tutumu ölçülmüş ve sonuç olarak mekana bağlılık; kültürel mirasa yönelik algıyı, algı da kültürel mirası korumaya yönelik tutumu pozitif yönde etkilediği sonucu belirlenmiştir (İşçi vd., 2018). Şanlıurfa'da yapılan çalışma sonucuna göre yerel halkın kültürel mirasa yönelik farkındalık seviyesinin yüksek olmasına karşın bu konuda yaşadığı deneyimin düşük olduğu görülmektedir (Akpınar ve Mancı, 2019). Çanakkale/Assos bölgesindeki yerel halkın ise kültürel miras varlıkları ile ilişkili algının, kültürel miras varlıklarının korunmasına yönelik tutumları üzerinde pozitif bir etkisi olduğu anlaşılmıştır (Uzun, 2020). Mekana bağlılığın başka faktörleri etkilediği çeşitli çalışmalar da mevcuttur. Turizmin gelişim sağlamasında mekana bağlılık pozitif yönde etki etmektedir (Saatcı ve Türkmen, 2020). Amasya'da yapılan bir çalışmada ise mekana bağlılık düzeyinin

yüksek olduğu yerel vatandaşların turizmin gelişmesine olumlu yaklaştığı görülmüştür (Altanlar, 2021).

Bu çalışmalar doğrultusunda kültürel miras algısı ve tutumu değişkenlerinin etkilediği düşünülen mekana bağlılık düzeyi hakkında şu hipotezler oluşturulmuştur:

H1: Yerel halkın kültürel mirasa yönelik algısı, mekana bağlılık düzeyini pozitif yönde etkilemektedir.

H2: Yerel halkın kültürel mirası korumaya yönelik tutumu, mekana bağlılık düzeyini pozitif yönde etkilemektedir.

Dünya Mirası olarak kabul edilen bölgelerde yaşayan yerel halkın kararlara ve kurallara katılarak hayatını devam ettirmesi kültürel mirasların korunmasını kolaylaştıracağı ve bunun o bölge için saygınlık uyandıracak bir duruş olacağı belirtilmiştir (Wager, 1995). Bu bağlamda kültürel miras için oluşacak algının belirtilen anlamda bir tutuma yol açabileceği kanısından şu hipotez geliştirilmiştir:

H3: Kültürel mirasa yönelik algı, kültürel mirası korumaya yönelik tutumu pozitif yönde etkilemektedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Evren, çalışmalar için bir ulaşılması çok güç bir bütünü ifade eder. Ancak çalışmanın evreni, genelleme yapılabilecek düzeyde araştırma ile gerçekçilik içeren örneklem seçilerek belirlenebilir (Ural ve Kılıç, 2005).

Bu tez çalışmasının evrenini Safranbolu’da yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Evrenin tamamını oluşturan Safranbolu yerel halkına tümüyle ulaşabilmek imkansız olduğundan, örnekleme yönetimine başvurulmuştur. Buna göre, nicel araştırma çalışmalarında sınırsız evreni örneklem büyüklüğüne indirgemek için amacıyla yapılan hesaplamada; “ $\alpha = \pm 0.05$ ” örnekleme hatası ile ilgilenilen olayın gerçekleşme olasılığının ($p=0.5$) ve ilgilenilen olayın gerçekleşmeme olasılığının ($q=0.5$) eşit olduğu kabul edilerek (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004) ulaşılması gereken en az örneklem sayısı 383 olarak tespit edilmiş ve ana kütleye göre genellenecek şekilde indirgenmiştir.

Verilerde sapma veya geçersiz anketler olabilme ihtimali düşünülerek daha fazla katılımcıya ulaşabilmek adına örneklem sayısı 445 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ulaşılmak istenen örnekleme Safranbolu’da yaşayan yerel halk oluşturduğundan, Temmuz 2021-Şubat 2022 tarihleri arasında 445 kişiye uygulanan anket çalışmasında “Safranbolu’da ikamet ediyor musunuz?” sorusuna “Hayır” cevabı veren 25 kişinin anket cevapları geçersiz sayılmış, 3 kişinin anketi ise uygun olmaması sebebiyle değerlendirme kapsamına alınmamıştır. Değerlendirmeye alınan ve analizlerine ulaşılan 417 adet veri, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden “kolayda örnekleme” yöntemi ile elde edilmiştir.

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEKLER

Bu tez çalışmasında literatürdeki örnek çalışmaların (Lewicka, 2011; Chu, vd., 2011) ölçekleri uyarlanarak araştırmaya dahil edilmiştir. Bu çalışma 3 ölçekten, 2 boyuttan ve toplam 22 sorudan oluşmaktadır. Sonuçlara ulaşabilmek için beşli likert ölçeği kullanılmış ve katılımcıların her bir soruyu “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Fikrim Yok, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden birisini işaretleyerek cevaplanması istenmiştir.

Anketin ilk ölçeği olan “Mekana (Yaşanan Yere) Bağlılık” ölçeği Lewicka (2011)’nın çalışmasından örnekle yerel halkın mekana bağlılığını ölçmek amacıyla bu tez çalışmasına uyarlanmıştır. Toplam 11 ifadeden oluşan “Mekana (Yaşanan Yere) Bağlılık Ölçeği”, çalışmanın evreni olan Safranbolu’da yaşayan halkın Safranbolu ile ilgili düşüncelerini belirttiği ifadeleri içermektedir ve bu ifadeler Tablo 1.’de gösterilmiştir.

MEKANA(YAŞANAN YERE) BAĞLILIK ÖLÇEĞİ
Safranbolu’yu çok iyi tanırım.
Safranbolu’yu birisi eleştirdiğinde karşı çıkarım.
Safranbolu’dan uzak kaldığımda, burayı özleyorum.
Safranbolu’yu seviyorum.

Safranbolu’da kendimi güvende hissediyorum
Safranbolu ile gurur duyuyorum.
Safranbolu benim bir parçam gibidir.
Safranbolu’daki gelişmelerde yer almak isterim.
Safranbolu’nun geleceğini etkileyebilirim.
Safranbolu’dan başka bir yere gitmek istemem.
Safranbolu’da uzun süre yaşamayı düşünüyorum.

Tablo 1. Mekana(Yaşanan Yere) Bağlılık Ölçeğinde Yer Alan İfadeler

Kültürel mirasa yönelik algıyı anlayabilmek için kullanılan ikinci ölçek Chui vd. (2011)’nin çalışması örnek alınarak oluşturulmuş ve bu tez çalışmasına uyarlanmıştır. “Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeği”, Safranbolu’daki kültürel miras algısını değerlendirebilmek için oluşturulan 5 ifadeyi içermektedir ve bu ifadeler Tablo 2.’de gösterilmiştir.

KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK ALGI ÖLÇEĞİ
Safranbolu, kendine özgü kültürel geleneğe sahiptir.
Safranbolu, kültürel mirasını korumaya değer bir yerdir.
Safranbolu, uluslararası kültür açısından önemlidir.
Safranbolu’daki yapılar otantikdir (özgündür).
Safranbolu, kültürel değerlerini koruyarak ziyaretçi ağırlayabilir.

Tablo 2. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğinde Yer Alan İfadeler

Üçüncü ve son ölçek olan “Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeği” ise yine Chui vd. (2011)’nin çalışmasından örnek alınarak oluşturulmuş ve bu tez

alışmasına uyarlanmıştır. Safranbolu’da kültürel mirasın korunması yönündeki tutumu anlayabilmek için oluşturulan ve 6 ifadeyi içeren bu lek Tablo 3.’de gösterilmiştir.

KÜLTÜREL MİRASI KORUMAYA YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ
Safranbolu’nun kültürel mirasının korunması gerektiğine inanıyorum.
Safranbolu’nun temel yapılarının korunması gerektiğine inanıyorum.
Safranbolu’nun otantik (zgn) ortamının korunması gerektiğine inanıyorum.
Kültürel zenginliğin, Safranbolu’nun bir parçası olduğuna inanıyorum.
Safranbolu’nun kültürel mirasını gelen turistler ile paylaşırım.
Safranbolu’daki yerel halka saygı duyuyorum.

Tablo 3. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum leğinde Yer Alan İfadeler

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Bu tez çalışmasının araştırma kapsamını Safranbolu’da yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Araştırma için bu bölgenin seçilme sebepleri maddi açıdan kolaylık, zaman ve bu bölgede yerel halk ile kültürel miras bağlamında yerel halkın algı ve tutumlarını ölçecek bir çalışmanın bulunmuyor olmasıdır.

Bu çalışmanın yürütülme aşamasında küresel salgın hastalık (Covid-19) nedeniyle hem çalışma bölgesinde hem de Türkiye çapında seyahat ve sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş, çalışma kısıtlı zaman ve maddi olanaklar nedeniyle Temmuz 2021-şubat 2022 tarihleri arasında Safranbolu’da yaşayan yerel halk ile yapılabilmıştir. Anket çalışmasında yer alan katılımcıların sorulara doğru cevaplar verdiği varsayılmış, bu bağlamda çıkan sonuçların güvenilirliği ve geçerli olması çalışmada kullanılan veri toplama tekniğinin özelliğine bağlı olarak kısıtlı olabilmektedir.

GİRİŞ

Turizm, çoğu ülke için vazgeçilemeyecek düzeyde gelir kaynağı yaratmaktadır. Türkiye’de de turizm sektörü önemli gelir kaynağıdır. Küresel çapta yaşanan pandemi (Covid-19 Salgın Hastalığı) dönemi öncesine bakıldığında Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization)’nın açıkladığı turizm istatistiklerinde Türkiye, 2018 yılında en çok ziyaret edilen 6. ülke olmuştur (UNWTO, 2019). Doğal ve kültürel alan zenginliklerine sahip olan Türkiye, turistler için bir çekim merkezi haline gelmektedir (Drost, 1996). Bu zenginlikler uluslararası önemde olduğundan gereken özene ve korumaya muhtaçtırlar. “Dünya Mirası” olan bu anıtlar, doğal alanlar ve sitler ülkelerin/milletlerin kimliğini temsil etmesi dolayısıyla turistler için bir ziyaretten daha fazlası anlamına gelmektedir (Schackley, 2006; Akt. Frey ve Steiner, 2011). Bu kültürel zenginliklerin Dünya Miras Listesi’nde olması her ne kadar tanımlama, farkındalık, koruma ve geleceğe taşıma amacıyla olsa da turizmde tanıtım, dolayısıyla da bir pazarlama aracı olması kaçınılmaz bir hal almıştır. İzlenen bu yol, mirasların Dünya Miras Listesi’nde olmasının turizm hareketliliğini artıran önemli bir etken olarak görülmesine dayanmasıyla beraber bu anlamda miras alanlarının bulunduğu yerler için önemli gelişim fırsatlarına yol açmaktadır (Su ve Wall, 2014). Ancak bu gelişimlerin turizme ve bu turizmin ekonomik katkıya olan etkisi tam anlamıyla ölçülüp değerlendirilememektedir (Huang vd., 2012).

Kültürel miras zenginliklerinin korunarak yaşatılması için birçok paydaş aynı amaçla hareket etmelidir. Kültürel mirasların geleceğe aktarımında çok önemli yere sahip olan “yerel halk” bu paydaşlardan biri olup buna yönelik tutum ve davranışları incelenerek araştırılması gereği ortaya çıkmaktadır. Yaşadığı bölgede bulunan miras zenginlikleriyle gurur duyan, saygı duyan ve korunmasına katkı sağlayan bir yerel halk bilinci hedeflenmelidir (Uslu ve Kiper, 2006).

Türkiye’nin, 2021 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi’nde 19 adet miras varlığı bulunmaktadır (UNESCO, 2021). Bir kültürel zenginliğin Dünya Miras Listesi’nde yer alarak “Dünya Mirası” olabilmesi için yapılan başvurular için karar verici olan “UNESCO Dünya Miras Komitesi”dir. Komite, kararlarını “Doğal Kaynakları Koruma Birliği”(IUCN) ve “Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi”(ICOMOS) kuruluşlarının raporlarını göz önünde bulundurarak alır. Raporları değerlendirerek miras varlıklarının gerektiği gibi yönetilmediği durumlarda

devletlerden gerekli hamleleri yapmasını istemektedir (Bursa Belediyesi Alan Başkanlığı, 2021). Türkiye’de UNESCO Dünya Miras Listesi’nde bulunan Safranbolu (1994), Karabük ili sınırlarında bulunmakta ve bu çalışma Safranbolu’yu kapsamaktadır. Kültürel miras varlıklarının korunmasında ve geleceğe aktarılmasında önemli role sahip yerel halkın kültürel mirasa yönelik tutumlarının mekana bağlılık düzeyi ile birlikte değerlendirilmesi hedeflenmekte, bu hedef doğrultusunda Safranbolu’nun UNESCO Dünya Miras Listesi’nde yer almasının ve tanıtımının sürdürülebilirliği açısından UNESCO’da kalıcı olmasının karar alıcılara ve yerel yönetimlere yol göstereceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, yerel halk merkezinde kültürel mirasa yönelik algı ve tutum değişkenlerinin, mekana bağlılık değişkenine olan etkisini ortaya koyarak teorik bir model sunulması ve bu teorik modelin test edilmesidir. Bu anlamda oluşturulan teorik çerçevede yerel halkın kültürel mirasa yönelik algı ve tutumunun, mekana bağlılık kavramına yönelik etkisi tartışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KÜLTÜREL MİRAS VE KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI

Kültürel mirası en iyi şekilde anlayabilmek için öncelikle “kültür” ve “miras” kavramlarını açıklamak gerekmektedir.

Kültür kavramını derinlemesine incelediğimizde tarihte çeşitli düşünceler kelime kökünün tarım ve ekim ile ilgili kavramlar çevresinde birleştiğini göstermektedir. (Oğuz, 2011). Kültür kelimesinin Latince’de “toprak kültürü” anlamına gelen “edere-cultura” sözcüğünden geldiğini savunan dilbilimcilerin (Majuyev, 1987, s.22) bu görüşüne paralel olarak Williams (1976/2005, s.106-107), “ekmek”, “ikamet etmek”, “üretmek” ve “korumak” anlamlarına gelen “colere” kökünden gelen “cultura” sözcüğü olduğunu belirtmiştir. Kültür, doğuşu itibariyle toplumların yaşamından etkilenmiştir hatta doğrudan yaşamın bir parçası olduğu görülmektedir. “Kültür, tarih gibi insanların toplumsal emeklerinin bir ürünüdür.” tanımını yapan Çeçen (1996)’e göre bir çabayla gerçekleşen bu emekler yaşamın çevrelerini geliştirdiği gibi insanın kendisini de değiştirerek geliştirmektedir. Hatta bunun da sanatı ve sanatsal bakış açısını ortaya çıkarttığı görülmektedir (Çeçen, 1996, s.22).

“Kültür” kelimesinin karşılığı Türkçe’de yer almadığı tarihlerde Osmanlı Devleti’nin batılılaşma çalışmaları döneminde Türkçe’ye giren kültür kavramını sosyolojik açıdan “medeniyet” kavramı ile birlikte olarak ilk defa Ziya Gökalp konu almıştır (Arslanoğlu, 2000, s.1). Kültür kelimesinin Türkçe karşılığı olarak “hars” kavramını kullanan Ziya Gökalp (1966); uluslararası bir kavram olan medeniyet kavramının hars(kültür) ile arasındaki ilişkisinde sosyal hayatı içinde barındırması ortak noktası olduğunu belirtmiştir. Hars kavramının milli olması, medeniyetin uluslararası olması sonucunu doğurmuştur. Örneğin Avrupa’da yaşayan milletlerin arasında ortak bir Batı medeniyeti ilişkisi mevcuttur ancak bu medeniyetlerin içinde bir Alman harsı(kültürü), İngiliz harsı(kültürü), Fransız harsı(kültürü) vardır (Gökalp, 1966, s.72).

UNESCO 26 Temmuz - 6 Ağustos 1982 yılında Meksika’da düzenlediği “Kültür Politikaları Dünya Konferansı”nda “kültür”ün yeni tanımını geniş şekilde yapmıştır (Öcal, 2007, s.10):

Toplumların yaşam şekillerini açıklayıcı kılarak kişilerin geleneklerini, göreneklerini, haklarını ve değerlerini içine alan ve insanı insan yapan özelliklerin (düşünme, duygu, maneviyat vb.) bir araya gelmesiyle oluşan olguya kültür denir. (UNESCO, 1982, s.8).

Kültürün tanımı ve kültürü oluşturan unsurları tartışırken bilim insanlarının da görüşlerinde çeşitlilik olduğu görülmektedir. Bauman(1996/1998, s.159)’a göre kültür insanın eylem alanıdır. Dolayısıyla üretim ve insan etkinliği kültürü oluşturmaktadır. Köktürk (2006, s.223) ise hazır olarak bulunmayan ve sonradan oluşturulan kültür ürünleri olarak insanı doğrudan kültürün öznesi olarak tanımlamaktadır. Tüm bu fikirlerin ışığında insan olmadan kültür, kültür olmadan da insan olmayacağı anlamına gelmektedir. Ortaya çıkan bu gerçek, kültürün insanın yetkinliklerini arttırdığını da göstermektedir ve aynı zamanda kültürün insanlığın düşünce ve yaşam biçimi olduğu anlaşılmaktadır (Oğuz, 2011, s.129-130).

Kültürün insanı birey olarak kabullenen ve bireylerin ürünü olduğunu gösteren tanımlamalara ek olarak daha farklı bir yorumla kültürün toplumların ürünü olduğu görüşünde olan düşüncelerin de ortaya atıldığı görülmektedir. İnsan toplumu oluşturur ve bu toplumun içinde bulunduğu eylemlerle gelişmesi kültüre farklı açıdan bakmayı gerektirir. Bireyler içinde bulunduğu toplumun kültürü ile ilişkilidir ve parçası olduğu toplumun ortak kültürüne sahiptir bu bağlamda ana parça toplum kültürüdür, önce bireyin parçası olduğu toplumun tümüyle olan bağlantısına bakılmalıdır (Eliot, 1962, s.21). Toplumla ilgili bir başka yaklaşımda da Çeçen (1984)’ün çalışmasını inceleyen Oğuz; toplum olmanın gerekliliğine değinmiş, kültürün karmaşık ancak bir bütün olduğunu, bireylerin toplumun bir parçası olarak toplumu oluşturmaya başlamasıyla birlikte ortaya çıktığını ve geliştiğini nitelendirmiştir. Bireylerin doğayla bağının kopmaya başlamasıyla kültür kavramının doğanın yerini alarak insanın ikinci doğası olduğunu savunmuştur (Oğuz, 2011, s.130).

Bir başka görüş ise yaşam biçimini yansıtan ve üretime dayanan kültür, bağımsız veya eş zamanlı çalışan kurumların oluşturduğu bütünlerdir. Soy, işbirliği ve eylemlerde uzmanlaşma temelli mekansal bütünlük gibi politik birleşimin güç

kullanımı sonucu korunur (Malinowski, 1944/1992, s.69). Malinowski'nin bu düşüncelerinden yola çıkarak bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi ile toplumsal olarak örgütlenme süreci arasındaki bağlantı, kültürün görevlerinden birisinin yerine gelmesidir. Bireyler ihtiyaçlarını karşılamak için gerek toplumca gerekse toplumun içinde kuruluş veya kurumlarla bir araya gelmesiyle kültür bu ihtiyaçları karşılamıştır. Bu düşünce, Malinowski'nin "kültür sadece örgütlü etkinliklerle gerçekleşir" teziyle desteklenmektedir (Yılmaz, 2009, s.16).

Oğuz (2011, s.130-132); Williams (1977), Kroeber (1985), Smith (2008)'in kültür ile ilgili yaklaşımları sınıflandıran çalışmalarını incelediğinde, kültürün geçmişten günümüze birçok farklı yaklaşım altında sınıflandırıldığını saptamıştır.

Williams (1977)'a göre tarihte kullanılan kültür kavramındaki farklılıklar bugün kendisini üç farklı biçimde kullanılmasıyla göstermektedir;

- İnsanların ve toplumların dini, düşünsel ve estetik gelişimini anlatmak,
- Düşünsel, sanatsal etkinlik ve bunların ürünlerine (tiyatro, sinema vb.) sahip çıkmak. (Bu özellik sayesinde kültür, sanat ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.)
- İnsanlar ve toplumlar için yaşam tarzı, inançlar ve gelenekler oluşturmak.

Bu kullanımlardan ilk ikisinin en yaygın biçimde kullanıldığı belirtilmektedir. Üçüncü kullanım olan "İnsanlar ve toplumlar için yaşam tarzı, inançlar ve gelenekler oluşturmak." antropologların kullandığı ve bugüne kadar antropoloji alanının öz düşüncesi olmuştur. Bu yaklaşım ile kültür kavramının sadece batıdaki sanatlar olmadığı ve bir kavram olduğu öne sürülmüştür. Kroeber ise yapmış olduğu çalışmada kültürün bu konudaki kullanımına vurgu yapmıştır (Smith, 2008).

Smith (2008), Kroeber'in yapmış olduğu çalışmada kültür için yapılan tanımlamaların altı farklı yaklaşımla sınıflandırıldığını söylemektedir;

- Betimsel tanımlamalar: Sosyal yaşamı oluşturan unsurları ve alanları betimleyerek tanımlamaktadır.
- Tarihsel tanımlamalar: Kültür kavramını nesilden nesile aktarılan bir miras olarak tanımlamaktadır.

- Kuralcı tanımlamalar: İki şekilde görülmektedir. İlki bireylerin davranış biçimlerini belirleyen kurallar topluluğu olarak görmektedir. İkincisi ise davranışların dışında değer yargıları alanında durmaktadır.

- Psikolojik tanımlamalar: Bireyler için kültürün iletişimde, öğrenmede ve duygusal ihtiyacın karşılanmasında bir aracı olduğunu öne sürmektedir.

- Yapısalcı tanımlamalar: Ayırt edici özellikleriyle kültürün ilişkiler bütünü olduğunu ve kalıplaşmış davranış biçimlerinden farklı bir soyut kavram olduğunu savunmaktadır.

- Genetik tanımlamalar: Kültürün ortaya nasıl çıktığı ve nasıl sürdüğünü açıklayan tanımlamalardır. Kültürü bireyler arasında nesilden nesile süren etkileşimin sonucu olarak öne sürmektedirler.

Bu tanımlama çeşitleri Kroeber'in çalışmasına dek güncelliğini muhafaza etmiştir. Smith (2008)'e göre kültür teorisi alanında kültürün anlaşılma şeklinde değişimler olmuştur. Kültür için yapılan tanımlamalar bugün şu konular çevresinde şekil almaktadır:

- Yapısallığa karşı, teknolojiye ve maddeciliğe karşı olan kültür yaklaşımları mevcuttur. Bu düşüncelere göre kültür, yaşamdan veya bir yaşam tarzından farklı ve bunlara bağlı olmadan anlaşılması gereken bir olgu olduğu savunulmaktadır. Bu tutuma göre kültür; değer, inanç, sembollerin tamamıdır.

- Kültürün özerk olması hakkında olan tanımlamalar mevcuttur. Buna göre kültür, sosyal ihtiyaçlardan, ekonomik dengelerden veya güçler dağılımından bağımsız tanımlanabilmesi olanaksızdır.

- Kültürün sosyal yaşamın tamamını içine aldığı, çalışmaların sanat ile sınırlı olmadığını öne süren düşünceler bulunmaktadır. Bu düşünceye göre, sosyal sınıf farkının savunulduğu kültürel düşünceler çağdaş akademik çalışmalarda kullanılmazlar.

Hemen her disiplinin kültür kavramına bir açıklama getirmeye çalışması ve kültür kavramının çok geniş kapsamlı olması sonucu şüphesiz kültür ile ilgili yapılan tanımlamaların bu denli fazla olmasına yol açmaktadır. Bu yüzden her kesimin ortak kabul edebileceği bir tanımlamanın yapılamayacağı düşünülmektedir (Oğuz, 2011, s.132; Çeçen, 1996, s.10)

Oğuz (2011, s.132)'un çalışmasında yer verdiği ve büyük bir kesimin kabul gördüğü kültür kavramının düşünce sahibi Edward Burnett Tylor'ın kültür tanımında, “toplumun üyesi olarak, insan türünün öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek, görenek vb. yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bütüne kültür ya da uygarlık denir.” ifadesini kullanmıştır. Bu tanım her ne kadar kavramı tamamıyla yansıtmasa da bütüncül bakış açısıyla araştırmacılara ışık tutması ve kültürün temel savını ortaya koyması açısından önemlidir (Güvenç, 2002, s.54).

Kültür tanımları yelpazesinin bu denli geniş olmasının nedenini, kavramın bilimsellik etkeninin yanı sıra sosyal yaşam ve tarih derinliğinin de olmasıyla açıklamaktadır (Majuyev, 1987, s.7-8). Tüm bu tanımlama çalışmalarının sonucu olarak ortaya çıkan kültür tanımları, insan ve toplumun oluşturduğu kültürel ürünleri anlatabilmek için tam anlamıyla yeterli olmadığı görülse de bu kültürel ürünler günümüze yaklaştıkça eski yaşamlara ait izler taşıdığından, sonradan gelen nesillerin geçmişi anlayabilme ve geleceğe aktarabilmeleri için bir kılavuz olma özelliği taşımaktadır.

Türk Dil Kurumu tanımına göre ise “miras”: “Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey.” olarak açıklanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2021). Bu kavram, “tarihsel, sanatsal, etnolojik, sosyolojik, antropolojik, ve dil bakımından korunması gereken mekan ve olaylar” olarak açıklanmaktadır. Bu tanımdan sosyal ve kültürel bir kavram olduğu anlaşılan “miras” kavramının, bir yandan sosyal yaşam faaliyetlerine açılmış, tehlike altındaki doğal coğrafi ve fiziki değerlerin korunma ihtiyacı olarak ortaya çıkan bir kavram olarak anlaşılması da mümkündür. Bu sebeple miraslar; bulunduğu yer açısından eşsiz ve başka yerde gerçekleşmesi güç olan doğal olaylar (ekosistem) veya fiziki yapıtların oluşturduğu doğal koruma alanları ve sosyal-kültürel (sosyo-kültürel) değerlerin yer aldığı tarihi ve sosyo-kültürel koruma alanları olarak anlaşılmaktadır. Bu sınıflandırmada “jeomorfolojik şekiller, göller, ırmaklar vb. su birikintileri, vejetasyon, fauna ve toprak” doğal kültürel miras kavramı içerisinde yer alırken; “kalıtımsal değer kazanmış sosyal etkinlikler, mutfak, giyim, gelenek, din, kutsal eşyalar, sanat eserleri, müzik, folklor, arkeolojik ve tarihi yapı ve sahalar” sosyo-kültürel miras kavramı içerisinde yer alır. (Gülersoy ve Gülersoy, 2016, s.488-489).

1.1. Kültürel Miras

Kültür ve miras kavramlarının tanımlamalarında da görüldüğü gibi toplumun, toplumu oluşturan insanın, yaşamın ve doğal (coğrafi ve fiziki) etkenlerin etkisi görülmektedir. Bu da “kültürel miras” kavramının ortaya çıkmasını doğal hale getirmiştir.

Toplumların geçmişiyle ilgili sosyal, siyasal, toplumsal yaşayışını, kimliğini belgeler nitelikte, kaybedildiğinde yerine getirilmesi imkansız olan, bu nedenle de korunmaya muhtaç kültürel miras ürünlerinin yerel veya uluslararası boyutta geleceğe aktarımı son derece önemlidir (Dumrul, 2021, s.19). Bugün, kültürel mirasın korunmasında büyük rol oynayan uluslararası kuruluşlar (UNESCO, ICOMOS vb.) tarafından hazırlanan yasa, rapor, hukuk metinleri ve yönergelerde yer alan kültürel mirasın kategori olarak sınıflandırılması şu şekildedir (Negiz, 2017, s.164):

- Somut Kültürel Miraslar
 - Taşınabilir Kültürel Miraslar (tablolar, heykeller, sikkeler, el yazmaları arkeolojik eserler vb.) Örnek: Fotoğraf 1.

Fotoğraf 1. Taşınabilir Kültürel Miras Örneği: "Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği" (TUBİTAK, 2018)

- Taşınamaz Kültürel Miraslar (anıtlar, arkeolojik sitler, tarihi kent dokuları vb.)” Örnek: Fotoğraf 2.

Fotoğraf 2. Taşınamaz Kültürel Miras Örneği: "Göbeklitepe, Şanlıurfa" (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018)

- Sualtı Kültürel Mirasları (batıklar, sualtı kalıntıları ve kentleri) Örnek: Fotoğraf 3.

Fotoğraf 3. Sualtı Kültürel Mirası Örneği: "Çanakkale, Gelibolu Tarihi Sualtı Parkı" (Milliyet Gazetesi, 2021)

- Somut Olmayan Kültürel Miraslar (sözlü gelenekler, gösteri sanatları, ritüeller vb.) rnek: Fotoğraf 4.

Fotoğraf 4. Somut Olmayan Kültürel Miras rneği: "Karagöz Oyunu" (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013)

- Doğal Miraslar (kültürel boyutu olan doğal sitler, kültürel peyzajlar; fiziki, biyolojik ve jeolojik formasyonlar vb.) rnek: Fotoğraf 5.

Fotoğraf 5. Doğal Miras rneği: "İzmir, Bergama ok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı" (Türkiye Kültür Portalı, 2014)

Somut kültürel miraslar hissen(dokunma, görme) algılanabilen miras ürünlerini anlatmaktadır. Somut olmayan kültürel miras hissen algılanmasından daha çok insanlar üzerinde ve insan yaşamı üzerinde şekil alan değerlerin oluşturduğu kültürel miras çeşitleridir (Logan, 2007, s.33). Sualtı kültürel mirası, suyun altında(okyanus, deniz, göl vb.) arkeolojik açıdan önemi olan sualtında kalmış ya da oradan alınmış kültürel ürünlerdir (Bideci, 2014, s.25). Doğal miras, bulunduğu konum için veya konum olarak biricik olan, ekosistemin görevini yerine getirmesinde ana etken olan kültürel ürün alanlarıdır (Gülersoy, 2013, s.320).

Kültürel miraslar, Dünya Mirasları Listesi'ne alınırken, Dünya Miras Komitesi'nin ölçü aldığı ve "kültürel miras" değerinde olması gereken kriterler şu şekildedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.8):

- Ustalıkla üretilmesi ve bir zeka ürünü olduğunu gösteren unsurların olması,
- İnsanın yaşamını yansıtan ve değişen değerleri(kültür, teknoloji, sanat, mimari vb.) uzun vadede yansıtır olması,
- Bugün olmayan veya olan toplumların yaşamına tanıklık eden var olması için imtiyaz gösterilen ve biriciklik özelliği gösteren varlıklar ile birlikte;
- Tarihin gidişatına etki etmiş mühim devletleri veya bu etkinin yaşandığı olayları anlatan, dikkat çeken yapılar, manzaralar,
- Kültürel değer taşıyan, topraktan üretilmiş ilk insan yerleşimleri veya aletler,
- Direkt toplumlarla ilişkili göze çarpan ve sanat değeri taşıyan fikir, olay, inanış veya geleneklerdir.

Dünya Miras Listesi'ne alınırken "doğal miras" değerinde olması gerekenler kriterler ise şunlardır (UNESCO, 2020);

- Estetik açıdan olağanın üstünde önem arz eden güzelliklere sahip bölgeleri içeriyor olması,
- Dünyanın var olması ve gelişmesi sürecine tanıklık eden, yaşamın ilk kanıtlarını içeren ve dünyanın ana geçmişiyle ilgili temsil niteliğinde üstün kanıtları taşıyor olması,

- Suda veya karada bulunan ekosistemler ile ilgili biyolojik gelişime ve ekolojik gelişimine dair üstün kanıtlar taşıyor olması,
- Bilimsel olarak yerinde korunması gerektiği kanıtlanan ve “üstün evrensel değer” taşıyan ve biyolojik çeşitliliğe sahip doğal yaşam ortamlarını barındırması.

1.1.1. Kültürel Miras Kavramı

Genel olarak kültürel miras, toplumların nesilden nesile aktarılan bütün kültür değerleri(maddi-manevi) olarak açıklanmaktadır (Çetin, 2010, s.183). Ancak diğer çalışmalara bakıldığında çeşitli tanımlamaların da mevcut olduğu görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı kültürel mirası; “geçmişten miras alınan ve değişik gerekçelerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel varlığı olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünü.” biçiminde tanımlamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.3).

Kültürel miras, insanoğlunun doğduğu günden günümüze dek ömürlerince yaşadığı, zenginleştirerek diğer nesillere aktardığı veri ve bilgi birikimidir. Ayrıca geçmişle geleceği birbirine bağlayarak nesiller arası iletişimin en önemli parçasıdır ve insanlara aidiyet duygusu sağlayarak kişilerin kimlik arayışına çözüm getiren yenilenemez kültürel ürünlerin bütünüdür (Köroğlu vd., 2018, s.99).

Coşar (2017) ise kültürel mirası; toplumun parçası olan insanın uzun süreler boyunca biriktirdiği tecrübelerinin, yaratıcılığının ve zihninin günümüze gelebilmiş kalıntıları şeklinde tanımlamaktadır (Coşar, 2017, s.2).

Kavram için yapılan tanımların ve açıklamaların sayısı arttıkça çok yönlü düşünceler ortaya çıkmış ve “kültür” kavramı felsefi açıdan bakılan en somut tabir haline gelmiştir. Kültürel miras kavramı zamanın ötesinde bir kavram olduğundan çeşitli bilim dallarının (tarih, sosyoloji, felsefe vb.) yoğun olarak ilgilendiği bir alan haline gelmiştir. Bu ilginin odağında miras olarak nitelendirilen değerlerin hangisinin miras hangisinin miras olmadığı konusunda doğru saptamalar yapılamaması yatmaktadır. Kültürel miras kavramı da bir nebze bu karışıklığa son vererek kültür ve mirasa yönelik yapılan açıklamalara karşılık gelen bir terim olarak kullanılmıştır (Gülersoy, 2013, s.17).

UNESCO ise tüm bu açıklamalara ek olarak teknik bir yaklaşımla kültürel miras kavramını “anıtlar, yapı toplulukları ve sitler” olarak üç gruba ayırarak açıklamıştır. (UNESCO, 1972, s.1).

1.1.2. Uluslararası Açından Kültürel Miras

Dünya’da savaş dönemlerinin etkisinden kurtulmaya çalışan birçok ülke tarihini ve kültürünü geliştirerek korumak ve geleceğe aktarmak adına çalışmalar yapmak üzerine düşünür hale gelmiştir. Bugün dünya mirasları konusunda en yetkili ve bağımsız karar verici olan UNESCO tarafından 1970’li senelerin başında bu çalışmaların ilk adımları atılarak toplantı ve konferanslar yapılmaya başlanmıştır. 1972 yılında Paris’de düzenlenen on yedinci konferansta da “kültürel mirasın evrensel bir değer olduğu” düşüncesinde birleşilmiş ve bu eşsiz değerlerin tehdit altında olduğu belirtilerek “dünya mirası” kavramı literatürdeki yerini almıştır. Bu kavramla birlikte dünyadaki siyasi durumların, tutumların ve sınırların bir önemi kalmamış, bu değerlerin bütün insanlığa ait olduğu ve eşit şartlarda korunması gerektiği kararıyla “Dünya Kültürel ve Doğal Mirası Koruma Hakkında Sözleşme” imzalanarak kabul edilmiştir. Daha geçmişe gidildiğinde kültürel mirasın evrenselleştirilmesi adına ilk adımların 1954 yılında Avrupa Kültürü Sözleşmesi’nde atıldığı görülmektedir. Bu sözleşmenin maddelerinde insanlık için evrensel değere sahip kültür ürünlerini herkesin öğrenme hakkına sahip olduğu ve bu ürünlerin ülkeler arası dolaşımını kolaylaştırmakla birlikte her üye devlet kendi bünyesinde bulunan uluslararası kültürel değerleri kabul edip, bunları koruyarak bu tür zenginliklerin sadece tek bir toplum için değil temel insanlık tarihi için olan önemine vurgu yapılmıştır (Şentürk, 2012, s. 11-12).

Bu tür gelişmelerle şekillenmeye başlayan “ortak kültür mirası” algısı, Avrupa ülkelerinin yanı sıra dünyanın kabul etmeye başladığı bir kavram haline gelmiştir. 1972’de imzalanan “UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirası Koruma Hakkında Sözleşme” ile evrensel niteliğe ulaşan kültürel miras, 1977’de yayımlanan UNESCO uygulama rehberinde “Uluslararası Üstün Evrensel Değer” olarak nitelendirilmiştir. Bu kavram için, kültürel miras ürünlerinin her yerde aynı değeri göremeyebileceğini, görüşlerin kültürden kültüre veya zamanla değişebileceği ancak bu varlıkların evrensel değerini yitirmemesi için ait olduğu dönemi yansıtması gerektiği vurgulanmıştır

(UNESCO, 1977). Günümüze yaklaştıkça politika ve tutumlar gereği üstün evrensel değer kavramı için getirilen açıklama gelişmiş ve genişlemiştir. 2011 yılında, ulusal ülke sınırlarının(ulusal) dışına taşan, geleceğe taşınması gereken ve bugün de önemli olan üstün kültürel ve/veya doğal miraslar açıklaması eklenmiş, ayrıca bu değerleri korumanın uluslararası açıdan insanlar için büyük önem taşıdığı da vurgulanmıştır (UNESCO, 2011). Uluslararası üstün evrensel değer kavramı açıklaması en son 2017 yılında güncellenerek, “Bu varlıkların Dünya Miras Listesine kaydedilmesi için gerekli kriterleri komite belirler.” ibaresi eklenmiştir (UNESCO, 2017).

İnsanlığın politik, siyasi ya da beşeri herhangi bir etki dışında kendi kültürünü tanımaya ve yaşatmaya çalışma çabası, kültürel miras hakkında ortak paydada buluşan ve bu amaçla oluşturulan kuruluşların/kurumların açıklamalarından da anlaşılacağı üzere geçmişten günümüze bu amacın dönemler geçtikçe bir başarı gösterdiği anlaşılmaktadır. Yapılan toplantılar, konferanslar ve sözleşmeler kültür varlıklarının evrenselliğini koruması ve her bireyin bunları bilme ve görme hakkını, ülkeler arasında karşılıklı yer değiştirmesini ve gösterimini destekleyerek savunmaktadır.

1.1.2.1. Dünyada Kültürel Mirasın Korunması

“Koruma” kavramı, eski Mısır coğrafyasındaki devletlerce ortaya çıkarılmış, bugün ise tüm ülkelere kullanılmakta olan bir kavramdır. Koruma kavramının evrimsel anlamda gelişimi ve günümüzde kullanılan anlamda kullanılması, 18. ve 19. yy.’daki “laiklik, aydınlanma, hümanizm, ulusallaşma” kelimeleriyle aynı anda başlanmıştır (Dinçer, 2000, s.71). Şentürk (2012); incelediği bir çalışmayla korunması gereken değerleri, “tarihten önceki devirler ile tarihsel devirlere ait olup, doğa, bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgisi bulunan; yer üstünde, yer altında veya su içindeki bütün yapılar, taşınır ve taşınmaz mallar ve aynı nitelikteki her türlü belgeler” (Zeren, 1981; Akt. Şentürk, 2012, s.14) olarak aktarmaktadır.

Bugün dahi çatışma, karışıklık, savaş ve katliamlara şahit olunan küresel dünyada tarih boyunca süren olağanüstü durumlar, toplumları ve/veya bireysel anlamda insanları varlığını, yaşamını ve kültürünü temsil eden nesnel öğeleri korumak için önlemler almaya ve bu konu üzerinde düşünmeye yönlendirmiştir. Her zaman tehdit altında olan hatta yok edilen kültürel mirasları korumaya yönelik oluşan kaygıların ve bu kaygılar sonucu yapılan çalışmaların eski tarihlere dayandığı

nitelendirilmektedir. Tarihsel bir süreçten gelen bu koruma anlayışı bir zaman sonra oluşan olumsuz (savaş, çatışma vb.) durumlarda kültürel mirasın korunmasıyla ilgili düzenlemelere, yasalar çıkartılmasına, kararlar alınmasına hatta birlikte hareket etme eylemine dönüşmüştür (Özel, 1998, s.79).

Tarihte kültürel mirasları koruma adına 19. yy.'da ortak paydada birleşilen, bu konuda örgütleşebilme arayışlarının sonuç verdiği, koyulan hedefleri eyleme dökme ve yönetme yolunda yapılan ilk birleşme “Vienna Kongresi” (1815) ile olmuştur. Bunu takiben ulusların devlet olması ve yeni hukuk düzeni düşünceleri “Lahey Barış Konferansları”nda (1898 ve 1907) tartışılmış, kültürel mirası koruma adına uluslararası anlamda ilk yasa oluşturma arayışlarının başlangıcı bu konferanslar olarak kabul edilmiştir. Dünya Savaşları sonucu yaşanan kötü durum, toplumların artan endişesi, birlikte kararlar alma ve eylemde bulunma çabası ile uluslararası barış ortamını sağlamak amacıyla takvimler 24 Ekim 1945’i gösterdiğinde kurulan Birleşmiş Milletler Örgütü, her alanla ilgili problemlerin çözümü adına kendi bünyesinde alt birimler oluşturmuştur. Bu alanlardan birisi olan kültürel miraslar ve bu alandaki problemlerin çözümü için 1945’in Kasım ayında kurulan UNESCO, kültürel miraslar için en önemli kuruluş olmuştur. UNESCO’nun kuruluşundan sonra kültürel miras alanı kurumsallaşmaya başlamış ve “Uluslararası Kamu Kuruluşları”, “Sivil Toplum Kuruluşları” ve “Özel Kuruluşlar” olarak farklı kurumsal yapılarla yönetildiği görülmüştür. Bu kuruluşlardan önemli yere sahip olanlar şunlardır (Çakırca, 2015, s.21-22).:

Kültürel varlıkların korunması, yaşatılması ve geleceği ile ilgili uluslararası kamu kuruluşları:

(1920-1946) ICOM (Uluslararası Müzeler Birliği),

(1945) UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu),

(1956) ICCROM (Uluslararası Kültürel Varlıkları Koruma ve Onarım Araştırma Merkezi)

(1995) WHC (Dünya Miras Merkezi, UNESCO bünyesinde)

Kültürel varlıkların korunması, yaşatılması ve geleceği ile ilgili uluslararası sivil toplum kuruluşları:

(1933) OWHC (Dünya Mirası Şehirleri Teşkilatı),

(1946) ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi),

(1964) ICOMOS (Anıtlar ve Sitler Konseyi),

Kültürel varlıkların korunması, yaşatılması ve geleceği ile ilgili özel kuruluşlar:

(1965) WMF (Dünya Anıtlar Vakfı),

(1985) GCI (Getty Koruma Enstitüsü).

UNESCO kültürel mirasları her türlü tehlikeye karşı korumak adına oluşabilecek olumsuz koşulları önlemek için dünyanın her bölgesinde geçerli çok amaçlı sözleşmeler imzalamıştır. Buna göre kültürel mirasların korunması için; savaş veya ateşli silahların kullanıldığı eylemlerde 1954 yılında imzalanan “La Haye Sözleşmesi”, normal şartlarda(barış zamanı) varlıklarının izinsiz taşınması, ihraç-ithal edilmesi ve yer değiştirmesinin önüne geçen şartların belirlendiği 1970 tarihli “UNESCO Sözleşmesi”, taşınmaz kültürel mirasların yerinde korunması için koruyan devletlere yapılacak yardım veya yaptırımların yer aldığı 1972 tarihli “Dünya Kültür ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi”, somut olmayan kültürel mirasın zenginleştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasının önemini vurgulandığı 2003 tarihli “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, azınlıkların ve küçük toplumların az bilinen ancak kültürel miras değeri taşıyan değerlerini de korumak ve yaşatmak amacıyla imzalanan 2005 tarihli “Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi” UNESCO’nun aldığı önlemler kapsamında imzalanan uluslararası sözleşmelerdir (Dinçer ve Ertuğral, 2000, s.73; UNESCO, 2003; UNESCO, 2005).

Tablo 4.’deki güncel istatistiklerde görüldüğü gibi, uluslararası koruma altındaki dünya miras listesi 167 farklı ülkeden toplam 1154 kültürel mirastan oluşmaktadır. Bu değerlerin 897 tanesi somut ve somut olmayan kültürel miras, 218 tanesi doğal kültürel miras ve 39 tanesi hem kültürel hem doğal(karma) özellikler taşıyan kültürel miras kategorisindedir. Asya ve Pasifik ülkeleri adına 36 farklı ülkeden kayıtlı 277 adet dünya mirası bulunmaktadır ve bu sayı dünya miraslarının %24’ünü temsil etmektedir. 195 tanesi somut ve somut olmayan kültürel miras, 70 tanesi doğal kültürel miras, 12 tanesi de karma kültürel miras olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölgeleri, 28 farklı ülke ve toplam 146 (%12,65) dünya mirası ile Latin Amerika ve

Karayipler Bölgesi, 35 farklı ülke ve 98 (%8,49) dünya mirası ile Afrika Bölgesi, 18 farklı ülke ve 88 (%7.63) dünya mirası ile Arap Devletleri temsil etmektedir.

Bölgeler	Kültürel	Doğal	Karışık	Toplam ▼	%	Yazılı özelliklere sahip Taraf Devletler
Arap Devletleri	80	5	3	88	%7.63	18
Afrika	54	39	5	98	%8.49	35
Latin Amerika ve Karayipler	100	38	8	146 *	%12.65	28
Asya ve Pasifik	195	70	12	277 *	%24.00	36
Avrupa ve Kuzey Amerika	468	66	11	545 *	%47.23	50
Toplam	897	218	39	1154	100%	167

Tablo 4. Bölgelere Göre UNESCO Dünya Miras Listesi İstatistikleri (UNESCO, 2022)

Dünyada koruma altındaki kültürel mirasların neredeyse yarısı(%47,23) 50 farklı ülke ve 545 değer ile Avrupa ve Kuzey Amerika bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yoğunluğun harita üzerindeki görsel Harita 1.'de gösterilmiştir.

Harita 1. UNESCO Dünya Mirasları Avrupa ve Kuzey Amerika Yoğunluk Haritası (UNESCO, 2022)

Ülkelerin sınırları içinde bulunan ve UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan miras değerleri, devletlerin izlediği politikalar, alınan kararlar, ekonomik yetersizlikler, doğal afetler ve/veya yeterli özenin gösterilmemesi sonucu yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Miras değerlerinin yaşatılması için gerekli yaptırım veya yardımların yapılabilmesi, gelecekteki proje ve planların hayata geçirilmesi ve bilinçlendirme adına UNESCO, tehlike altındaki dünya miraslarını da kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Tablo 5.'de yer alan bilgilere göre dünyada toplam 52 dünya mirasının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu, bunların 36'sının somut ve somut olmayan kültürel miras, 16'sının ise doğal kültürel miras olduğu anlaşılmaktadır. Arap Devletleri adına kayıtlı 21 dünya mirasının yok olma tehdidi altında olduğu görülmektedir ve bu sayı dünyada yok olma tehlikesi altında olan mirasların %40'ını oluşturmaktadır. Yok olma tehdidi altında olan dünya miraslarının 15'i (%29) Afrika Bölgesi'nde bulunmaktadır. Dünya çapında toplam 16 doğal miras alanının yok olma tehlikesinde olduğu düşünüldüğünde bu bölgede yok olma tehlikesi altındaki "doğal miras" alanı sayısının 11 olması, bölgede uygulanan sömürgeci politikaları ve devletlerin koruma konusundaki imkansızlıklarını ya da yetersizliklerini açıkça göstermektedir. Yok olma tehlikesi altında dünya mirasına sahip olan bölgeleri toplam 6'sar (%12) dünya mirası ile Asya ve Pasifik, Latin Amerika ve Karayipler bölgeleri ve toplam 4 (%8) dünya mirası ile de Avrupa ve Kuzey Amerika bölgeleri izlemektedir.

Bölgeler	Kültürel	Doğal	Karışık	Toplam ▼	%
Avrupa ve Kuzey Amerika	3	1	0	4	%8
Latin Amerika ve Karayipler	4	2	0	6	%12
Asya ve Pasifik	4	2	0	6	%12
Afrika	4	11	0	15	%29
Arap Devletleri	21	0	0	21	%40
Toplam	36	16	0	52	100%

Tablo 5. Bölgelere Göre UNESCO Tehlike Altındaki Dünya Miras Listesi (UNESCO, 2022)

UNESCO Dünya Miras Komitesi tarafından Dünya Miras Listesi'ne alınan miras varlıkları dışında, listeye önerilmesi öngörülen fakat daha adaylık süreçleri devam eden miras varlıklarından oluşan “Dünya Mirası Geçici Listesi” bulunmaktadır. Bu sayede UNESCO kuruluşuna üye olan devletler miras varlıklarını ulusal anlamda kayıt altında almaktadırlar. Dünya Miras Listesi'ne girmek için başvurulanan alanlarla ilgili bu listeden seçim yapılmaktadır (UNESCO, 2021a).

1.1.3. Türkiye’de Kültürel Miras

Avrasya ve Afrika kıtalarının birleşimi olarak adlandırılan “Dünya Adası”, her anlamda çok zengin bir kıtalar birleşimidir ve Türkiye bu Dünya Adası'nın tam göbeğinde bulunmaktadır. Doğu yarımküre üzerinde 36-42 derece kuzey enlemleri ve 26-45 derece doğu boylamları arasında bulunan Türkiye, Türk Dünyası'nın merkezi olması yanı sıra iklim, tarım çeşitliliği, coğrafik konum, doğal kaynaklar gibi etkenler dolayısıyla keşfedildiği andan itibaren tarihte uygarlıkların doğduğu, geliştiği ve her toplumun yaşamak istediği bir konum olmuştur (Kaya, 2017, s.3-4)

Türkiye'nin bulunduğu Anadolu coğrafyasında Hititler'den Osmanlı Devleti'ne kadar birçok medeniyet kendi kültürüyle hayat bulmuş ve bu yaşamları boyunca bıraktıkları izler Anadolu'yu doğal olarak da Türkiye'yi topraklarında eşsiz miras değerlerinin olduğu yer haline getirmiştir. Sadece somut kültürel miras anlamında değil, tarih, din, sanat, adet, gelenek-görenek, gastronomi gibi soyut kültürel miras ürünlerinin çeşitliliği ve doğal mirasların varlığı da Anadolu coğrafyasının çok yönlü yaşanabilir bir yer olduğunu anlatmakta ve barındırdığı zenginlikleri göstermektedir. Bu çekici kültürel çeşitlilik nedeniyle Türkiye, kültür mirasları bakımından dünyada çok önemli bir konumdadır (Emekli, 2005, s.103).

Dünya'da kültürel mirasın merkezlerinden biri olan Türkiye'nin toplam 19 dünya miras alanı (17 kültürel, 2 karma) bulunmaktadır (UNESCO, 2021). Bu miras alanları Tablo 6.'de gösterilmiştir.

Kültürel Miras Alanı	UNESCO Dünya Miras Listesine Alınma Tarihi	Kategori	Bulunduğu İl
Error! Reference source not found.	1985	Kültürel	Sivas
İstanbul'un Tarihi Alanları / İstanbul (Akkanat, 2021)	1985	Kültürel	İstanbul
Göreme Milli Parkı ve Kapadokya / Nevşehir (UNESCO, 2021)	1985	<u>Karma</u>	Nevşehir
Hattuşa: Hitit Başkenti / Çorum (Seyhoğlu, 2021)	1986	Kültürel	Çorum
Nemrut Dağı / Adıyaman (Özdemir, 2021)	1987	Kültürel	Adıyaman
Hierapolis-Pamukkale / Denizli (Özdemir, 2021a)	1988	<u>Karma</u>	Denizli
Xanthos-Letoon / Antalya-Muğla (Dönmez, 2021)	1988	Kültürel	Antalya-Muğla
Safranbolu Şehri / Karabük (Özdemir, 2021b)	1994	Kültürel	Karabük
Truva Arkeolojik Alanı / Çanakkale (Özdemir, 2021c)	1998	Kültürel	Çanakkale
Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi / Edirne (Öztürk, 2021)	2011	Kültürel	Edirne
Çatalhöyük Neolitik Alanı / Konya (Quinlan, 2009)	2012	Kültürel	Konya
Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu / Bursa (Özdemir, 2021)	2014	Kültürel	Bursa

Bergama Çok Katmanlı Peyzaj Alanı / İzmir (Vincent, 2015)	2014	Kültürel	İzmir
Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Baçeleri Kültürel Peyzajı / Diyarbakır (Suer, 2008)	2015	Kültürel	Diyarbakır
Efes / İzmir (Özdemir, 2011)	2015	Kültürel	İzmir
Ani Arkeolojik Alanı / Kars (Demirci, 2021)	2016	Kültürel	Kars
Aphrodisias / Aydın (Aphrodisias Müzesi, 2014)	2017	Kültürel	Aydın
Göbekli Tepe / Şanlıurfa (Göbekli Tepe Projesi, 2010)	2018	Kültürel	Şanlıurfa
Arslantepe Höyüğü / Malatya (Ceccacci, 2011)	2021	Kültürel	Malatya

Tablo 6. Türkiye, UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki Kültürel Miras Alanları (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022)

Türkiye’de bulunan kültürel mirasların coğrafik olarak yoğunluğu ise Harita 2.’de gösterilmiştir.

Harita 2. Türkiye, Kültürel Miras Alanlarının Coğrafik Yoğunluğu (UNESCO, 2021a)

- **Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (1985)**

Sivas 11. yy. başında Türkler tarafından fethedildiğinde 1228-1229 yıllarında Ahmet Şah, Divriği’de yanında hastanesi olan bu camiyi yaptırmıştır. Kapı işlemleri ve oyma süslemelerinin çeşitli olması farklı zanaatkarlar tarafından yapıldığını göstermekte ve İslam mimarisinin benzersiz özelliklerini taşımaktadır (ICOMOS, 1985).

Fotoğraf 6. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası / Sivas (Çağdaş, 2021)

- **İstanbul’un Tarihi Alanları (1985)**

İstanbul, Anadolu ve Balkanlar ile Karadeniz ve Akdeniz arasında Boğaziçi yarımadasındaki stratejik konumuyla 2000 yıldan fazla süredir tarihte gelişen önemli sanatsal, siyasi ve dini olaylar ile bağdaştırılmıştır. Bu Olağanüstü Evrensel Değer’in altında yüzyıllarca Asya ve Avrupa’yı yansıtan eşsiz mimari eserler, Bizans ve Osmanlı mimarlarının yaratıcı dehasıyla ortaya çıkan şaheserler yatar. İstanbul’a özgü 6. yy. mimarisini ve dekoratif uzmanlığı gösteren Ayasofya, 19. yy.’a kadar devamlı büyütülen Topkapı Sarayı ve 16. yy.’da Mimar Sinan’ın Osmanlı mimarisinin zirve eserleri Süleymaniye Camii, Şehzade Camii ve 17 yy. eseri olan Sultan Ahmet Camii İstanbul’un Tarihi Alanları arasındadır (ICOMOS, 1985a).

Fotoğraf 7. İstanbul'un Tarihi Alanları / İstanbul (Akkanat, 2021)

- **Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (1985)**

Erozyon ile oluşmuş kaya şekilleri manzarasının yanı sıra Bizans döneminin eşsiz sanatıyla kayalara işlenmiş kutsal alanların olduğu ve 4. yy.'a kadar uzanan ilk insan yaşamının kalıntılarını barındıran evler, köyler ve yeraltı köyleri Göreme Milli Parkı ve Kapadokya'yı karma miras alanı yapan unsurlardır (ICOMOS, 1985b).

Fotoğraf 8. Göreme Milli Parkı ve Kapadokya / Nevşehir (UNESCO, 2021)

- **Hattuša: Hitit Başkenti (1986)**

Hitit İmparatorluğunun eski başkenti olan Hattuša arkeoloji alanı MÖ 2. bin yılda Anadolu’da ve Kuzey Suriye’de stratejik bir konuma sahipti. Günümüze kadar korunmuş yapılar(tapınak, kraliyet evleri, surlar vb.), Yazılıkaya’da kayalara işlenen figür sanatı ve zengin süslemeleriyle Aslanlı Kapı ve Kraliyet Kapısı bu alanı dünya mirasına kazandıran unsurlardır (ICOMOS, 1986).

Fotoğraf 9. Hattuša: Hitit Başkenti / Çorum (Seyhoğlu, 2021)

- **Nemrut Dağı (1987)**

Kommegene krallığının izlerini taşıyan bu miras alanında hükümdar I. Antiochus’un mozolesi bulunmaktadır. Kommegene uygarlığının eşsiz yaşam kalıntılarını taşıyan Nemrut Dağı Yunan ve Pers krallarının soyunu ve bunların kanıtlarının yer aldığı Hattuša’da işlenen bazı blok taşların ağırlığı 9 tona kadar ulaşabilmektedir (ICOMOS, 1987).

Fotoğraf 10. Nemrut Dağı / Adıyaman (Özdemir, 2021)

- **Hieropolis-Pamukkale (1988)**

Kaynaktan çıkan kalsitli mineral suları 200 metre yükseklikten aşağıya doğru akarken oluşturduğu havuzlar, taşlaşmış şelale kalıntıları ve teraslı havzalardan oluşan manzaralar ortaya çıkararak gerçek olduğuna inanılması güç bir kültürel miras alanı oluşturmaktadır. Ayrıca hamamlar, Yunan anıtları ve tapınakların da yer alması bu alanın karma miras alanı statüsünde yer almasını sağlamaktadır (IUCN, 1988).

Fotoğraf 11. Hierapolis-Pamukkale / Denizli (Özdemir, 2021a)

- **Xanthos-Letoon (1988)**

Hem Antalya hem de Muğla illeri sınırında bulunan, Likya'nın başkenti olan bu alan Likya dilinde en önemli yazıtların bulunduğu yerdir. Cenaze sanatında Likya gelenekleri ile Likya halkının tarihi ve Hint-Avrupa dillerinin kökenini anlayabilmek için çok önemli bir kültürel miras alanıdır. “Üstün Evrensel Değer” kriterlerinin tümünü taşıyan Xanthos-Letoon, Dünyanın Yedi Harikası'ndan biri olan Halikarnas mozolesi de Xanthos'un Nereid Anıtı'ndan direkt etkilenecek yapılmıştır (ICOMOS, 1988).

Fotoğraf 12. Xanthos-Letoon / Antalya-Muğla (Dönmez, 2021)

- **Safranbolu Şehri (1994)**

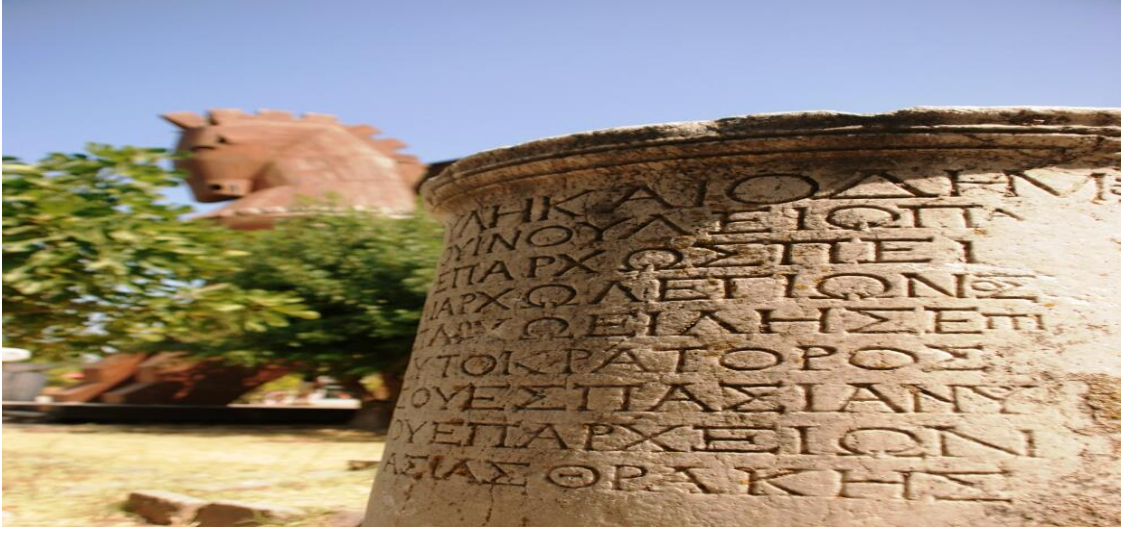
13. yy.'dan 20. yy.'da demiryolu ulaşımının gelmesine kadar Safranbolu Şehri, Doğu-Batı ticaret yolu üzerinde bulunan önemli kervan istasyonuydu. Ticaret için önemini yanı sıra 17. yy.'da zirve yapmış mimarisi ile Safranbolu, Osmanlı Devleti'nin mimari açıdan gelişimini olumlu yönde etkileyen bir Osmanlı şehridir. Safranbolu, Korunan sokak dokuları ve eşsiz mimari yapılarıyla Üstün Evrensel Değer özelliğini gelecek nesillere aktarmaya devam etmektedir (ICOMOS, 1994).

Fotoğraf 13. Safranbolu Şehri / Karabük (Özdemir, 2021b)

- **Truva Arkeolojik Alanı (1998)**

4000 yıllık geçmişe dayanan tarihiyle medeniyetlerin ve çeşitli uygarlıkların yerleşimindeki kanıtları barındıran bu miras alanı Avrupa uygarlığının gelişiminde de kritik önemli bulgulara sahiptir. M.Ö. 12. veya 13. yy. Yunan Sparta ve Akhilleus savaşçılarının dahice yaptığı Truva Kuşatması, Homeros'un İlyada eserinde de konu alınmış ve daha sonra dünyaca ünlü birçok sanatçıya ilham kaynağı olmuştur. Bölgedeki diğer anıtlar ve kalıntılar Roma ve Yunan yerleşimini daha sonrasında da Osmanlı yaşantısının izlerini göstermektedir (ICOMOS, 1998).

Fotoğraf 14. Truva Arkeolojik Alanı / Çanakkale (Özdemir, 2021c)

- **Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (2011)**

Büyük kubbesi, dört minaresi ve kare şekli ile eski Osmanlı başkenti Edirne'nin silüetini yansıtan Selimiye Camii, Mimar Sinan'ın "ustalık eseri" olarak bilinmektedir. Medreseler, dış avlu, kütüphane, kapalı çarşı ve güneş saatleri bulunan eserin iç mekanında ise İznik çinileri kullanılmış ve eşsiz sanatsal bir görünüme ulaşmıştır. Külliye ise Osmanlı döneminde tek bir kurum gibi yönetilen yapı gruplarından oluşmakta ve günümüze ulaşmış en uyumlu külliye olarak görülmektedir (ICOMOS, 2011).

Fotoğraf 15. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi / Edirne (Öztürk, 2021)

- **Çatalhöyük Neolitik Alanı (2012)**

Güney Anadolu Platosu’nda 37 hektarlık iki tepeden oluşan Çatalhöyük, doğu tarafında kalan höyükte M.Ö. 7400 ile 6200 yılları arasında duvar resimleri, kabartmalar, heykeller, sanatsal ve sembolik değerleri içinde barındırır. İnsanların yerleşik hayatındaki sosyal birlikteliğini ve kültürel uygulamaların nasıl evrimleştiğini aktaran eşsiz bir alandır. Batı tarafında kalan höyükte ise M.Ö. 6200-5200 yılları arasında Kalkolitik dönem kültürel uygulamaların evriminin kanıtları bulunmaktadır. 2000 yıldan fazla süredir korunan bu bölgede sokaksız yapıların bulunduğu, çatılarından ulaşımın sağlandığı yapılar ve köyden kentsel yığılmaya geçiş döneminin izleri görülmektedir (ICOMOS, 2012)

Fotoğraf 16. Çatalhöyük Neolitik Alanı / Konya (Quinlan, 2009)

- **Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu’nun Doğuşu (2014)**

Bursa ve Cumalıkızık, Güney Marmara Bölgesi’ndeki Bursa ili ve yakınındaki Cumalıkızık köyünde sekiz bileşenden oluşan seri bir kültürel miras alanıdır. 14. yy. başlarında Osmanlı İmparatorluğu’nun kurulmasında büyük önemi olan Bursa ve Cumalıkızık kentsel ve kırsal sistemin oluşumunu çok iyi anlatmaktadır. Bizans, Selçuklu, Pars, Arap ve diğer etkilerin mimari uyumu içinde oluşturulan yapılarla ve ustaca bir sistemle kurulup yönetilen şehir, başkent yapılp bir merkez olarak Osmanlı padişahları ve yöneticileri tarafından kullanılmıştır. Ticari hayatın yürütülmesinde büyük önemi olan “Ahilik” teşkilatı ve vakıf sistemi ilk burada kurulmuştur. Hanlar,

ticaret mahalleleri, camiler, medreseler, hamamlar, durumu olmayanlar için kurulan yemek vakıfları ve Osmanlı'nın kurulmasında büyük önemi olan Orhan Gazi'nin türbesi burada yer almaktadır. Başkent Bursa'ya hinterland desteğinin sağlandığı tek kırsal köy ünvanı da Cumalıkızık köyüne aittir (ICOMOS, 2014).

Fotoğraf 17. Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu / Bursa (Özdemir, 2021)

- **Bergama Çok Katmanlı Peyzaj Alanı (2014)**

Bu peyzaj alanı Ege Bölgesi Bakırçay Ovası'nın üzerinde bulunmaktadır. Bergama akropolü, antik dönemde Helenistik Attalid Hanedanlığı'nın başkenti olmuştur. Helenistik kent ve peyzaj planlamasının ender ve benzersiz özelliklerini taşıyan bu alan, dünyada önemli öğrenme merkezlerinden birisidir. Tiyatrolar, stoa ve revaklar, sunak, kütüphane, jimnastik salonunun yanı sıra çevredeki topografyadan yararlanılarak eğimli arazide teraslar ve ovaya hakim büyük anıtlar inşa edilmiştir. Kybele Kutsal Alanı ve Tümülüs gibi önemli mimari anıtlarıyla, dönemlerinin kültürünü ve uygarlıklarını çok iyi anlatmaktadır. Akropol her zaman Bergama'nın tacı olarak görülürken Bizans ve Osmanlı dönemlerinde yamacın altlarına doğru genişletilip manzaraya hakimiyet arttırılmıştır (ICOMOS, 2014a).

Fotoğraf 18. Bergama Çok Katmanlı Peyzaj Alanı / İzmir (Vincent, 2015)

- **Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (2015)**

Yukarı Dicle Nehri havzasının yamacında yer alan Diyarbakır, Helenistik dönemlerden beri Roma, Sasani, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde önemli merkezlerden biri olmuştur. Amida Höyüğü'nün de içinde bulunduğu İçkale ve çok sayıda kule, kapı, payanda ve 63 yazıtı ile birlikte 5,8 km uzunluğundaki surlar Diyarbakır Kalesi'ni oluşturmaktadır. Bu alan aynı zamanda şehre su ve yiyecek sağlayan Hevsel Bahçeleri, Anzele su kaynağını ve On Gözlü Köprü'yü de içerisinde barındırmaktadır (ICOMOS, 2015).

Fotoğraf 19. Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı / Diyarbakır (Suer, 2008)

- **Efes (2015)**

Bir zamanlar Kaystros Nehri yakınında yer alan Efes, batıya doğru çekilirken kıyı şeridini takip eden yeni konumlar üzerine kurulmuş birbirini takip eden Helenistik ve Roma yerleşimlerinden oluşur. Burada yapılan çalışmalar, Celsus Kütüphanesi'ni, Büyük Tiyatro'yu, Roma dönemine ait büyük anıtları ve Dünyanın Yedi Harikası'ndan birisi olan Artemis Tapınağı'nın kalıntılarını ortaya çıkarmıştır. Efes'in 7 km uzağındaki kubbeli bir haç şeklinde olan Meryem Ana Evi, Hristiyan haccı için önemli bir konumda bulunmaktadır. Efes Antik Kenti, deniz kanalı ve liman havzası ile Roma liman kentinin seçkin bir örneğidir (ICOMOS, 2015a).

Fotoğraf 20. Efes / İzmir (Özdemir, 2011)

- **Ani Arkeolojik Alanı (2016)**

Bu alan, Türkiye'nin kuzey doğusunda Ermenistan ile sınır olan vadiye bakan plato üzerinde yer almaktadır. Hristiyan ve sonrasında Müslüman hanedanlar tarafından orta çağ karakteristiği ile inşa edilen konutlar, dini ve askeri yapılardan oluşmaktadır. 10. ve 11. yy.'da Ermeni krallığının başkenti olmasıyla ve İpek Yolu'nun bir kolunun da yakınından geçmesinin etkisiyle gelişen, daha sonra Bizans, Selçuklu ve Gürcü egemenliğinde ticaret kervanları için önemli bir kavşak olmuştur. 1319'daki Moğolistan istilası ve yıkıcı bir deprem sonrasında şehir gerilemeye başlamıştır (IUCN, 2016).

Fotoğraf 21. Ani Arkeolojik Alanı / Kars (Demirci, 2021)

- **Aphrodisias (2017)**

Aphrodisias, Türkiye'nin güney batısında bulunan Aydın ilinde Morsynus Nehri (Çine Çayı)'nin üst vadisinde bulunmaktadır. Aphrodisias, arkeolojik alanı ve kuzey doğusundaki mermer ocaklarından oluşmaktadır. M.Ö. 3. yy.'dan kalan Afrodit Tapınağı inşa edildikten bir yüzyıl sonra şehir inşa edilmiştir. Aphrodisias'ın zenginliği mermer ocaklarından ve ürettiği heykellerin sanatından gelmekte olduğu düşünülmektedir. Şehir sokakları, tapınaklar, bir tiyatro, bir agora ve iki hamam kompleksiyle birkaç büyük sivil yapının etrafında şekillenmiştir (ICOMOS, 2017).

Fotoğraf 22. Aphrodisias / Aydın (Aphrodisias Müzesi, 2014)

- **Göbekli Tepe (2018)**

Göbekli Tepe, insan yapımı anıtsal mimarinin ilk örneklerinden birisidir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Şanlıurfa ilinin Germuş Dağları'nda bulunan bu alan, M.Ö. 9600-8200 yılları arasında “Çanak-Çömlek Öncesi Neolitik Çağ”da avcı-toplayıcılar tarafından dikilmiş yuvarlak, oval ve dikdörtgen megalitik yapılardan oluşmaktadır. Bu yapıların cenaze törenleri ritüelleri ile bağlantılı şekilde anıt olarak kullanıldığı düşünülmektedir. T biçimindeki sütunların üzerine, yaklaşık 11.500 yıl önce Yukarı Mezopotamya'da yaşayan insanların yaşam biçimleri ve inanç şekilleri hakkında bilgi veren vahşi hayvan resimlerinin oyulduğu görülmektedir (ICOMOS, 2018).

Fotoğraf 23. Göbekli Tepe / Şanlıurfa (Göbekli Tepe Projesi, 2010)

Dünya Miras Listesi'nde yer alan 18 kültürel miras varlığının Türkiye haritasında illere göre dağılımı Harita 3.'de gösterilmiştir. 2021 yılında Malatya-Arslantepe Höyüğü'nün de eklenmesiyle Türkiye'nin Dünya Miras Listesi'ne giren varlık sayısı 19, bu varlıkların bulunduğu il sayısı da 18 olmuştur.

Harita 3. Türkiye, Kültürel Miras Varlıklarının İllere Göre Dağılımı (TARKEM, 2020)

- **Arslantepe Höyüğü (2021)**

Türkiye’den Dünya Miras Listesi’ne 2021 yılında eklenen son kültürel miras varlığı olan Arslantepe Höyüğü, Fırat Nehri’nin 15 km güney batısında, Malatya ovasında yer alan 30 metre yüksekliğinde arkeolojik bir höyüktür. Arkeolojik kalıntılar M.Ö. 6000 yılından Orta Çağ dönemine kadar işgal edildiğini doğrulamaktadır. Alanın en belirgin ve gelişmiş özelliği sözde saray yapılarının inşa edildiği Geç Kaltolitik-5 dönemine denk gelmesidir. Diğer önemli kayıtlar, kraliyet mezarlarının yapıldığı Erken Tunç dönemine ait olduğunu işaret etmektedir. Bu alan, Yakın Doğu’da bir devlet toplumunun ve yazıdan önce ortaya çıkan sofistike bir bürokratik sistemin ortaya çıkmasının süreçlerini göstermektedir. Alanda, aralarında dünyada bilinen en eski kılıçların da bulunduğu metal nesneler ve silahlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca Arslantepe’de ilk organize savaş biçimlerinin başladığı düşünülmektedir (ICOMOS, 2021).

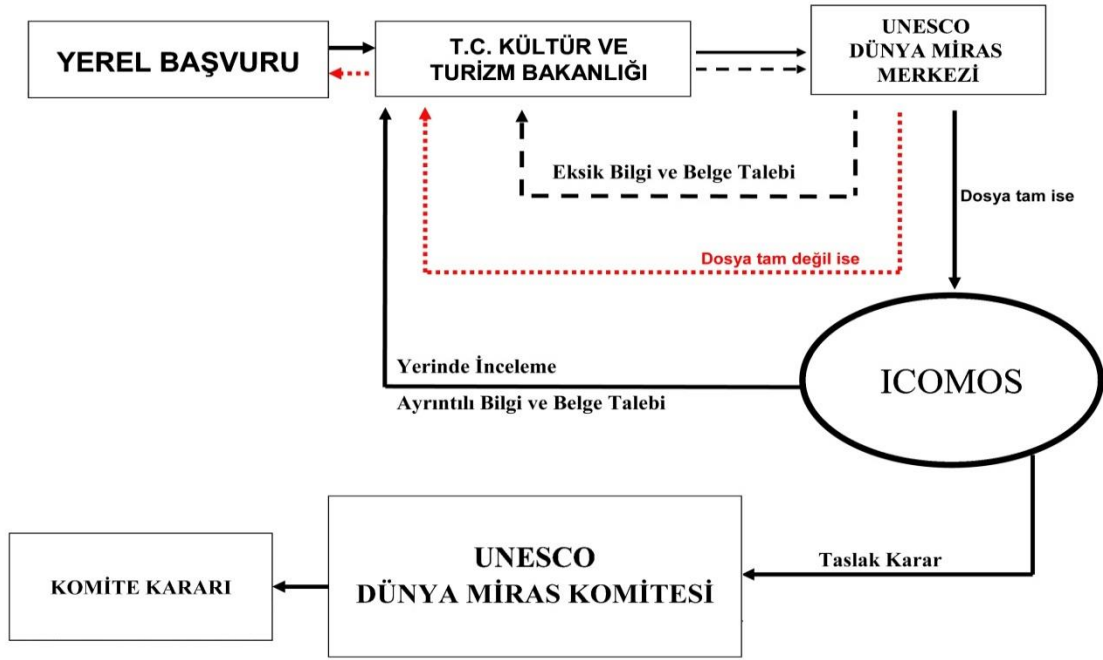

Fotoğraf 24. Arslantepe Höyüğü / Malatya (Ceccacci, 2011)

Türkiye; Dünya Miras Listesi’nde bulunan yukarıdaki miras varlıklarının yanı sıra, Dünya Mirası Geçici Listesi’nde de ilki 1994 yılında kaydedilen 77’si kültürel miras, 4’ü karma miras ve 3’ü doğal miras olmak üzere geçici miras listesinde toplam 84 miras varlığı ile yer almaktadır (UNESCO, 2021b).

Dünya Miras Listesi’ne girmek için başvuru yapılmış bir kültür varlığının miras listesine girebilmesi için son söz sahibi olan UNESCO “Dünya Miras Komitesi”dir. Komite varlıkların listeye alınma durumunu eğer kültürel varlık ise ICOMOS, doğal varlık ise IUCN gibi kurduğu alt kuruluşların raporları doğrultusunda yapar ve bu değerlendirilen raporlarla varlıkların doğru yönetilmediği durumlarda devletlerden gerekli adımlar atmasını isteyebilmektedir (Bursa Alan Başkanlığı, 2021).

UNESCO, devletleri bünyesine üye yapabilen “uluslararası kuruluşlar” kategorisinde olduğundan bu kuruluş ile iletişim “Kültür ve Turizm Bakanlığı” aracılığı ile yapılmaktadır. UNESCO Dünya Miras Listesi’ne girebilmek için adaylık başvurusu değerlendirmesi yapılırken kurumların rolleri Tablo 7. UNESCO Adaylık Başvurusu Kurumların Roller (Bursa Alan Başkanlığı, 2021)’de görülmektedir.

Tablo 7. UNESCO Adaylık Başvurusu Kurumların Roller (Bursa Alan Başkanlığı, 2021)

Dünya Miras Listesi'ne yer alması düşünülen kültürel miras varlıkları ve/veya doğal miras varlıkları için bu süreç yerel başvuru bazında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yapılarak başlamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı uygun gördüğü takdirde başvuru süreci için bu kültürel ve/veya doğal miras varlıkları hakkında UNESCO ile bilgi paylaşımı yapmaktadır. UNESCO gerekli bilgi, belge ve dosya incelemelerini yaptıktan sonra her şey uygun ise bünyesinde kurduğu ICOMOS(Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)'u veya bu bir doğal kültürel miras varlığı ise IUCN(Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği) kuruluşunu görevlendirerek yerinde inceleme sürecini başlatmaktadır. ICOMOS veya IUCN, kültürel miras varlıkları hakkında bilgi, belge ve dosyaları ayrıntılı inceleyerek yerinde izleme sürecini de tamamladıktan sonra UNESCO Dünya Miras Komitesi'ne kararını göndermekte ve komite kültürel miras varlıkları için listede yer alıp almaması konusunda son kararı vermektedir.

1.1.3.1. Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunması

Anadolu coğrafyası, insanlığın var olmasından bu yana tarihte önemli olayların yaşandığı ve değerli bir coğrafya olarak görülmesinden dolayı her zaman uygarlıkların, imparatorlukların, devletlerin sahip olmak ve yaşamak istediği yer olmuştur. Hal böyleyken insanın olduğu yerde yaşam, yaşamın olduğu yerde toplum, toplum ve insanın etkisiyle de kültür ortaya çıkmaktadır. Anadolu coğrafyası da tarih boyunca bu kültür bolluğunu her zaman barındıran bölgelerin başında olmuştur. Farklı diller, dinler, inanışlar, gelenekler gibi etkenlerin getirmiş olduğu bu çeşitliliği günümüzde dahi görmek mümkün olabilmektedir. Kültürel miraslar açısından bu denli zengin ve köklü bir coğrafyada bulunan Türkiye’de bu mirasların korunması ihtiyacı bir zorunluluk halini almaktadır. Tarihte gerektiği kadar korunamayan bu miras varlıkları sadece Türkiye için değil, tüm dünya için çözüm getirilmesi gereken bir gerçektir ve bu gerçeklik kültürel mirasın korunması için hukuki düzenlemelerin getirilmesini gerekli kılmıştır (Girişken, 2010, s.17-18).

Türkiye’de Cumhuriyet dönemi sonrasında düzenli ve sürekli olarak koruma ile ilgili düzenlemeler yapıldığı bilinse de Osmanlı zamanına bakıldığında batılılaşma döneminin etkisiyle kültürel değerlerin arşivlenmesi, korunması ve sergilenmesini kapsayan bir dizi çalışmaların Fatih Sultan Mehmet döneminde başladığı görülmektedir (Negiz, 2017, s.165).

Kültürel mirasın korunmasında kurumsal anlamda yapılan ilk hamle 1869 yılında “Asar-ı Atika Nizamnamesi” ile olmuştur. Yedi maddelik bir düzenleme olan bu nizamname ile arkeolojik kazılar devlet iznine bağlanmış, çıkan eserlerin yurt dışına çıkarılması yasaklanmış ve toprak üstüne çıkan eski yapıların zarar görmemesi gerektiği kanunlaşmıştır. Ayrıca bütün bunların yönetimi de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır. 1874 yılında Asar-ı Atika Nizamnamesi tekrar düzenlenmiş ve 36 madde ile genişletilerek koruma kapsamı yeniden belirlenmiştir (Çal, 2009, s.317-318). Bu nizamname üçüncü kez 1884 yılında düzenlenmiş, kapsamı korunmuş ancak en önemli noktası olarak vurgulanan eserlerin “devlet mülkiyeti” olarak kabul edilmesi olmuştur. 1906 yılında tekrar güncellenen nizamname genel yapısını koruyarak Cumhuriyet dönemine kadar yürürlükte kalmaya devam etmiştir (Negiz, 2017, s.166).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye, kültürel mirasın korunmasında antik çağlardaki miraslara oldukça duyarlı yaklaşmıştır. Ulus-devlet anlayışının

belirlenmesi, sanayinin yayılmaya başlamasıyla nüfusun sanayi kentlerine yığılması ve Kurtuluş Savaşı yıkımı sonrası yeniden inşa edilmek zorunda kalınan Batı Anadolu kentlerinin bir plan doğrultusunda yapılmasından dolayı, Osmanlı'dan devralınan kent dokularına aynı duyar ve özen gösterilememiştir. Kentlerin sağlığın, huzurun ve modern kültürün örneği olması vizyonu ile yabancı şehir planlamacılarıyla birlikte kentleşme çalışmaları başlatılmıştır. Ancak belediyelerin sınırlı maddi olanakları nedeniyle bu planlar tüm kentlere uygulanamamış ve günümüzde Osmanlı izleri taşıyan yerleşimleri görebilmek mümkün olmuş hatta bunların bazıları da (Safranbolu, Cumalıkızık gibi) UNESCO tarafından korumaya alınmıştır (Özdemir, 2005, s.21).

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın yürütmüş olduğu kültür hizmetleri 1971 yılında kurulan Kültür Bakanlığı’na devredilmiştir. 1981 yılına kadar “Kültür Bakanlığı” adı altında görev yapan bu kurum kaldırılarak “Turizm ve Tanıtma Bakanlığı” ile birleştirilmiş ve “Kültür ve Turizm Bakanlığı” adını almıştır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1973 yılına kadar koruma ile ilgili çeşitli yasalar çıksa da tam anlamıyla etkili olamamış ve kültürel mirasların yok olmaya yüz tutmasının önüne geçememiştir. 1973 yılında bu konuyla ilgili en net adım atılmış ve kültürel mirasların korunması için 1710 sayılı “Eski Eserler Kanunu” ile doğrudan korumayla ilgili ilk kanun çıkartılmış, çağdaş kavramlar ve yaklaşımlar ayrıntılı açıklanarak somut anlamda sonuç alınabilmektedir. Kültürel mirasın korunması için bu dönüm noktasının ardından 1983 yılında 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” çıkartılarak taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili kavramlar ayrıntılı açıklanmış ve korumanın bir plan dahilinde yapılabileceği kabul edilmiştir. Günümüzde de kültürel mirasın korunmasındaki yönetimin kurallarını belirleyen 2863 sayılı bu kanundur. 1987 yılında 3386 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu geliştirilerek koruma konusundaki mevzuatlar ile ilgili önemli yol alınmış ve bu alınan yol kültürel mirasın korunmasında bir temel olarak görülmüştür. 3386 sayılı kanunda alınan bir diğer karar ise “Kültür ve Turizm Bakanlığı” ayrılarak “Kültür Bakanlığı” ve “Turizm Bakanlığı” olarak iki ayrı kolda çalışmalarını devam ettirmesi olmuştur. 2003 yılına kadar ayrı ayrı görev yapan bu bakanlıklar 4848 sayılı kanun ile birleştirilmiş, “Kültür ve Turizm Bakanlığı” ismi ile görevleri bir çatı altında toplanmıştır. Bu alanda en son 2004 yılında çıkan 5226 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nda, “kültür varlıkları, tabiat varlıkları, ören yeri, sit”

kavramları ilk defa açıklanarak güncellenmiştir (Dinçer ve Ertuğral, 2000, s.74; Girişken, 2010, s.18; Negiz, 2017, s.166).

Devletlerin her ne kadar kanunlarla kültürel mirası koruma çabasının önemi yüksek olsa dahi kentlerdeki yerel yönetimlerin de kültürel mirası korumaya sağlayacağı katkı hiç şüphesiz az olmayacaktır. Bünyesinde barındırdığı miras varlığını korumada öncelikli sorumluluk sahibi olan yerel yönetimlerin halka yakınlığı ve kültür varlığını kontrol altında bulundurmasının kolaylığı çok önemli bir avantajdır. Kültürel mirasların korunması ve denetimi daha önceden tamamen Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın göreviydi ancak 5226 sayılı kanun ile birlikte belediyeler ve valiliklere yetkiler ve görevler verilmiştir. Kültürel mirasın korunmasındaki yerelleşme çalışmaları 5226 sayılı kanunla gelen bir diğer eklemede, "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Sağlanması ve Katkı Payı" adı altında düzenlemeyle yerel yönetimlere kültürel mirası koruma konusunda finansman kaynağı yaratma olanağı getirilmiştir (Basmacı, 2017, s.80).

2006 yılında 5448 sayılı "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 1. Madde: " 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı (UNESCO)'nın 32 nci Genel Konferansında kabul edilen "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"nin onaylanması uygun bulunmuştur." (Resmi Gazete, 2006) ibaresi ile somut olmayan kültürel mirasların da korunmasına ilişkin kanun kabul edilmiştir.

1.1.4. Yerel Halkın Kültürel Miras Algısı

Kültürel mirasların korunması orada yaşayan insanların kültürel mirasa yönelik algıladıkları ve tutumlarıyla doğrudan ilişkili olmaktadır. Yerel yönetimlerin kültürel mirasların korunması konusunda yetkilendirilmesiyle orada yaşayanların da söz sahibi olması ve bunda bir payının olduğunu hissetmesi, kültürel mirasların yaşatılmasındaki yerel halka düşen payı arttırmaktadır. Yerel halkın kültürel miras algısıyla ilgili literatürde yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların büyük bir kısmı turizm ve turizm sürdürülebilirliği ile bağdaştırılırken, bir kısmı da sosyolojik alanda yapılan çalışmalardır.

Bursa-Cumalıkızık köyünde yaşayan yerel halkla yapılan kültürel miras ve turizm algısı üzerine iki çalışmada, çalışmaya katılan yerel halkın kültürel mirasa ve kültürel miras turizmine yönelik olumlu algısı olduğu sonucu bulunmuştur (Çetin, 2010, s.188; Pekerşen vd., 2019, s.364). Nevşehir-Kapadokya için oluşan turistik talebinin kültürel miras varlıklarını etkilemesine yerel halkın nasıl baktığı konusunda yapılan çalışmada yerel halkın turistik talebin oluşturduğu ve olumlu etki eden aktivitelerin artması gerektiğini, olumsuz etki eden aktivitelerin de yeniden değerlendirilmesin daha faydalı olacağı sonucuna varılmıştır (Belber ve Sözbilen, 2017, s.454-455). Konya ilinde sürdürülebilir turizm kapsamında kültürel miras hakkında yerel halkın görüşleri üzerine yapılan bir başka çalışmada ise kültürel miras ile ilgili algının olumlu olduğu sonucuyla birlikte yerel halkın “miras kavramını duyduklarında ne algıladıkları” sorulduğunda “%17,4’ü dini yapıları, %12,8’i geleneksel evleri, %10,8’i halk oyunları ve halk edebiyatını, %9,1’i yöresel yemekleri, %7’si el sanatlarını ve %42,9’u ise tüm bu seçeneklerin dışındaki unsurları algıladığını belirtmiştir” (Güneş vd., 2019, s.5). Bu çalışmaya göre yerel halkın yarısına yakınının ana seçenekler dışındaki “diğer” seçeneğini belirtmesinin, yöredeki kültürel miras algısının kültürel anlamdaki farklılıktan ve/veya çeşitlilikten kaynaklandığı düşünülebilmektedir. Bilecik-Söğüt ilçesinde yapılan kültürel miras ve yerel halkın turizme bakış açısı üzerine yapılan çalışmada yerel halkın kültürel miras farkındalığının yüksek olduğu ancak turizm potansiyeli yaratan bu durumun diğer sebeplerden dolayı iyi kullanılamadığı sonucuna varmıştır (Vatan ve Zengin, 2015, s.648). Bilecik’te yapılan bir diğer çalışmada Osmaneli ilçesi yerel halkının kültürel mirası koruma ve turizm amaçlı kullanımı ile ilgili algı ve tutumu araştırılmıştır. Buna göre “kültürel mirası nelerin kapsadığı”nı sıralamaları istendiğinde “geleneksel evler” seçeneği %89,6 oranda ilk sıraya yazılmış, onu %60,1 ile “anıtsal yapılar”, somut olmayan kültürel miras öğelerinden ise “yöresel yemekler(%58,5)”, “gelenek ve görenekler(%55,4)” ve “el sanatları(%47,7)” seçeneği onları takip etmiş, %4,7 ile “diğer” seçeneği de son sıraya yazılmıştır (Okuyucu ve Somuncu, 2012, s.44). Bu çalışma, Bilecik-Söğüt’te yapılan diğer çalışma ve Konya ilinde yapılan çalışmayla karşılaştırıldığında; Bilecik ilindeki tarihi ev yapılarının varlığı düşünüldüğünde kültürel miras kapsayan olgulardan “geleneksel evler” seçeneğinin ilk sıraya yazılması ve Söğüt ilçesinde yapılan çalışmadaki kültürel miras algısının farkındalık seviyesinin yüksek olması bu iki çalışmayı örtüşürmektedir. Çalışmanın Konya

ilindeki çalışma ile bağlantısına bakıldığında ise kültürel miras algısının coğrafyaya göre farklılık ve/veya çeşitlilik gösterebileceği anlaşılmaktadır. Çoban (2014)'ın Mardin'de yaşayan yetişkin yerel halkın kültürel mirası tanıma yönündeki bilinçliliği ölçmeyi hedeflediği çalışmada, yerel halkın kültürel mirası ve tarihi yerleri algılama düzeyinin iyi olduğunu belirtmiştir (Çoban, 2014, s.21). Şanlıurfa'da yaşayan yerel halka yönelik yapılan kültürel miras farkındalığı ve deneyimi üzerine çalışmada kültürel miras farkındalığının kabul edilebilir düzeyde olduğu ancak yerel halkın maddi durumu göz önüne alındığında kültürel miras deneyiminin eksik olduğunu belirtilmiştir (Akpirinç ve Mancı, 2019, s.257).

Yerel halkın kültürel miras algısı ile ilgili literatürde yurt dışı(Türkiye dışı) çalışmalarına bakıldığında daha farklı yaklaşımların da olduğu görülmektedir.

Chhabra vd. (2003), kültürel miras varlıklarının ait olduğu bölgeden uzak bir bölgede gösterildiğinde kişilerde hissettirdiği etkiyi araştırdığı çalışmasında, İskoç kültürüne ait unsurları(yemek, gelenek, dans vb.) Amerika Birleşik Devletleri–Kaliforniya'da düzenlenen festivalde gösterilmiş ve festivale katılanların görüşleri hakkında anket yapılmıştır. Bu bağlamda katılımcılar, kültürel mirasların ait olduğu yerden başka bir yerde görüldüğünde de aynı etkiyi hissettirdiği ve hala özgün oldukları düşüncesini belirtmiş, kültürel mirasların uzak topraklarda da yaşatılabileceği sonucu saptanmıştır. (Chhabra vd., 2003, s.716). Güney Kore'de yapılan bir çalışmada kültürel miras turizmi yapılan bir bölgede yerel halkın ulusuna bağlılık duygusu ve kültürel mirasları geleceğe aktarmasındaki etkisi araştırılmıştır. Buna göre insanların yaşadığı bölgedeki kültürel mirasların ziyaret ediliyor olması, yerel halkın ulusa bağlılık ve kültürel mirasları geleceğe aktarma duygusunu arttırdığı sonucuna varılmıştır (Park, 2010, s.133). Kültürel ve doğal mirasın korunmasında yerel halk algısını belirlemek için Malezya'da yapılan çalışmada, yerel halkın çoğunluğu kültürel ve doğal mirasların korunması gerektiğini, orada yaşayanların bölgedeki kültürel miras koruma çalışmalarını da desteklediğini belirtmiştir (Roslan vd., 2017, s.109). Sırbistan'ın Bac kasabasında yapılan bir çalışmada yerel halk için kültürel mirasın önemi genellikle doğal ve kültürel çekicilik olarak görüldüğü fakat yerel halk için bu kültürel miraslar çekicilik olarak görülmekten daha çok ekonomik kazanç kaynağı olarak görüldüğü sonucuna varılmıştır (Gunjic, 2017, s.61). Nkwanyana vd., (2016), Güney Afrika'da yaptıkları çalışmada yerel halkın yaşadığı yerdeki kültürel miras varlıklarına yönelik algıları ölçülmüştür. Buna göre yerel halkın büyük bir

çoğunluğunun kültürel miras turizmi gelişiminin yaratacağı, istihdam, ekonomik katkı, altyapı iyileştirmeleri ve daha yüksek yaşam standartı potansiyelinin farkında olmadığı, kültürel miras turizmi ve kültürel mirasın korunması faaliyetlerine katılmak istemedikleri belirlenmiştir.

Tüm bu araştırmalar göstermektedir ki çalışmaların birçoğunda yerel halkın kültürel mirasa yönelik algısının olumlu olduğu ve kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmaları desteklediği belirlenmiştir. Türkiye’de yapılan çalışmaların hemen hepsinde kültürel mirasların çok çeşitli olduğu ve kültürel miras algısının olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmalarda ise yerel halk ve kültürel miras algısına farklı düşüncelerle yaklaşıldığı da görülmektedir. Kültürel miras bilincinin oluştuğu, yüksek veya normal yaşam standartına sahip toplumlarda, kendi kültürel mirasları farklı ülkelerde bile olsa olumlu bir algı olduğu ve bunların yaşatılması gerekliliği düşüncesinin oluştuğu anlaşılmaktadır. Ancak devlet politikaları, sömürgecilik veya diğer sebeplerden dolayı yaşam standartlarının düşük olduğu bölgelerde yerel halkın kültürel miraslar ve getireceği fırsatlar hakkında bilgi sahibi olmadığı, bu nedenle de kültürel miras algısının olumsuz olduğu görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINDA “SAFRANBOLU” VE MEKANA BAĞLILIK

Safranbolu, Türkiye’de turizm çekiciliği ve kültürel miras varlıkları anlamında üstün evrensel değere sahip bir şehirdir. Bu bağlamda, Safranbolu’yu daha iyi anlayabilmek ve kültürel miras ile ilişkisini daha iyi kavrayabilmek adına Safranbolu hakkındaki bilgilerin ayrıntılı açıklanması gerekmektedir.

2.1. Safranbolu

M.Ö. 3000’li yıllara kadar bilinen bir tarihi olan Safranbolu’nun, aslında paleolitik çağlara kadar uzanan bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Safranbolu kenti M.Ö. 1000’li yıllarda Anadolu’da Paflagonya (Paphlagonia) Bölgesi olarak bilinen bölgede kurulan bir yerleşimdir (Bogenç, 2016, s.70). Bu bölge Harita 4.’de gösterilmiştir. Bu tarihlerde Safranbolu; kuzeyinde Karadeniz, güneyinde şuan Çorum ve Çankırı’nın bulunduğu sınırların bir kısmını içine alan bölgeye yerleşimin sağlanmasıyla oluşmuştur.

Harita 4. Orta Çağ Bizans İmparatorluğu, Paflagonya Bölgesi (Wikipedia, 2021)

Safranbolu tarihte birçok eski devlet tarafından ele geçirilmiş ve yönetilmiştir. Hititler, Persler, Lidyalılar, Romalılar ve Bizanslar bu devletler arasında en önemlileridir. Safranbolu’nun tarih boyunca kuşatma altında olması ve birçok devletin

egemenliği altına girmesi bulunduğu bölgedeki coğrafik sebeplerle açıklanmaktadır. Konum yüksekliği nedeniyle tehditlerin görünür ve bu tehditlere karşı korunabilir olması, su kaynakları açısından zenginliği ve tarım-hayvancılık yapabilmeye uygun olması bu sebepler arasındadır (Ayvazpınarı, 2020, s.32)

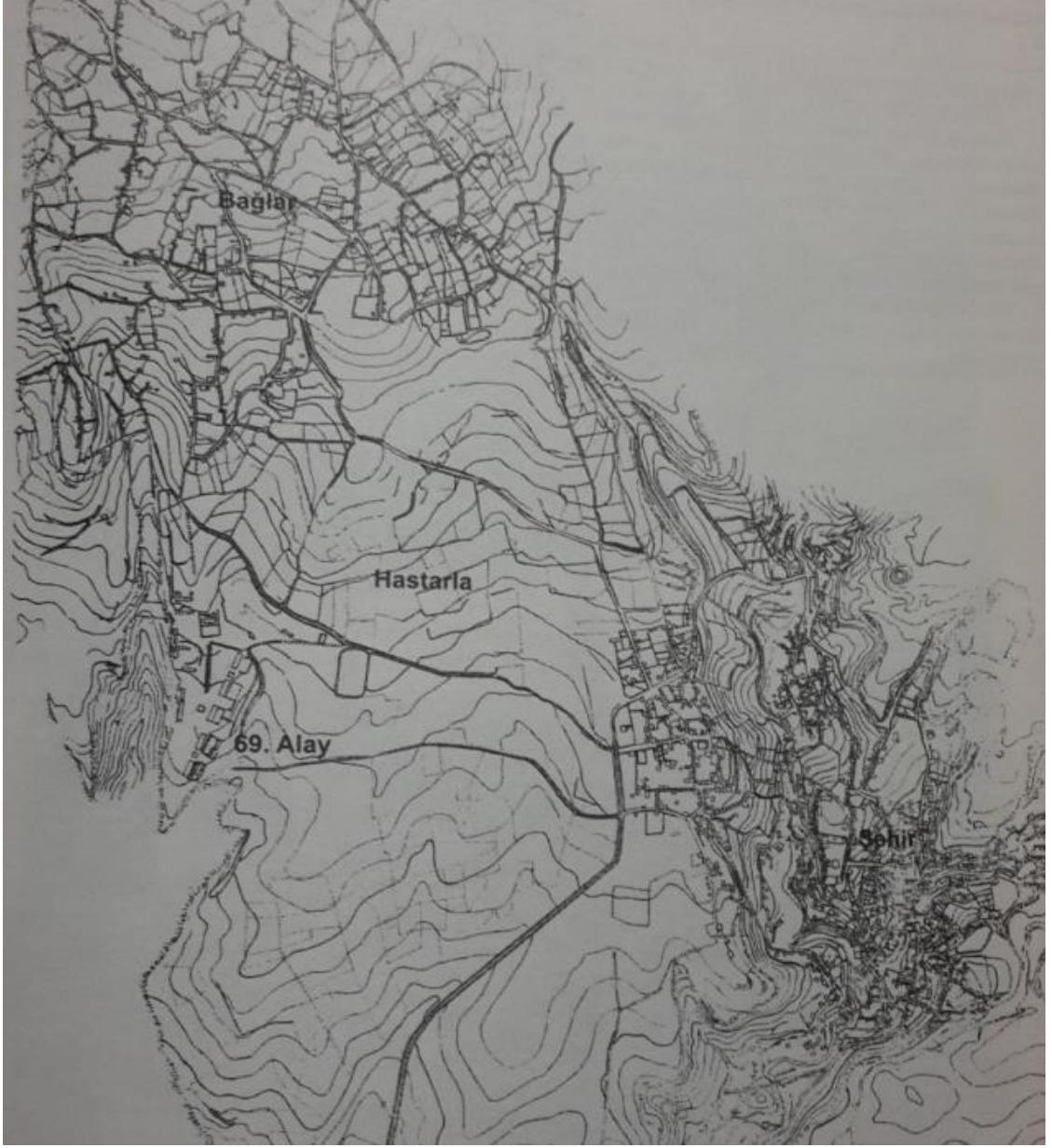
Safranbolu tarihte yer aldığı zamanlardan beri devletlerin, beyliklerin ve imparatorlukların değişmesiyle çeşitli farklı isimlerle anılmıştır. Bizans yönetiminde kente “Dadybra” adı verilmiştir. Selçuklu döneminde “Zalifre” ismini alan şehir, Osmanlı’nın ilk kuruluş yıllarında ve Beylikler zamanında “Borglu (Borlu)” olarak değiştirilmiştir. 19. yy.’dan itibaren Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde ismi “Zağfıranbolu” olan şehir, söyleniş bakımından yaşanan değişimler nedeniyle “Zafranbolu” ve son haliyle de “Safranbolu” şeklinde değişerek bugüne ulaşmıştır. Dünyada ender yetişen bir bitki türü olarak “safran bitkisi”nin yetiştiği toprakları barındıran Safranbolu, ismini de bu bitkiden alarak safran ile bağdaştırılmış özđün bir kimlik oluşturmuştur (şendil, 2017, s.54).

1392-Yıldırım Beyazıt döneminde Osmanlı İmparatorluğu yönetimine gečen Safranbolu, kùltür ve ekonomi açısından en iyi noktaya da Osmanlı yönetiminde ulaşmıştır. Safranbolu özellikle 17. yy.’da kervan yolu (İstanbul-Sinop) üzerinde olması sebebiyle çok önemli bir konaklama merkezi haline gelmesi, devlet adamlarının bazılarının da şehre önemli eserler bırakması, hem ticari hem kùltürel açıdan şehrin gelişerek çabuk bir şekilde zenginlik kazanmasına olanak sağlamıştır. Belediyecilik çalışmaları anlamında ilk adım 1870 yılında kurulan “Meclis-i İdare” belediye örgütü ile olmuştur. Yeniden düzenlenen idari yapının ardından Safranbolu kaza statüsüne alınarak Kastomunu Sancağı’na bağlanmış, 1927’de ise Zonguldak iline bağlanmıştır. Türkiye’de Cumhuriyet’in kurulmasının ardından sanayileşme anlamında yaşanan gelişmelerin en önemlilerinden olan demir-çelik fabrikasının Karabük’te kurulması çevresinde yaşanan kentleşme hızını arttırmış ve 1995 yılında Karabük Türkiye’nin 78. ili olarak kaydedilmiştir. Bu gelişmelerden sonra Safranbolu, Karabük’ün ilçesi haline getirilmiştir (şendil, 2017, s.56; Ayvazpınarı, 2020, s.35).

Sanayi ve kentleşme hızının artmasıyla Karabük ve Safranbolu’nun yerleşim sorunları için yönetim planları yapma zorunluluğu doğmuştur.

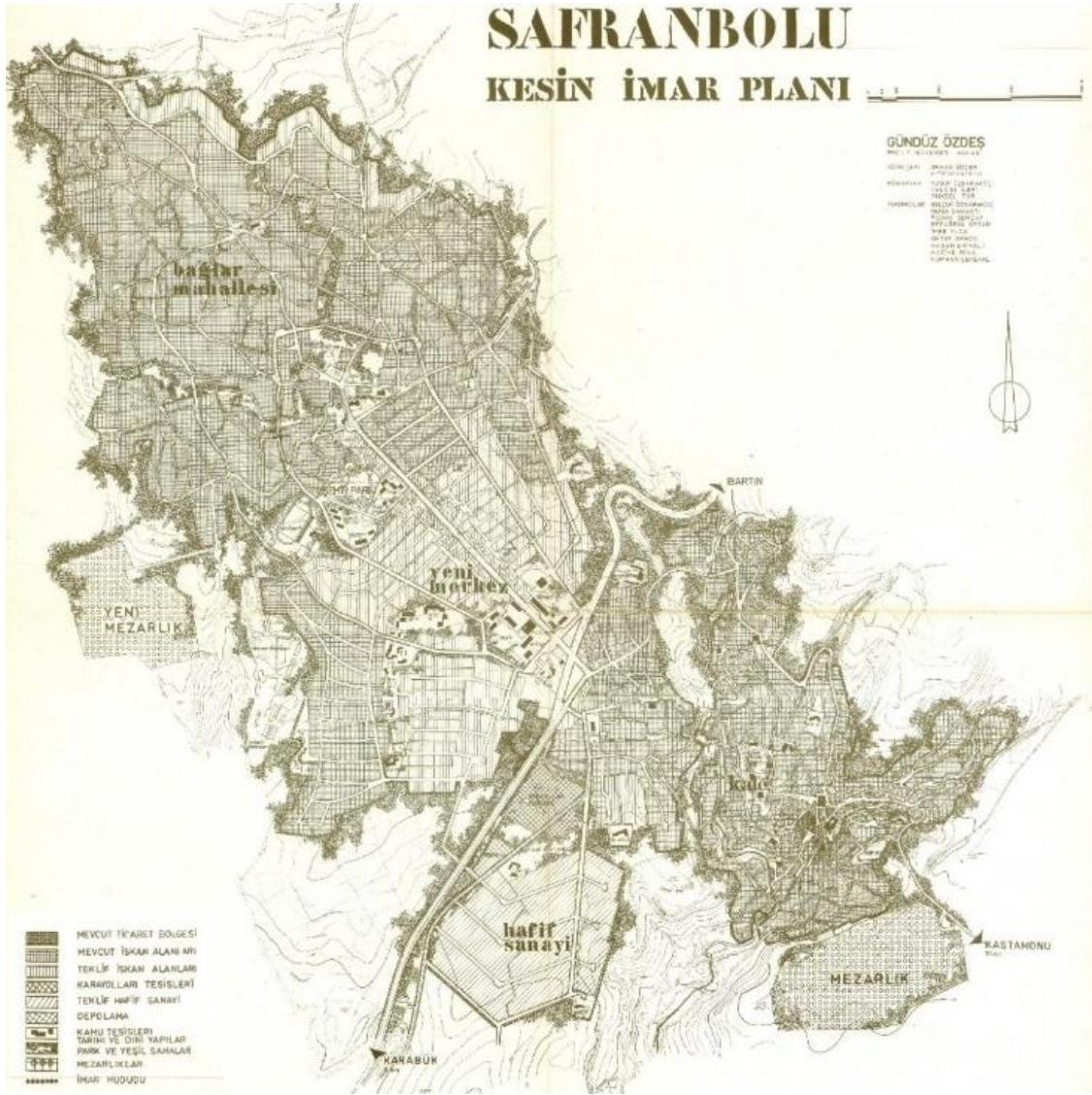
Karabük Demir-Çelik Fabrikası’nın açılmasından sonra oluşan konut ihtiyacını karşılamak için 1936 yılında ilk imar planı (Harita 5.) yapılarak tarihi yerleşim

bölgelerinin dışındaki çeşitli yerlere farklı tiplerde işçi konutları yapılmaya başlanmıştır. Fakat oluşturulan bu yapılar Safranbolu tarihi yapı dokusunun bütünlüğünü bozmuş ve gün geçtikçe uzaklaşmaya başlamıştır.

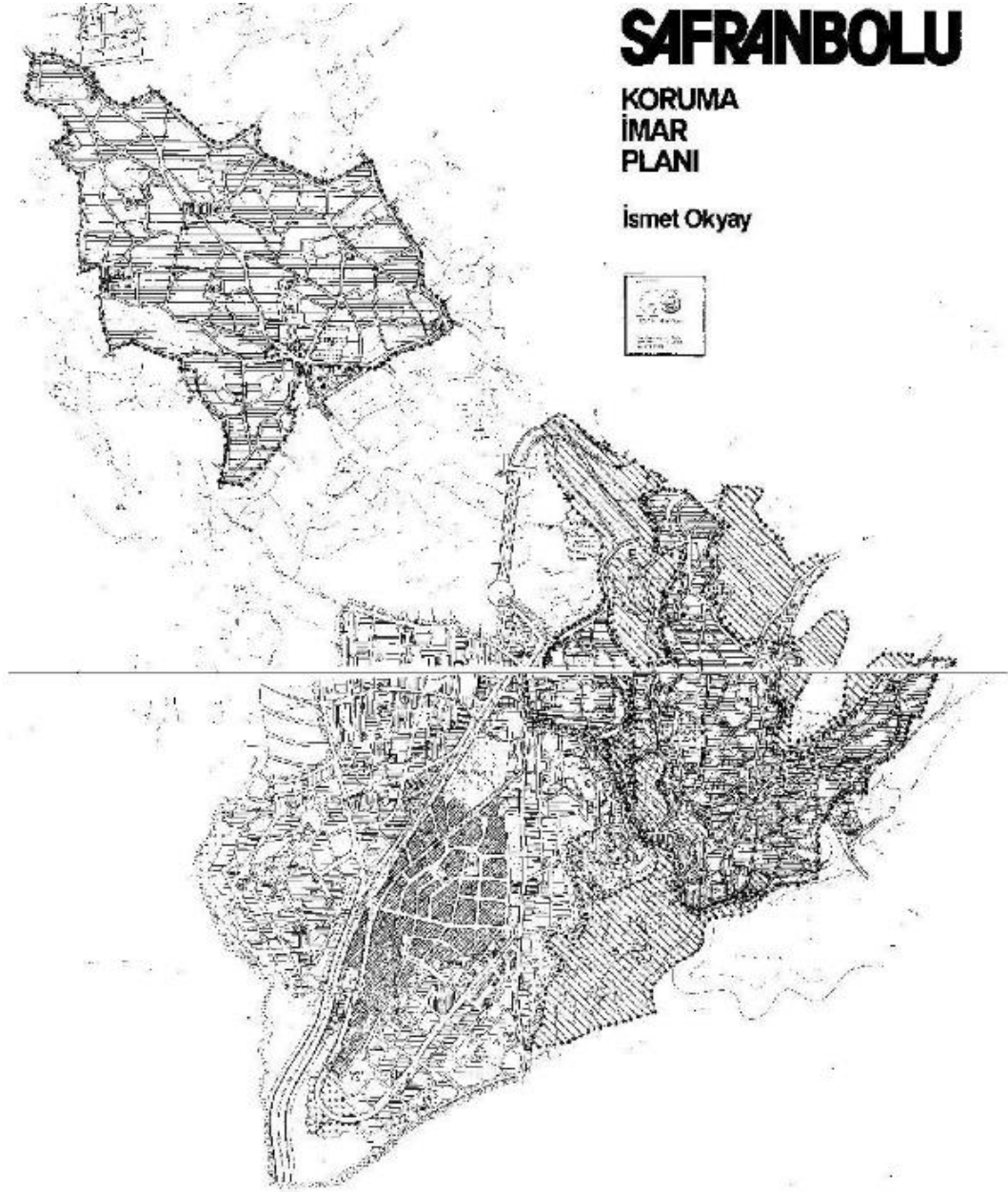
Harita 5. 1936 Safranbolu Yerleşim Planı (Ongun, 1936; Kuş, 2009; Akt. Yetiş vd., 2018)

Bozulan bu yapı düzeni göz önüne alındığında koruma anlamında ilk plan 1968 yılında Nazım İmar Planı ile olmuştur. Bu planlamanın en önemli katkıları tarihi dokunun korunması bilinci ve kooperatifleşme ile konut yapımının teşviki olmuştur.

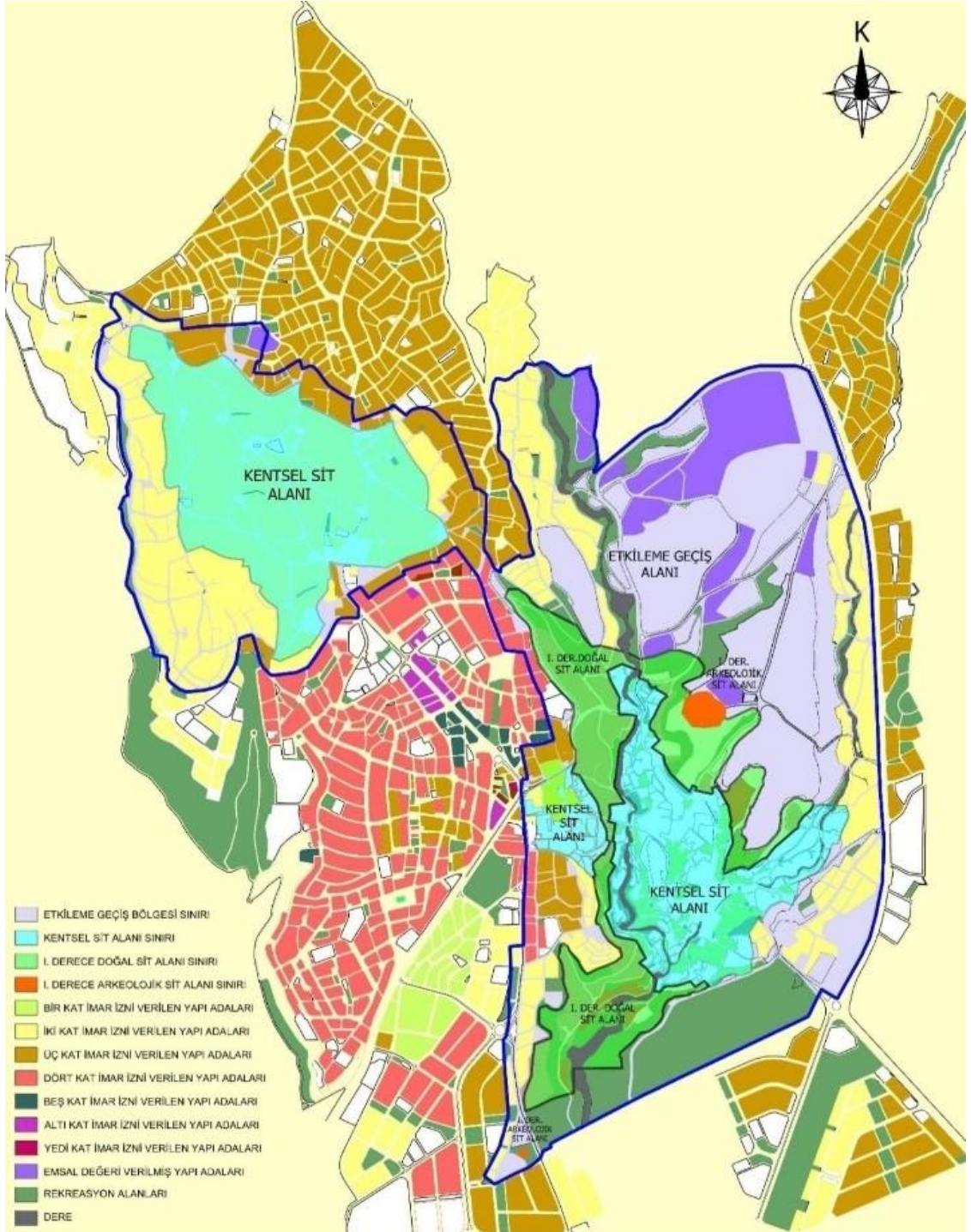
Harita 6. 1968 Nazım İmar Planı (İller Bankası, 1968; Akt. Yetiş vd., 2018)

Her ne kadar 1968 yılında hazırlanan plan koruma bilinci oluştursa da başarılı olamamış ve tarihi dokunun bozulmasının önüne geçilememiştir. 1975 yılında resmi olarak başlayan koruma faaliyetleri ve artık korunması gerektiğine inanılan tarihi dokuların varlığı sebebiyle tekrar bir imar planı yapılması gerekliliği düşünülmüştür. Koruma için yapılan diğer çalışmalar, 1990 (Harita 7.) yılında ve 2010 (Harita 8) yılında doğrudan koruma amaçlı yapılan planlamalar sayesinde tarihi dokunun bozulmasının bir nebze önüne geçilmiştir.

Harita 7. 1990 Koruma İmar Planı (Safranbolu Belediyesi, 2016; Akt. Yetiş vd., 2018)

2010 yılında yapılan koruma imar planındaki değişiklikte sit alanı bölgelerinin yakınlara “etkileme geçiş alanı” tanımlanarak geleneksel tarihi yapıları taklit eden yapıların oluşması sağlanmış böylelikle tarihi yerleşim bölgesinden yeni yerleşim bölgelerine geçişte keskin bir değişimin gözlenmesi önlenmiştir (Çabuk, 2016, s.15; Bozkurt, 2022, s.482-483).

Harita 8. 2010 Koruma Amaçlı İlave+Revizyon Uygulama İmar Planı (Abad, 2010; Akt. Yetiş, 2018)

Tüm bunların ışığında Safranbolu'nun eski çağlardan bugüne kadar coğrafi konumu sayesinde yaşanılabilir bir yer olduğu ve bunun sonucunda da insanların yerleşme ve barınma çabalarından doğan etkilere maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

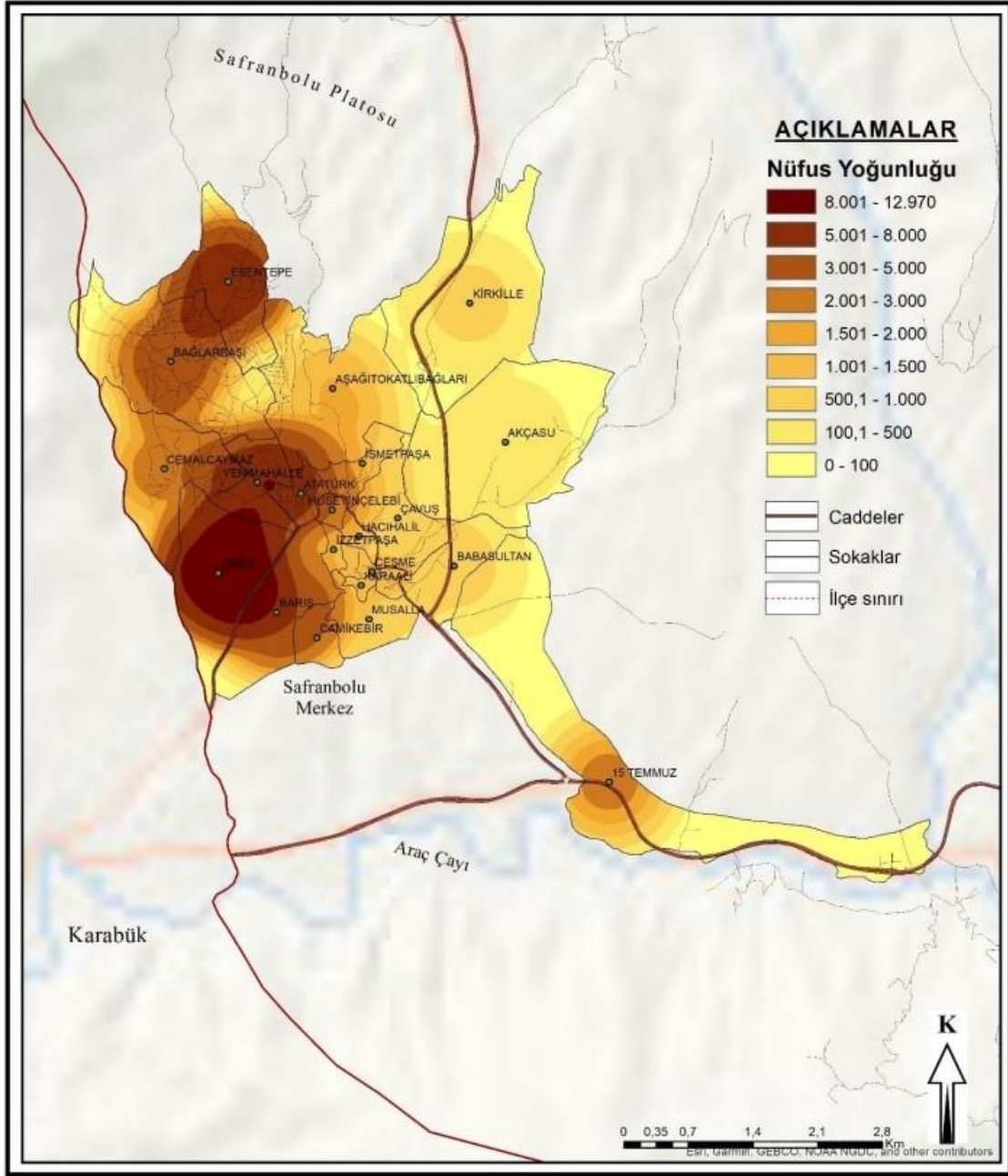
Yerleşim açısından eski bir bölge olmasının getirdiği yaşanmışlık düzeyi kültürel açıdan zenginliklerin de Safranbolu’da bulunmasını sağlamıştır. Bu kültürel zenginliklerin korunmasını sağlamak günün şartlarının getirdiği savaş, siyaset, politika gibi sebeplerden dolayı yaşam standartının düştüğü ve insanların çalışarak hayatta kalma zorunluluğunu hissettiği dönemlerde ilgi duyulan bir alan haline gelememiştir. Ancak yakın tarihte yapılan koruma planları, uluslararası tanıtım ve turizm çalışmaları ve insanların bilinçlendirilmesiyle tarihi dokuları koruma anlayışı dolayısıyla da kültürel mirasları koruma anlayışı daha belirgin şekilde kendini göstermiştir.

2.1.1. Safranbolu’nun Nüfus Yapısı

Nüfus, kelime anlamı olarak “kişi” ya da “birey” anlamına gelse de insanların oluşturduğu “bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı, popülasyon” olarak da tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022).

Nüfuslar sayısal anlamda bölgeden bölgeye tarih boyunca değişim göstermiştir. Savaşlar, salgınlar, göçler, ekonomik sebepler gibi etkenlerden dolayı insanlar ya yaşadığı yerden başka bir yere taşınarak gittiği yerin nüfusunu arttırmış ya da yaşanan ölümler sebebiyle nüfustaki sayısal verileri azaltmıştır.

Safranbolu’da da nüfus sayısında tarih boyunca aynı değişimler gözlenmiştir. Osmanlı’dan (1831) Cumhuriyet dönemine kadar olan verilerde ortalama 50.000 olan nüfusta, zaman zaman azalan zaman zaman artan bir istatistik gözlenmiştir ancak en tutarlı nüfus istatistikleri Cumhuriyet dönemine denk düşmektedir. 1927 yılında yapılan ilk sayımda 58.841 olarak açıklanmıştır. İlerleyen dönemlerde 1935 yılından sonra demiryolunun yapılması ve Demir-Çelik fabrikasının inşa edilmesiyle yerleşim yeri olarak seçilen ve büyük artış gösteren nüfus 1940 yılında yapılan sayımda 73.733’e kadar ulaşmıştır. 2. Dünya Savaşı etkilerinin görülmesiyle 1955 yılına kadar düşüş yaşanmış ve nüfus 24.801’e kadar gerilemiştir. Bu tarihten sonra düzenli olarak artan bir nüfus istatistiğine sahip olan Safranbolu’da 2000 yılında nüfus 47.257’ye ulaşmıştır (Ayvazpınarı, 2020, s.35-38; Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Aşağıdaki haritada ise Safranbolu’nun 2019 yılı nüfus yoğunluğunu gösteren veriler bulunmaktadır. Bugün bu nüfus yoğunluğu, Harita 9.’da gösterilen yoğunlukla neredeyse aynıdır ve bariz bir değişim göstermemiştir.

Harita 9. Safranbolu Nüfus Yoğunluğu (Ayvazpınarı, 2020)

31 Aralık 2021 yılında açıklanan son nüfus istatistiklerinde 69.449 olan Safranbolu nüfusunun son yıllarda artış hızında da yükselme mevcuttur. Yaş dağılımına bakıldığında nüfusun 9.094'ünün 65 yaş ve üstü olması dikkat çekmektedir. Bu istatistiği 7.878 kişi ile 20-24 yaş arasında olan genç nüfus izlemektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). 65 yaş ve üstü kişilerin nüfusta çoğunluğu oluşturması bir kesinliği olmamakla birlikte Safranbolu'da yaşamı devam ettirme süresinin uzun

olduğu ve genel olarak yerel halkın yaşamak için Safranbolu dışına çıkmadığı yönünde düşünülebileceğini göstermektedir.

2.1.2. Safranbolu'nun Sosyo-Ekonomik Yapısı

19. yy. başlarında Müslüman ve Gayrimüslimlerin birlikte yaşam sürmeleri nedeniyle ekonomik gelir getirecek faaliyetleri de ortak yapma ortamı oluşmuştur. Örneğin o dönemde Müslümanlar tarım, hayvancılık, demircilik, odunculuk ve dericilik gibi ham madde odaklı meslekleri yürütürken, Gayrimüslimler de kuyumculuk, değirmencilik, kalaycılık ve dikiçilik gibi işin ticari yönünün ağırlıklı olduğu bölümden ekonomik kazanç sağladığı görülmektedir (Okumuş, 2021, s. 363). Özellikle dericilik sektörü 19. yy.'a kadar büyük artış göstermiş, deri ve deri ürünleri üretimi asıl ticaret geliri haline gelmiştir. Lonca düzeniyle yürütülen ticaret ve üretimin bir sonucu olarak Safranbolu çarşısı içerisinde demirciler, tüccarlar, arastacılar, oduncular gibi bölge ve sokaklara sınıflandırılan alanlar oluşturulmuştur. 1937 yılında Demir-Çelik fabrikasının kurulmasıyla günümüze yaklaştıkça zanaat gerektiren sektörler azalmıştır. Turizm alanında da kültürel miras unsurları sayesinde Safranbolu odaklı bir turizm alanı oluşmuştur. Artarak devam eden turizm talebi ve oluşan potansiyel ekonomik havuz nedeniyle yerel halk turizm alanında da etkin biçimde çalışmaya başlamış ve birçok butik otel, hediyelik eşya ve yöresel yiyecekler satan dükkanlar ön plana çıkmıştır. Kısacası Safranbolu'da kırsal alanlarda devam eden hayvancılık ve tarım ile birlikte ilçe merkezinde artış gösteren işçi, memur, emekli kesim ve turizm ekonomik gelirlerin başında gelen unsurlardır (Bogenç, 2016, 71-74).

2.1.3. Safranbolu'nun Kültürel Yapısı

Bulunduğu bölgenin en zengin kültürel çeşitliliklerinden birine sahip olan Safranbolu hem kültürel unsur olarak hem de kültürel yaşam olarak Anadolu Türk Medeniyeti'ni yaşatmaya devam etmektedir. Kültürel unsurların en başında gelen el sanatları usta-çırak ilişkisini ve ahilik geleneğini anlatan en önemli etkidir. Deri ve deri işlemeciliği, yemenicilik, demircilik, bakır işlemeciliği, semercilik Safranbolu'nun sahip olduğu en mühim kültürel unsurlardır. Safranbolu'nun yöresel kıyafetleri klasik Osmanlı günlük giyimini yansıtmakla beraber erkeklerde fes, belde kuşak, yarım şalvar, cepken ceket (salta), gerekirse ayakkabı içine giyilen mes ve pabuç

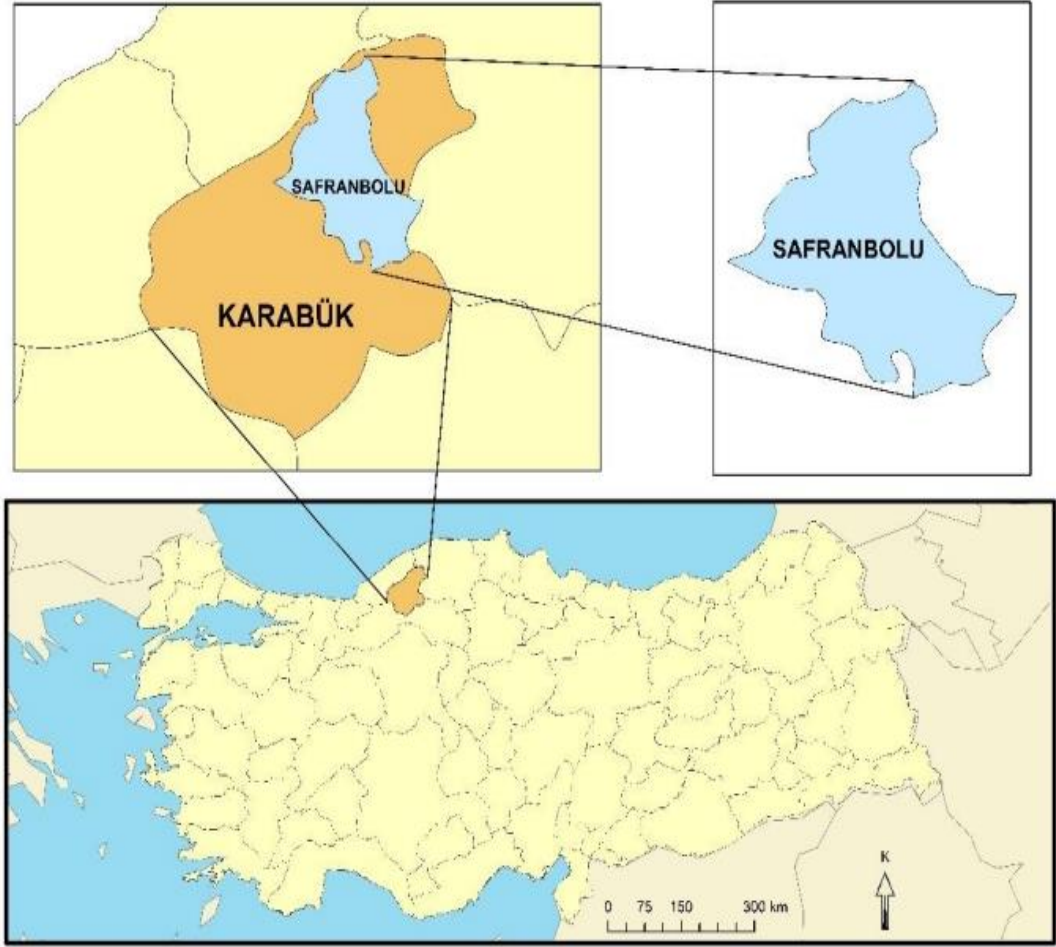
biçimindedir. Kadınlarda ise günlük giyimin yanı sıra düğün veya bayram için kullanılan kıyafetler takı ve süsle özen gösterilecek şekildedir. (Bogenç, 2016, s.80-81). Yöreyle özel yemekler için yapılan salça, tarhana, kavurma, yayımın (erişte) yanında evlerin bahçesinde bulunan meyve ağaçlarından (erik, ayva, kızılıçık gibi) pekmez, reçel ve pestil üretilmektedir (Tunçözgür, 1999). Ramazan ve kurban bayramlarında veya özel günlerde yapılan kazan keşkeği ise kurulan büyük sofralarda topluca yenmesi birlik ve beraberliğin önemini göstermektedir (Deniz ve Yavaş, 2020, s.689). Sofralarda yemeklerin olduğunca bol, zengin ve kalabalık olmasına gösterilen özen kültürel yaşam açısından bölgeyi anlatan en güzel örneklerden biridir. Safranbolu'ya özgü diğer kültürel unsur ise halk oyunlarıdır. Türküler ve bazı türkülerle oynanan oyunların da olduğu kültürde herkesin oynayabileceği oyunlar da mevcuttur ancak ustalık gerektiren sadece bazı kişilerin oynadığı oyunlar da mevcuttur. En çok bilinen oyunlar ise Zeybek ve Efevari'dir. Fakat bu oyunlar, Anadolu'nun batısında görülen oyundan farklılıklar göstermektedir (Şenel, 1994, s.360).

Tüm bu etkenler göstermektedir ki Safranbolu'da kültürel yapı olarak toplumsal bütünlüğe, yardımlaşmaya, geleneklere özen gösterilmekte ve aile yapıları korunmaktadır. Yerel halkın böyle bir düşünce şekline sahip olması kültürel unsurları benimsediğini ve kültürel yaşam olarak geleneklere bağlı olduğunu göstermektedir.

2.1.4. Safranbolu'da Ulaşım

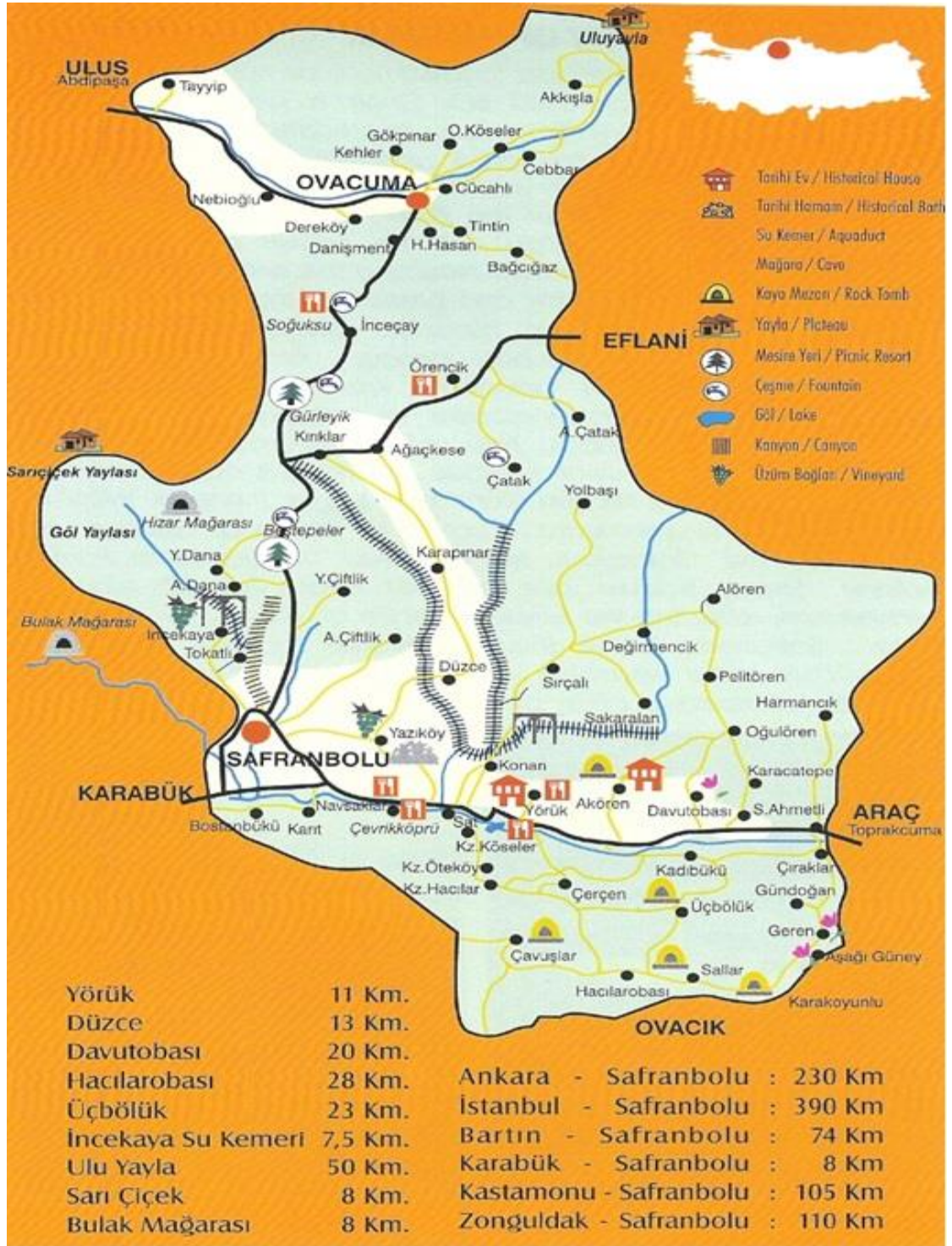
Ulaşım, bir bölgenin kalkınması ve bilinirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Kolay ulaşılabilir olan bir bölgede ekonomik anlamda yapılacak faaliyetler de çoğalmaktadır.

Safranbolu'ya ulaşım sadece karayolu ile yapılmakta olup üç ayrı yönden ulaşılmaktadır. Ankara-İstanbul karayolunun Gerede mevkiindeki yol ayrımından ayrıldıktan 90 km sonra Safranbolu'ya varılmaktadır. İlçenin doğusundaki Kastamonu ile yol uzaklığı 105 km, kuzeyindeki Bartın ile yol uzaklığı 74 km'dir (Safranbolu Kaymakamlığı, 2022). Safranbolu lokasyonu Harita 10.'da gösterilmiştir.

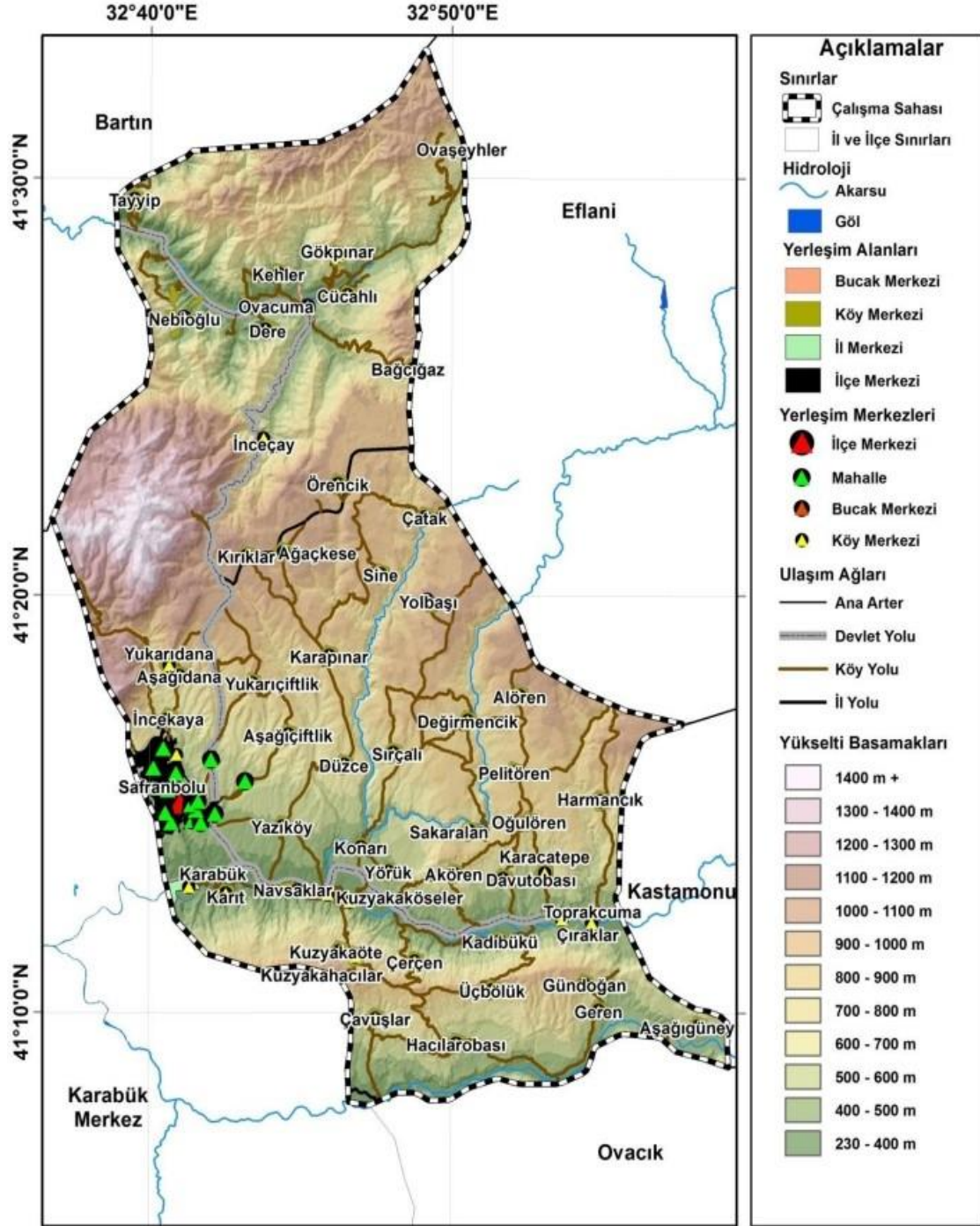
Harita 10. Safranbolu Lokasyonu (Deniz ve Yavaş, 2020)

İlçe merkezinin çevre illere, köylere ve önemli noktalara uzaklığı ise Harita 11’de gösterilmiştir.

Harita 11. Safranbolu'nun Çevre İl, Köy ve Önemli Noktalara Olan Uzaklıkları
(Safranbolu Kaymakamlığı, 2022)

Safranbolu şehir merkezindeki yollar Karabük için yapılan imar planlarına uygun şekilde yapılmış ve trafik yoğunluğunun fazla olduğu bölgeler tek yönlü yol olarak dizayn edilmiştir. Şehir içi toplu taşımada halk otobüsleri, özel minibüsler ve taksiler kullanılmaktadır (Bogenç, 2016, s.75). Şehrin ulaşım ağları ise Harita 12.'de gösterilmiştir.

Harita 12. Safranbolu Ulaşım Ağları (Bogenç, 2016)

2.1.5. Safranbolu’da Turizm

Turizm, yapıldığı bölgede sağladığı ekonomik katkı, istihdam sayısı ve kalkınma açısından sağladığı faydalar göz önüne alındığında Türkiye için en önemli sektörlerden biri konumundadır. Turizm destinasyon bölgelerinde bulunan turistik ürünlerin niteliği o bölgelerdeki turizm faaliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Bir turistik ürünü oluşturan unsurlar ise şunlardır; “destinasyon çekiciliği, destinasyona ulaşım, destinasyon bölgesindeki turizm işletmelerinin sunduğu hizmetler ve olanaklar, destinasyonun imajı ve fiyatı.” (Middleton, 1993; Akt. Gürbüz, 2002, s.33-34).

Safranbolu, turistik ürün unsurları kriterleri ile karşılaştırıldığında bunların hemen hepsini karşıladığı ve geçmişten bugüne gelişen bir yapıda olduğu görülmektedir. Gelen yabancı turist sayılarının artmasıyla turizm işletmeleri gün geçtikçe çoğalmış ve bu da rekabeti beraberinde getirmiştir. İşletmelerin talep edilen kalite standartlarına ulaşmaya başlamasıyla birlikte şuan turizm için bir geçiş bölgesi olan Safranbolu, geceleme sayılarının artmaya başladığı bir turizm destinasyon bölgesi olma yolunda ilerlemektedir.

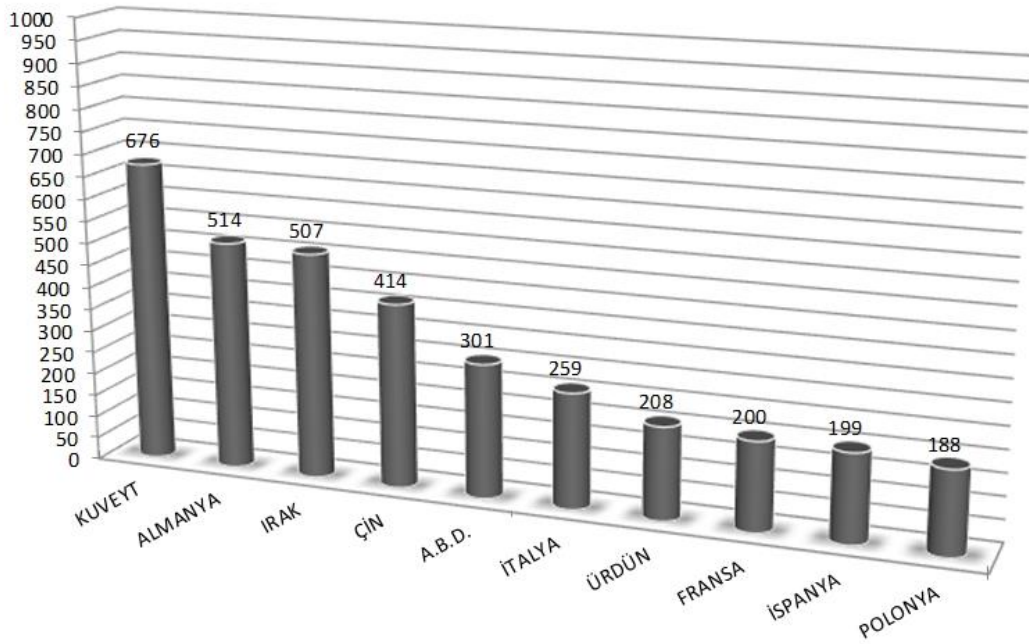
Safranbolu için 2021 yılı ziyaretçi sayıları 2020 yılıyla karşılaştırmalı olarak Tablo 8.’de gösterilmiştir. Safranbolu, 2021 yılında 158.209 yerli ziyaretçi, 6.591 yabancı ziyaretçi, toplamda ise 164.800 ziyaretçiyle neredeyse nüfusunun üç katı kadar turist ağırlamıştır. 2020 yılına göre yerli ziyaretçi sayısında %43,80’lik bir artış olduğu, yabancı ziyaretçilerin sayısında ise %34,16’lık bir azalış olduğu görülmektedir. Yabancı ziyaretçi sayısındaki düşüşün nedeni 2019 yılında yaşanan küresel salgın hastalık (COVID-19) sebebiyle yaşanan seyahat sıkıntıları olarak görülmektedir. Ancak yerli ziyaretçi sayısındaki gözle görülür şekilde gelişen talep, toplam ziyaretçi sayılarında 2020 yılına göre %37,30 artışın görülmesini sağlamıştır.

YERLİ ZİYARETÇİ SAYILARI		YABANCI ZİYARETÇİ SAYILARI		TOPLAM ZİYARETÇİ SAYILARI	
2020 YILI	110.016	2020 YILI	10.012	2020 YILI	120.028
2021 YILI	158.209	2021 YILI	6.591	2021 YILI	164.800
YÜZDE DEĞİŞİM ORANI	%43,80 Artış	YÜZDE DEĞİŞİM ORANI	%34,16 Azalış	YÜZDE DEĞİŞİM ORANI	%37,30 Artış

Tablo 8. 2021 Yılı Safranbolu Gelen Ziyaretçi İstatistikleri (Safranbolu Turizm

Danışma Bürosu, 2022)

Geçmiş yıllara bakıldığında Safranbolu'ya gelen yabancı turistleri ağırlıklı olarak Asya ülkelerinden (Tayvan, Çin Halk Cumhuriyeti, Güney Kore, Japonya) gelen ziyaretçiler oluşturmaktaydı (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2014). 2021 yılında Safranbolu'yu ziyaret eden yabancı turistlerin geldiği ülkelere bakıldığında Tablo 9.'da ilk on ülke gösterilmektedir. Buna göre Asya ülkelerinden gelenlerin sayısının oldukça düştüğü görülmekte ve Orta Doğu ve Arap ülkelerinden gelenlerin sayısında artış olduğu anlaşılmaktadır. Kuveyt 676 turist ile bu ülkelerin başında yer almakta, onu Almanya (514), Irak (507), Çin (414), A.B.D. (301), İtalya (259), Ürdün (208), Fransa (200), İspanya (199) ve Polonya (188) izlemektedir. Bunun nedenleri arasında yaşanan salgın hastalık sonucu Asya ülkelerinde devam eden seyahat yasaklarının yanı sıra Türkiye'nin izlediği dış ilişkiler ve politika olarak da gösterilebilir.

Tablo 9. 2021 Yılı Safranbolu'ya Gelen Yabancı Turistlerin Oluşturduğu İlk On Ülke
(Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2022)

2.2. Safranbolu'da Kültürel Miras

7500 senelik tarihi bulunan Safranbolu'nun çeşitli medeniyetlere, devletlere ve imparatorluklara şahitlik etmiş olması kültürel miras anlamında da çok fazla çeşitlilik

göstermesine neden olmuştur. Hem bu kültürel miras çeşitliliğinin fazlalığı hem de bir bütün olarak şehrin korunmuş yapısı, Safranbolu’yu adeta bir açık hava müzesi haline getirmiş ve “müze kent” olarak anılmaya başlanmıştır.

Safranbolu’da yaşamış imparatorlukların etkileri şehrin çeşitli bölgelerinde de görülmektedir. Osmanlı-Selçuklu etkilerinin görüldüğü Çarşı bölgesinde Osmanlı yaşamının önemli izleri bulunmakta ve o dönemde yapılan evler bu yaşantının izlerini taşımaktadır. Hititler’in yapı tarzından esinlenerek yapılan bu evler, Rumların ve Müslümanların o dönemdeki yaşam biçimi ve ilişkilerine dair bugüne bilgi sağlamaktadır (Canbulat, 2016). Her ne kadar Safranbolu’da evler kültürel varlık olsalar da bunların yanında günlük yaşama dair hamamlar, çeşmeler, camiler, hanlar da bulunmaktadır. Tüm bunların korunmuş olması sebebiyle “kentsel sit alanı” ilan edilmiş ve geleneksel değerlerin tümünü yansıtan bu kültür varlıkları bir bütün olarak ele alınmıştır (Bayazıt, 2014). Safranbolu’da yaşamın izlerini anlatan bir görsel Fotoğraf 25.’de gösterilmiştir.

Fotoğraf 25. Safranbolu Evleri ve Sokaklar (Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022)

Safranbolu, evlerin ve önemli tarihi yapıların yanı sıra somut olmayan kültürel miras anlamında da zenginliklere sahiptir. Osmanlı Türk kültüründe çok önemli yere sahip olan zanaatkarlık, Safranbolu'daki el sanatlarının da gelişiminde de kendisini göstermiştir. Zamanın ekonomik yapısının dışa kapalı olması sebebiyle yemenicilik, demircilik, semercilik, bakırcılık gibi hem günlük ihtiyaçları karşılayacak hem de ekonomik gelir sağlayacak sektörler bu bölgede gelişmiştir. Fakat bugün bu zanaatların gerekli tanıtımının yapılamaması, bu işleri yapacak kimsenin bulunamaması gibi etkenler nedeniyle çoğu yok olmuş veya yok olmak üzeredir (Özdemir, 2011, s.136)

2.2.1. Safranbolu'da Kültürel Mirasın Korunması

Kültürel miraslara sahip her bölgede olduğu gibi Safranbolu'da da kültürel mirasları koruma ihtiyacı duyulmaktadır. Safranbolu tek tek kültürel miras varlıklarına sahip olsa da kent ölçeğinde bir bütün olarak koruma altına alınması her varlığın da yaşamının sürdürülmesini sağlamaktadır.

Safranbolu için koruma çalışmaları 1975 yılında Avrupa'da "Mimari Miras Yılı" ilan edilmesiyle başlamaktadır. 1980 yılına kadar süren bu süreçte Safranbolu hakkında bilinçlenme artmış, bu alandaki yetkililerin de dikkatini çekerek bir farkındalık oluşmuş ve koruma çalışmaları hız kazanmıştır. 1976 yılında "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu"na koruma anlamında resmi olarak ilk kez bir karar alınmış ve bölge "Tarihsel ve Doğal Sit" alanı olarak açıklanmıştır. UNESCO'nun koruma altına alması adına giden yolda Safranbolu Belediyesi ve Safranbolu Kaymakamlığı çeşitli "Safranbolu Kültür Haftası" adı altında etkinlik çalışmaları düzenlemiştir. Bu etkinlikler koruma bilincini tazelemiş ve koruma eylemleri tekrardan başlatılmıştır. Yine aynı dönemde mimar ve şehir plancısı İsmet Okyay'a yaptırılan, 1991 yılında onaylanan ve uygulamaya alınan Koruma İmar Planı ile UNESCO çatısı altına girme çalışmalarında epey yol alınmıştır. Tüm çalışmalar ve planlar etkisini göstererek 1994 yılında 614 numara ile Safranbolu, 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. Maddesine göre "yaşadıkları devrin ekonomik, sosyal, mimari ve benzer özellikleri taşıyan kent" olarak kentsel sit alanı olarak UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır (Ulukavak, 2007; Bogenç, 2016; s.83).

2.3. Mekana Bağlılık

İnsanlar doğduğu andan itibaren çevresiyle bir iletişim halindedir. Çevresini keşfetmeye başlayan insan, yürümeye başladığı gün aslında bir yolculuğa da başlamıştır. Bu yolculuk önce ebeveynine geri dönebilecek şekilde başlamaktadır. Bu, kişinin “güvenli” alanını belirlemektedir ve büyüme devam ettikçe bu alan da keşfedilerek büyür. İnsanın fiziki olarak sağlığını korumasında tamamlayıcı olan etkenlere “iç halka”, kişisel çevresine hizmetiyle sağladığı yaşamın kapsamı da “dış halka” olduğu savunulmaktadır. “Dış halka” tabiri burada “mekan” anlamına geldiği söylenebilmektedir (Yaşaroğlu, 2017, s.2811). Mekana bağlılığın anlaşılabilmesi için “mekan” kavramının açıklanması gerekmekte ve bu, değişen yaşam tarzları göz önüne alınmasıyla birlikte yapılmalıdır (Lewicka ,2011).

Türk Dil Kurumu tarafından mekan, “yer, bulunulan yer.” olarak tanımlanmıştır. (TDK, 2022). Hay (1998), insanın toplumdaki konumu açısından okul, büro, bir oda veya bir ev gibi bir yer hakkında hissettiği olguyu “mekan” olarak açıklamıştır (Hay, 1998, s.19). Mekan; evren, vatan, toplum gibi büyük ölçekte; gruplar, arkadaşlıklar gibi orta ölçekte; oda, ofis gibi küçük ölçekte anlaşılabilir biçimlerde bölümlendirilebilir. Duygu, nesne ve yer olguları birbirinin karışımı olduğundan, o denli kişisel ve karmaşıktır ki mekan kavramı sürecinin tam anlamıyla açıklanabilmesi mümkün olamamaktadır (Altman ve Low, 1992).

“Mekana bağlılık” kavramı her ne kadar kişiler ile mekanlar arasındaki duygusal ilişki olarak açıklansa da Hidalgo ve Hernandez (2001) bağlılık kavramıyla birlikte açıkladığı daha geniş tanımda, insanın mekana olan yakınlığını devam ettirmek istemesi ile mekan arasındaki pozitif anlamdaki duygusal bağ şeklinde tanımlamıştır. Sadece duygusal bir deneyimin ötesinde mekana bağlılık, kişileri yaşam yerlerine bağlı hale getiren kültürel inanç ve eylemleri de içermektedir (Cross, 2001, s.5).

Küresel dünya, kalabalık toplumlar, çevresel sorunlar gibi etkilere dolaylı mekan ve insan ilişkisi daha kırılgan hale gelmiş ve bunun sonucunda insanlar mekan kavramına karşı önem ve farkındalık hissetmeye başlamıştır. Bu da mekana bağlılık konusunu bilimsel açıdan ilgi çekici hale getirmektedir. Mekana bağlılık ile ilgili analizlerde bir takım varsayımlar üretilmiştir: “mekana bağlılık, ayrılmaz ortak yönleri olan ve birbiriyle sürekli ilişkili bütünleşik bir kavramdır; mekana bağlılık kavramı köken olarak karmaşıklık ve çeşitlilik içerir; mekana bağlılık kavramı kişisel,

toplumsal, kültürel anlamda kendini bütünleyebilme ve tanımlayabilmeyi sağlar.” varsayımlarıdır. (Altman ve Low, 1992; Scannel ve Gifford, 2010).

Psikolojik çerçevede incelendiğinde insanların yaşadığı mekanlar ile duygusal açıdan bir ilişki geliştirebildiği anlaşılmaktadır. Uzun süre bir mekanda yaşamını devam ettiren insanların, o mekana karşı ait olma duygusunu hissettiği gibi o mekan kişiliklerinin de bir parçası olmaktadır. Mekan, insan faaliyetlerine kaynak olur ve psikolojik olarak hissedilen duyguları hatırlatan tesirlere sahiptir. Psikoloji, mekanın duygusal açıdan insandaki etkilerini “mekansal bağlılık”, bilişsel açıdan insandaki etkilerini “mekansal kimlik” adı altındaki kavramlarla açıklayarak çalışmaktadır (Hay, 1998; Vaske ve Kobrin, 2001; Valentin ve Gomez, 2010; Akt. Yaşaroğlu, 2017, s.2811). Mekan kavramıyla ilgili çoğu çalışmanın yer-sınır, merkez oluşturma anlamlarında ait olma duygusu ve bağ kurma kavramlarıyla birlikte bu çerçevede yapıldığı görülmektedir (Yurttaş, 2019, s.24).

İnsanların mekan için bilinçaltına yüklediği anlamlar ve algılamalar, mekana bağlılık ve mekan kimliğinin oluşturduğu ilişki ile doğrudan bağlantılıdır. Bir başka deyişle mekan kimliği mekana bağlılığın bir parçasıdır. Ancak mekana bağlılığı tam olarak anlayabilmek için sosyal bağlılık ve manevi değerler boyutuyla birlikte bir bütün olarak değerlendirilmelidir. (Goussous ve Al-Hammadi 2018, s.2-10) Raymond vd. (2010), doğal çevre bağlılığı, arkadaş ve aile bağlılığı, mekan bağlılığı ve mekan kimliği olarak mekana bağlılığı beş etken boyut çerçevesinde açıklamıştır. Fakat bu beş boyutun tamamen bir bütün olarak ele alınmaması gerektiğini, doğal çevre bağlılığı boyutu ile arkadaş ve aile bağlılığı boyutunun farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Arkadaş ve aile boyutu kişisel kimlik unsurları barındırdığından ve kişisel olarak önemi doğal çevre bağlılığı boyutundan farklı olduğundan aynı ölçekte yer almaması, farklı ölçeklerde kullanılması gerektiğini bir eleştiri olarak aktarmıştır. (Raymond vd., 2010, s.425-426).

Mekan bağlılığı ve mekan kimliği çerçevesinde yapılan bir çalışmada mekan kimliğinin mekan bağlılığından daha etkili bir unsur olduğu açıklanmıştır (Kyle vd., 2004, s.221). “Duygusal boyutta mekan kimliği, fiziksel boyutta fiziksel özelliklerin mekana bağlılığı” şeklinde tanımlanan mekana bağlılık, biyologlar tarafından yaşam alanı anlamında açıklanan ortak bir tanım olarak da kullanılmaktadır. Bu durumda “sosyal anlamda kimliğin değerini ve ekonomik olarak geçimi arttıran doğal çevrenin

etkilerinin görüldüğü yaşam alanı” şeklinde tanımlanarak açıklanmaktadır (Brown vd., 2015, s.42).

Mekana bağlılık, turizm alanındaki çalışmalarda turistlerin destinasyonları tekrar ziyaret etmesi çerçevesinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda incelenen çalışmalar sosyal-psikolojik yapısının da olmasıyla mekana bağlılık kavramının yerel halk kapsamında da geçerlilik kazanabileceği açıklanmıştır (Gu ve Ryan, 2008; Akt. İşçi vd., 2018, s.587).

Toplumsal veya kişisel olarak yaşam kalitesinin önemi gün geçtikçe arttığından dolayı insan-mekan bağlantısı birbirinden kopamaz kavramlar haline gelmiştir. Bu nedenle mekana ait hissetme veya diğer bağlılık düzeylerini belirleyecek ölçek araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Literatürdeki Türkçe kaynaklara bakıldığında mekana bağlılık düzeyini ölçecek bir ölçeğin bulunmadığı görülmektedir.

2.4. Mekana Bağlılık Ve Kültürel Mirası Koruma İlişkisi

Bir bölgenin önemli miras ya da miraslara sahip olması özel bir mekanda yaşama hissine ve mekana bağlılığa olumlu etki etmektedir (Gu ve Ryan, 2008, s.644). Kişilerin doğduğu yerdeki mekana bağlılık düzeyi nötr olsa bile miras alanlarının bulunduğu mekanlara bağlılık düzeyinin daha da arttırılması önemlidir (Goussous ve Al Hammadi, 2018, s.10).

Lewicka (2011), mekana bağlılık düzeyinin arttırılması için yapılan çalışmalarda mekan ile bağlantılı olan faaliyetlerin mekana bağlılık olgusunun bir sonucu olarak açıklamıştır. Mekana bağlılık düzeyinin yüksek olduğu bölgelerdeki insanların doğal varlıkları koruma çalışmalarına daha çok katıldığı hatta sadece doğal varlıkları değil, kültürel miras alanlarını ve varlıklarını koruma çalışmalarına katıldıkları gözlemlenmektedir.

Woosnam vd. (2018), yaptığı çalışmada kültürel miras alanı olarak gösterilen bir bölgede yapılan festivalde yerel halk ve oraya festival için gelen ziyaretçilerin mekana bağlılık düzeyi arasındaki farkı incelemiş ve festival için gelen ziyaretçilerin yerel halktan daha fazla mekana bağlılık düzeyi olduğu, bunun da festival için oraya gelenlerin üzerinde orada yaşayan insanlardan daha fazla kültürel mirası koruma tutumu oluşturduğu sonucuna varmıştır.

Kültürel mirası koruma tutumuna olan etkisi açısından, mekana bağlılığın kültürel miras algısı üzerinde oluşturduğu pozitif etkinin sonucu olarak kültürel mirası koruma tutumu da pozitif yönde etkilenmektedir (İşçi vd., 2018).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde kültürel mirası koruma tutumu ve mekana bağlılık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YEREL HALKIN KÜLTÜREL MİRASA YÖNELİK ALGI VE TUTUMUNUN MEKANA BAĞLILIK DÜZEYİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Mevcut araştırmanın daha önceki bölümlerinde ilgili konu başlıklarıyla ilişkili literatürdeki çalışmalar incelenmiştir. Alan yazında bu çalışmaya benzer yönelikte ve turizmle ilişkili olması bakımından yapılan diğer çalışmalar da şu şekildedir:

ABD'nin Arizona eyaletinde kültürel miras varlıklarının kamu bilincine dair yapılan incelemede, yerel halkın ve turistlerin kültürel miras varlıklarını ziyaret etmesinin kültürel miras bilincine yönelik pozitif algı oluşturmaya yardımcı olduğu anlaşılmıştır (Nyaupane ve Timothy, 2010). Kültürel mirasları turizm ve sürdürülebilir turizm kavramlarıyla ilişkilendiren çalışmalarda artış görülmektedir. Ryan vd., (2011), Çin'de UNESCO Dünya Miras Listesi'nde bulunan kırsal alanlarda turizmin gelişimi üzerine bir çalışma yapmıştır. Buna göre bazı kırsal alanlardaki yerel halkın turizm tutumu olumlu iken bazı alanlarda olumsuz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kültürel miras varlıklarının sadece turizm yararına tanıtılması için değil, korunmasına ilişkin sorumluluğun artırılmasına yönelik de yapılması gerektiği belirtilmiştir (Chui vd., 2011). Ancak sürdürülebilir turizm kapsamında yerel halkın turizme katılımını sürekli turizmin gelişimi olarak ele alan literatür çalışmaları daha çok mevcuttur (Kalterborn vd., 2013). Dünya'da turizm hareketlerinin gün geçtikçe artmasıyla birlikte yerel halklar da turizmin aktif bir parçası olmak istemektedir (Su ve Wall, 2014). Kültürel mirasları yerel halk bazında ele alan çalışma sayısı literatürde sınırlıdır. Bu tez çalışmasıyla da ilişkili olan ve Türkiye'de Bergama ve Selçuk ilçelerinde kültürel peyzaj alanı ve Efes Antik Kenti kapsamında yerel halka yapılan araştırmanın sonucunda yerel halka bağlılığın ve mekana bağlılığın kültürel miras algısına pozitif etki ettiği; pozitif etkilenen kültürel miras algısının da kültürel miras tutumuna pozitif yönde etki ettiği görülmüştür (İşçi vd., 2018). Nicholas vd., (2019) ise Saint Lucia ada ülkesinde UNESCO bünyesinde bulunan sit alanında yaptığı çalışmada, yerel halkın yaşadığı yerde korunan bir sit alanı olmasının kültürel mirası koruma tutumu ile anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Bu alışmalar incelendiğinde kültürel miraslar ile oluşacak algının artması, korumaya yönelik tutumu da arttırdığı görülmektedir. Bu açıdan turizme olan katkının da artacağı ve yerel halkın da turizm faaliyetlerine katılımının kültürel miras bilincinin arttırılmasıyla olacağı yönünde bir görüşün hakim olduğu anlaşılmaktadır.

3.1. Araştırmanın Bulguları

Araştırmadaki verilerin analizlerini elde edebilmek için SPSS 22 istatistik programından faydalanılmıştır. Bu bağlamda demografik özellikler ve Safranbolu hakkında tanımlayıcı soruların analizleri, ölçeklere uygulanan açıklayıcı faktör analizleri, güvenilirlik analizleri, “Safranboluluk” ve “Safranbolu’da yaşama süresi” değişkenlerine göre farklılıkların ölçülmesi için T-Testi, One-Way Anova ve Post Hoc testi kullanılmıştır. Ölçeklerin birbiri üzerindeki etkisini ölçebilmek için ise çoklu regresyon ve basit regresyon analizi uygulanmıştır.

Tez çalışmasının bu bölümünde, araştırmanın örneklemine oluşturan Safranbolu yerel halkının demografik özellikleri, kendilerini Safranbolulu olarak tanımlamaları ve Safranbolu’da kaç yıldır yaşadıkları hakkında frekans analizleri yapılmış ve dağılımları bulunmuştur.

Anket uygulamasında toplam 445 katılımcı arasından “Safranbolu’da ikamet ediyor musunuz?” sorusuna “Evet” yanıtını veren anketler değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre “Safranbolu’da ikamet ediyor musunuz?” sorusuna “Hayır” cevabını veren 25 katılımcının cevapları ile birlikte 3 anketin de geçersiz olduğu tespit edildiğinden değerlendirmeye alınmamıştır. Sonuç olarak 417 katılımcı anketi değerlendirmeye alınarak araştırma sonuçları oluşturulmuştur.

3.1.1. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Demografik zelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetine göre yapılan dağılım analizi Tablo 10.’da gösterilmiştir. 223 erkek katılımcı araştırmanın %53.5’ini oluştururken, 194 kadın katılımcı ise araştırmanın %46.5’ini oluşturmaktadır.

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	223	% 53.5
Kadın	194	% 46.5
Toplam	417	% 100.0

Tablo 10. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Katılımcıların yaş aralıklarına göre yapılan dağılım analizi Tablo 11.'de gösterilmiştir. Araştırmanın % 30.0'unu oluşturan 30-41 yaş aralığındaki 125 kişi ile en büyük katılımın sağlandığı grup olmuştur. 18-29 yaş aralığında bulunanlar 114 kişi ile %27.3'lük bir orana sahip olup, bunları katılımcıların %25.9'luk kısmını oluşturan 108 kişi ile 42-53 yaş aralığında bulunanlar, %12.5'lik kısmı oluşturan 54-65 yaş aralığındaki 52 kişi ve % 4.3'lük kısmı oluşturan 66 yaş ve üstü 18 kişinin katılımı izlemiştir.

Yaş	Frekans	Yüzde (%)
18-29	114	% 27.3
30-41	125	% 30.0
42-53	108	% 25.9
54-65	52	% 12.5
66 ve üstü	18	% 4.3
Toplam	417	% 100.0

Tablo 11. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları

Katılımcıların öğrenim durumuna göre yapılan dağılım analizi Tablo 12.'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılanların çoğunluğunu % 40.0'lık bir oran ile öğrenim durumu lise olan 167 kişi oluşturmaktadır. %30.5'lik bir oranla öğrenim durumu lisans olan 127 kişi, öğrenim durumu lise olanların ardından en çok katılım sağlanan grup olmuştur. Bunları; 65 kişinin oluşturduğu % 15.6'lık kısım ile öğrenim durumu ön lisans olanlar, 32 kişinin oluşturduğu % 7.7'lik kısım ile öğrenim durumu lisansüstü

olanlar ve en az katılımın sağlandığı grup olan öğrenim durumu ilköğretim olanlar ise 26 kişinin oluşturduğu % 6.2'lik kısım ile oluşan katılımcılar takip etmektedir.

Öğrenim Durumu	Frekans	Yüzde (%)
İlköğretim	26	% 6.2
Lise	167	% 40.0
Ön Lisans	65	% 15.6
Lisans	127	% 30.5
Lisansüstü	32	% 7.7
Toplam	417	% 100.0

Tablo 12. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımları

Katılımcıların gelir durumlarına göre yapılan dağılım analizi Tablo 13.'de gösterilmiştir. % 38.1'lik kısım ile 159 kişinin oluşturduğu 8501-10500 TL gelir durumu grubunda yer alanlar, gelir durumuna göre en çok katılımın sağlandığı grup olmuştur. 10501 TL ve üstü gelir durumuna sahip 89 katılımcı % 21.3'lük kısmı, 6501-8500 TL gelir durumuna sahip 84 katılımcı % 20.1'lik kısmı oluşturmuştur. Bunları; 4501-6500 TL gelir durumu grubuna dahil olan 50 kişi % 12.0'lik oranla ve 4500 TL ve altı gelir durumuna sahip 35 kişi % 8.4'lük bir oranla katılım sağlayarak takip etmiştir.

Gelir Durumu	Frekans	Yüzde (%)
4500 TL ve altı	35	% 8.4
4501-6500 TL	50	% 12.0
6501-8500 TL	84	% 20.1
8501-10500 TL	159	% 38.1
10501 ve üstü	89	% 21.3
Toplam	417	% 100.0

Tablo 13. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımları

3.1.2. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Kendisini “Safranbolulu” Olarak Tanımlamasına İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcıların, kendisini Safranbolulu olarak tanımlıyor olmasının dikkate alındığı bu tanımlayıcı soruda ankete cevap veren 417 kişinin 362 tanesi % 86.8 oranla kendisini “Safranbolulu” olarak tanımladığını söyleyerek “Evet” cevabı vermişlerdir. Kalan 55 kişi ise %13.2’lik oranla kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlamadığını belirtmiş ve “Hayır” cevabını verdiği Tablo 14.’de gösterildiği gibi belirlenmiştir.

Safranboluluk	Frekans	Yüzde (%)
Evet	362	% 86.8
Hayır	55	% 13.2
Toplam	417	% 100.0

Tablo 14. Katılımcıların Kendisini Safranbolulu Hissetmesi Hakkındaki Dağılımlar

3.1.3. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Kaç Yıldır Safranbolu’da Yaşadığına Dair Bulgular

Katılımcıların Safranbolu’da yaşadığı süreye göre yapılan dağılım analizi Tablo 15.’de gösterilmiştir. Buna göre, ankete katılanların % 31.4’ünü 131 kişiyle 16-20 yıl aralığında Safranbolu’da yaşayanlar oluşturmaktadır. Safranbolu’da yaşayan katılımcıların % 22.1’i 11-15 yıl aralığında Safranbolu’da yaşadığını belirtmiştir. 20 yıl ve daha fazla yıldır Safranbolu’da yaşayanların oranı % 17.0 ile 71 kişiden oluşmaktadır. 6-10 yıl aralığında Safranbolu’da yaşayanlar %15.6 ile 65 kişiden ve 5 yıldan daha az süredir Safranbolu’da yaşayanlar %13.9 ile 58 kişiden oluşmaktadır.

Safranbolu’da Yaşam Süresi	Frekans	Yüzde (%)
0-5 Yıl	58	% 13.9
6-10 Yıl	65	% 15.6
11-15 Yıl	92	% 22.1
16-20 Yıl	131	% 31.4
20 yıl ve daha fazla	71	% 17.0
Toplam	417	% 100.0

Tablo 15. Katılımcıların Safranbolu'da Yaşama Süreleri Hakkındaki Dağılımları

3.2. Araştırma Verilerinin Analizi

Çalışmada veri toplamak için oluşturulan anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcılara demografik özellikleri ve Safranbolu hakkında tanımlayıcı sorular yöneltilmiştir. İkinci bölümde ise üç ölçekten oluşan toplam 22 soru yer almaktadır. Birinci ölçek olan mekana(yaşanan yere) bağlılık düzeyi ölçeği, Lewicka (2011)’in yaptığı tek faktörlü mekana bağlılığa yönelik çalışmasından yararlanılarak 11 ifadeden oluşturulmuştur. İkinci ve üçüncü ölçeklerin oluşturduğu 5 ifadeden oluşan kültürel mirasa yönelik algı ve 6 ifadeden oluşan kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeği, Chui vd. (2011)’nin çalışmasından yararlanılarak oluşturulmuş, tek faktörlü olan kültürel miras algısına ve kültürel mirası koruma tutumuna yönelik ifadeler katılımcılara yöneltilmiştir.

3.2.1. Ölçeklere Yönelik Yapılan Faktör Analizleri ve Güvenilirlik Testleri

Bu tez çalışmasında yararlanılan ölçeklerin yapılarını belirlemek için her ölçeğe açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Buna göre ölçeklere uygulanan faktör analizlerinde oluşan faktörlere binen yük değerlerinin 0,45 ve daha fazla olması ve öz değerinin 1 veya daha yüksek olması faktörü önemli kılmaktadır. Ayrıca tek faktörlü

olan ölçeklerde çıkan varyans oranının %30 ve üstü olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2002). Bu çalışmadaki ölçeklerin güvenilirlik düzeyini anlayabilmek için Cronbach's Alpha (α) değeri hesaplanmıştır. Bu hesaplama için genel kabul gören değer " $\alpha = 0,70$ " ve üstü olması gerektiği yönündedir (Nunnally, 1994).

3.2.1.1. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuçları

Araştırma çalışmasında yer alan katılımcıların "kültürel mirasa yönelik algı" ölçeğinin faktör yapısını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu faktörlerin uygunluğu ve diğer değişkenler ile anlamlı bir yapıda olduğunu anlayabilmek adına Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett's Küresellik (Ki-Kare) testi uygulanmıştır.

Kültürel mirasa yönelik algı ölçeği için açıklayıcı faktör analizini yapmadan önce KMO ve Bartlett's Küresellik (Ki-Kare) testlerinin analizleri incelenmiş, buna göre; KMO değeri ",784", Bartlett's Küresellik (Ki-Kare) testi değeri "1663,311" ve " $p=,000$ " olduğu Tablo 16.'da gösterilmiştir. Bu değerler, faktör analizi yapabilmek için örneklemin yeterliliğini ve ifadelerin faktör ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir.

KMO Örneklem Yeterliliği	,784
Bartlett's Küresellik Testi	1663,311
Sig.(p)	,000

Tablo 16. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine Uygulanan KMO ve Bartlett's Küresellik Testi

Kültürel mirasa yönelik algı ölçeğine yapılan açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, öz değeri 1 veya daha büyük olan tek faktör bulunmaktadır. 3,593 olarak bulunan bu değer, çıkan tek faktörün varyansını % 71.858 oranda açıkladığını ifade etmektedir. Faktör yüklerine bakıldığında ise 5 ifadeden oluşan kültürel mirasa yönelik algı ölçeği ifadelerine dağılan faktör yüklerinin tamamının 0,45'den büyük

olduğu ve Cronbach's Alpha değerinin ise “ $\alpha = ,900$ ” ile yüksek güvenilirlikte olduğu tespit edilmiş ve bu veriler Tablo 17.’de gösterilmiştir.

Faktör ve Faktör İfadeleri	Faktör Yükleri	Öz Değer	Varyans (% of Variance)				
Kültürel Mirasa Yönelik Algı (<u>Tek Faktör</u>)	-	3,593	% 71,858				
Safranbolu’daki yapılar otantiktir(özgündür).	,975	Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğinin Cronbach’s Alpha(α) değeri: Reliability Statistics <table><tr><td>Cronbach's Alpha</td><td>N of Items</td></tr><tr><td>,900</td><td>5</td></tr></table>		Cronbach's Alpha	N of Items	,900	5
Cronbach's Alpha	N of Items						
,900	5						
Safranbolu, kendine özgü kültürel geleneğe sahiptir.	,812						
Safranbolu, uluslararası kültür açısından önemlidir.	,794						
Safranbolu, kültürel mirasını korumaya değer bir yerdir.	,665						
Safranbolu, kültürel değerlerini koruyarak ziyaretçi ağırlayabilir.	,646						

Tablo 17. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine Yönelik Yapılan Faktör Analizi ve Cronbach's Alpha Değeri

3.2.1.2. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuçları

Araştırma çalışmasında yer alan katılımcıların “kültürel mirası korumaya yönelik tutum” ölçeğinin faktör yapısını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu faktörlerin uygunluğu ve diğer değişkenler ile anlamlı bir yapıda olduğunu anlayabilmek adına KMO testi ve Bartlett’s testi uygulanmıştır.

Kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeği için açıklayıcı faktör analizini yapmadan önce KMO ve Bartlett’s testlerinin analizleri incelenmiş, buna göre; KMO değerinin “,854”, Bartlett’s testi değerinin “1846,058” ve “ $p=,000$ ” olduğu Tablo

18.'de gösterilmiştir. Bu değerler, faktör analizi yapabilmek için örneklemin yeterliliğini ve ifadelerin faktör ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir.

KMO Örneklem Yeterliliği	,854
Bartlett's Küresellik Testi	1846,058
Sig.(p)	,000

Tablo 18. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Uygulanan KMO ve Bartlett's Küresellik Testi

Kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeğine yapılan açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; öz değeri 1 veya daha büyük olan tek faktör bulunmaktadır. 4,166 olarak bulunan bu değer, çıkan tek faktörün varyansını % 69,430 oranda açıkladığını ifade etmektedir. Faktör yüklerine bakıldığında ise 6 ifadeden oluşan kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeği ifadelerine dağılan faktör yüklerinin tamamının 0,45'den büyük olduğu ve Cronbach's Alpha değerinin ise " $\alpha = ,911$ " ile yüksek güvenilirlikte olduğu tespit edilmiş ve bu veriler Tablo 19.'da gösterilmiştir.

Faktör ve Faktör İfadeleri	Faktör Yükleri	Öz Değer	Varyans (% of Variance)
Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum (Tek Faktör)	-	4,166	% 69,430
Kültürel Zenginliğin, Safranbolu'nun bir parçası olduğuna inanıyorum	,743	Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin Cronbach's Alpha(α) değeri:	
Safranbolu'nun otantik(özgün) ortamının korunması gerektiğine inanıyorum.	,738		

Safranbolu'nun temel yapılarının korunması gerektiğine inanıyorum.	,723	<table><tr><th colspan="2">Reliability Statistics</th></tr><tr><td>Cronbach's Alpha</td><td>N of Items</td></tr><tr><td>,911</td><td>6</td></tr></table>	Reliability Statistics		Cronbach's Alpha	N of Items	,911	6
Reliability Statistics								
Cronbach's Alpha	N of Items							
,911	6							
Safranbolu'daki yerel halka saygı duyuyorum.	,682							
Safranbolu'nun kültürel mirasını gelen turistler ile paylaşıyorum.	,651							
Safranbolu'nun kültürel mirasının korunması gerektiğine inanıyorum.	,629							

Tablo 19. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Yönelik Yapılan Faktör Analizi ve Cronbach's Alpha Değeri

3.2.1.3. Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçeğine Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuçları

Araştırma çalışmasında yer alan katılımcıların “mekana bağlılık düzeyi” ölçeğinin faktör yapısını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu faktörlerin uygunluğu ve diğer değişkenler ile anlamlı bir yapıda olduğunu anlayabilmek adına KMO testi ve Bartlett's testi uygulanmıştır.

Mekana bağlılık düzeyi ölçeği için açıklayıcı faktör analizini yapmadan önce KMO ve Bartlett's testlerinin analizleri incelenmiş, buna göre; KMO değerinin “,939”, Bartlett's testi değerinin “3378,885” ve “p=,000” olduğu Tablo 20.'de gösterilmiştir. Bu değerler, faktör analizi yapabilmek için örneklemin yeterliliğini ve ifadelerin faktör ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir.

KMO Örneklem Yeterliliği	,939
Bartlett's Küresellik Testi	3378,885
Sig.(p)	,000

Tablo 20. Mekana Bağlılık Ölçeğine Uygulanan KMO ve Bartlett's Küresellik Testi

Mekana bağlılık düzeyi ölçeğine yapılan açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; öz değeri 1 veya daha büyük olan tek faktör bulunmaktadır. 7,005 olarak bulunan bu değer, çıkan tek faktörün varyansını % 63,686 oranda açıkladığını ifade etmektedir.

Faktör yüklerine bakıldığında ise 11 ifadeden oluşan kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeği ifadelerine dağılan faktör yüklerinin tamamının 0,45’den büyük olduğu ve Cronbach’s Alpha değerinin ise “ $\alpha = ,942$ ” ile yüksek güvenilirlikte olduğu tespit edilmiş ve bu veriler Tablo 21.’de gösterilmiştir.

Faktör ve Faktör İfadeleri	Faktör Yükleri	Öz Değer	Varyans (% of Variance)				
Mekana Bağlılık (Tek Faktör)	-	7,005	% 63,686				
Safranbolu’dan uzak kaldığımda, burayı özlüyorum.	,729	Mekana Bağlılık Ölçeğinin Cronbach’s Alpha(α) değeri: Reliability Statistics <table><tr><td>Cronbach’s Alpha</td><td>N of Items</td></tr><tr><td>,942</td><td>11</td></tr></table>		Cronbach’s Alpha	N of Items	,942	11
Cronbach’s Alpha	N of Items						
,942	11						
Safranbolu benim bir parçam gibidir.	,698						
Safranbolu’da uzun süre yaşamayı düşünüyorum.	,685						
Safranbolu’dan başka bir yere gitmek istemem.	,663						
Safranbolu’da kendimi güvende hissediyorum.	,663						
Safranbolu’daki gelişmelerde yer almak isterim.	,637						
Safranbolu’yu birisi eleştirdiğinde karşı çıkarım.	,627						
Safranbolu’nun geleceğini etkileyebilirim.	,615						
Safranbolu’yu çok iyi tanırım.	,608						
Safranbolu’yu seviyorum.	,578						
Safranbolu ile gurur duyuyorum.	,501						

Tablo 21. Mekana Bağlılık Ölçeğine Yönelik Yapılan Faktör Analizi ve Cronbach's Alpha Değeri

3.2.2. Yerel Halkın Kendisini “Safranbolulu” Olarak Tanımlaması Değişkenin Araştırma Ölçeklerine İlişkin Analizleri

Araştırma çalışmasında bulunan “kültürel mirasa yönelik algı”, “kültürel mirası korumaya yönelik tutum” ve “mekana bağlılık” ölçeklerinin, anket çalışmasına katılan yerel halkın kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlaması durumuna göre oluşan farklılığı gözlemleyebilmek adına SPSS-22 programında T-Testi analizi yapılmıştır.

T-Testi, en fazla iki bağımsız değişken olduğu durumda kullanılan ve bağımsız değişken değerlerinin, bağımlı değişkenin değişimine göre farklılık gösterip göstermediğini anlayabilmek için yapılmaktadır (Kozak, 2018, s.137).

Safranbolu’da yaşayan yerel halkın kendisini Safranbolulu olarak tanımlamasının; kültürel miras algısı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık düzeyi ölçekleri ile farklılık gösterip göstermediği açıklanabilecektir.

3.2.2.1. “Safranboluluk” Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi Analizleri

Anket çalışmasında yer alan katılımcıların, “Kendinizi Safranbolulu olarak tanımlıyor musunuz?” sorusuna verdiği cevapların kültürel mirasa yönelik algı ölçeği ile oluşturduğu farklılığı ölçebilmek için T-Testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 22.’de gösterilmiştir. Bu tabloya bakıldığında, 417 katılımcıdan 362’si “Kendinizi Safranbolulu olarak tanımlıyor musunuz?” sorusuna “Evet” cevabını, 55’i ise “Hayır” cevabını vermiştir.

Ölçek	“Safranboluluk”	N	X	SS	T-Testi		
					t	Sd	Sig.(p)
Kültürel Miras Algısı	Evet	362	4,58	,422	1,878	417	,065
	Hayır	55	4,42	,634			

Tablo 22. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin “Safranboluluk” Değişkenine Göre Yapılan T-Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder)

Bu bağlamda kendisini Safranbolulu olarak tanımlayanların ($X=4,58$) kültürel mirasa yönelik pozitif algıları, kendisini Safranbolulu olarak tanımlamayanların ($X=4,42$) kültürel mirasa yönelik pozitif algılarından daha yüksek olsa da “ $p=0,65$ ” değerine göre yerel halkın kendisini Safranbolulu olarak tanımlıyor olmasının, kültürel mirasa yönelik algı ile arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir ($t=1,878$; $p>0,05$).

3.2.2.2. “Safranboluluk” Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Koruma Tutumu Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi Analizleri

Anket çalışmasında yer alan katılımcıların, “Kendinizi Safranbolulu olarak tanımlıyor musunuz?” sorusuna verdiği cevapların kültürel mirasa yönelik koruma tutumu ölçeği ile oluşturduğu farklılığı ölçebilmek için T-Testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 23.’de gösterilmiştir.

Ölçek	“Safranboluluk”	N	X	SS	T-Testi		
					t	Sd	Sig.(p)
Kültürel Mirası Koruma Tutumu	Evet	362	4,59	,417	2,057	417	,044*
	Hayır	55	4,42	,596			

Tablo 23. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin “Safranboluluk” Değişkenine Göre Yapılan T-Testi (* $p<0,05$ anlamlı farklılık ifade eder)

Tablo 23.’deki T-Testi sonuçlarına bakıldığında; kendisini Safranbolulu olarak tanımlayanların ($X=4,59$) kültürel mirası korumaya yönelik tutumları, kendisini Safranbolulu olarak tanımlamayanların ($X=4,42$) kültürel mirası korumaya yönelik pozitif tutumlarından daha yüksek olduğu ve “ $p=0,044$ ” değerine göre yerel halkın kendisini Safranbolulu olarak tanımlıyor olmasının, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ile arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($t=2,057$; $p<0,05$).

3.2.2.3. “Safranboluluk” Değişkeninin, Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi Analizleri

Anket çalışmasında yer alan katılımcıların, “Kendinizi Safranbolulu olarak tanımlıyor musunuz?” sorusuna verdiği cevapların mekana bağlılık düzeyi ölçeği ile oluşturduğu farklılığı ölçebilmek için T-Testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 24.’de gösterilmiştir.

Ölçek	“Safranboluluk”	N	X	SS	T-Testi		
					t	Sd	Sig.(p)
Mekana Bağlılık Düzeyi	Evet	362	4,62	,370	3,027	417	,004*
	Hayır	55	4,37	,594			

Tablo 24. “Safranboluluk” Değişkeninin, Mekana Bağlılık Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi (* $p < 0,05$ anlamlı farklılık ifade eder)

Tablo 24.’deki T-Testi sonuçlarına bakıldığında; kendisini Safranbolulu olarak tanımlayanların ($X=4,62$) mekana bağlılık düzeyi, kendisini Safranbolulu olarak tanımlamayanların ($X=4,37$) mekana bağlılık düzeyinden daha yüksek olduğu ve “ $p=0,004$ ” değerine göre yerel halkın kendisini Safranbolulu olarak tanımlıyor olmasının, mekana bağlılık düzeyi ile arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=3,027$; $p < 0,05$).

3.2.3. Yerel Halkın Safranbolu’daki Yaşam Süresi Değişkeninin Araştırma Ölçeklerine İlişkin Analizleri

Anket çalışmasında bulunan “kültürel mirasa yönelik algı”, “kültürel mirası korumaya yönelik tutum” ve “mekana bağlılık düzeyi” ölçeklerinin Safranbolu’daki yaşam sürelerine göre farklılık gösterip göstermediğini anlayabilmek için SPSS-22 programında One-Way Anova testi uygulanmıştır.

İki ve daha fazla değişkene sahip olan anketlerde, değişkenlerin aritmetik ortalamasının birbiriyle olan farklılığını ölçmek için kullanılan yöntem Anova testidir (Kozak, 2014, s.138).

Safranbolu’da yaşayan yerel halkın Safranbolu’daki yaşam sürelerinin ilişkisi ile araştırmadaki kültürel miras algısı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık ölçeklerine göre bir farklılık olup olmadığı açıklanabilecektir.

3.2.3.1. Safranbolu’da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin Yapılan One-Way ANOVA Testi Analizleri

Çalışmadaki kültürel mirasa yönelik algı ölçeğinin anket çalışmasında yer alan katılımcıların, “Kaç yıldır Safranbolu’da yaşıyorsunuz?” sorusuna verdiği cevaplara göre farklılığı ölçebilmek için One-Way Anova testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 25.’de gösterilmiştir.

Yaşam Süresi	N	X	SS	F	Sig.(p)
0-5 Yıl	58	4,49	,617	1,800	,128
6-10 Yıl	65	4,63	,426		
11-15 Yıl	92	4,59	,410		
16-20 Yıl	131	4,50	,437		
20 Yıl ve üstü	71	4,63	,424		
Toplam	417	4,56	,458		

Tablo 25. Safranbolu’da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin Yapılan ANOVA Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder)

Tablo 25.’deki yaşam süreleri incelendiğinde; kültürel mirasa yönelik pozitif algının en yüksek olduğu gruplar 6-10 yıl arasında Safranbolu’da yaşayanlar ($X=4,63$) ve 20 yıldan daha fazla Safranbolu’da yaşayanlar ($X=4,63$) olarak görülmektedir. Yaşam sürelerine göre bakıldığında kültürel mirasa yönelik algının genel olarak pozitif ($X_{\text{toplam}}=4,56$) olduğu ve Safranbolu’da yaşayan yerel halkın kültürel mirasa yönelik

algısının, Safranbolu'daki yaşam süresine göre anlamlı bir farklılığının olmadığı($p=0,128$) anlaşılmaktadır ($F=1,800$; $p>0,05$).

3.2.3.2. Safranbolu'da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Yapılan One-Way ANOVA Testi Analizleri

Çalışmadaki kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeğinin, anket çalışmasında yer alan katılımcıların “Kaç yıldır Safranbolu'da yaşıyorsunuz?” sorusuna verdiği cevaplara göre farklılığı ölçebilmek için One-Way Anova testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 26.'da gösterilmiştir.

Yaşam Süresi	N	X	SS	F	Sig.(p)
0-5 Yıl	58	4,48	,590	1,077	,368
6-10 Yıl	65	4,60	,427		
11-15 Yıl	92	4,54	,423		
16-20 Yıl	131	4,59	,405		
20 Yıl ve üstü	71	4,62	,435		
Toplam	417	4,57	,447		

Tablo 26. Safranbolu'da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Yapılan ANOVA Testi (* $p<0,05$ anlamlı farklılık ifade eder)

Tablo 26.'daki yaşam süreleri incelendiğinde; kültürel mirası korumaya yönelik pozitif tutumun en yüksek olduğu grup 20 yıldan daha fazla Safranbolu'da yaşayanlar ($X=4,62$) olarak görülmektedir. Yaşam sürelerine göre bakıldığında kültürel mirası korumaya yönelik tutumun genel olarak pozitif ($X_{\text{toplam}}=4,57$) olduğu ve Safranbolu'da yaşayan yerel halkın kültürel mirası korumaya yönelik tutumunun, Safranbolu'daki yaşam süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($p=0,368$) anlaşılmaktadır ($F=1,077$; $p>0,05$).

3.2.3.3. Safranbolu’da Yaşam Süresi Değişkeninin, Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçeğine İlişkin Yapılan One-Way ANOVA Testi Analizleri

Çalışmadaki mekana bağlılık düzeyi ölçeğinin, anket çalışmasında yer alan katılımcıların “Kaç yıldır Safranbolu’da yaşıyorsunuz?” sorusuna verdiği cevaplara göre farklılığı ölçebilmek için One-Way Anova testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 27.’de gösterilmiştir.

Yaşam Süresi	N	X	SS	F	Sig.(p)
0-5 Yıl	58	4,44	,572	3,183	,014*
6-10 Yıl	65	4,51	,404		
11-15 Yıl	92	4,61	,378		
16-20 Yıl	131	4,63	,391		
20 Yıl ve üstü	71	4,65	,327		
Toplam	417	4,58	,415		

Tablo 27. Safranbolu’da Yaşam Süresi Değişkeninin, Mekana Bağlılık Ölçeğine İlişkin Yapılan ANOVA Testi (* $p<0,05$ anlamlı farklılık ifade eder)

Tablo 27.’deki yaşam süreleri incelendiğinde; mekana bağlılık düzeyinin yaşam süresi uzadıkça arttığı ve yaşam sürelerine göre bakıldığında mekana bağlılık düzeyinin genel olarak pozitif ($X_{\text{toplam}}=4,58$) olduğu görülmektedir. Safranbolu’da yaşayan yerel halkın mekana bağlılık düzeyinin, Safranbolu’daki yaşam süresine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p=0,14$) anlaşılmaktadır ($F=3,183$; $p<0,05$).

Mekana bağlılık düzeyinin yaşam sürelerinden hangileri arasında farklılık gösterdiğini bulmak için ise “Post Hoc Testi” yapılmıştır. Buna göre, 16-20 yıl aralığında Safranbolu’da yaşayanların mekana bağlılık düzeyi ($X=4,63$) ile 0-5 yıl aralığında Safranbolu’da yaşayanların mekana bağlılık düzeyi ($X=4,44$) arasında anlamlı farklılık ve 20 yıl ve daha fazla Safranbolu’da yaşayanların mekana bağlılık düzeyi ($X=4,65$) ile 0-5 yıl aralığında Safranbolu’da yaşayanların mekana bağlılık düzeyi ($X=4,44$) arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

3.2.4. Araştırma Ölçeklerinin Birbiri Üzerindeki Etkisine İlişkin Analizler

Tez çalışmasının bu bölümünde araştırmadaki kültürel mirasa yönelik algı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık düzeyi ölçeklerinin birbiri üzerinde olan etki ilişkisine dair analizler yapılmıştır.

Çalışmalardaki bağımsız değişken veya değişkenlerin bağımlı bir değişken üzerinde etkisini ve bu etkinin ne yönde olduğunu anlayabilmek için yapılan analiz türü regresyon analizidir (Kozak, 2014, s.139). Buna göre, kültürel mirasa yönelik algı ölçeği ve kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeğinin mekana bağlılık ölçeği üzerindeki etkileri, SPSS 22 programında çoklu regresyon analizi yapılarak gözlemlenmiştir. Kültürel mirasa yönelik algı ölçeğinin kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeği üzerindeki etkisine ise basit regresyon analizi yapılarak ulaşılmıştır.

3.2.4.1. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ve Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum ile Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçekleri Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri

Çalışmada bulunan kültürel mirasa yönelik algı ve kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçeklerinin, hangisinin veya hangilerinin mekana bağlılık düzeyi ölçeği üzerindeki etkili olduğunu ve bu etkinin ne yönde olduğunu anlayabilmek için çoklu regresyon analizi yapılmış ve bu analizler tablolarda gösterilmiştir.

Ölçekler için yapılan çoklu regresyon analizi için anlamlılık değeri Tablo 28.'de gösterildiği gibi bulunmuştur (Sig.=,000). Bu değerin, 0,05 değerinden küçük olması, bağımsız değişkenlerden en az bir tanesinin bağımlı değişken üzerinde etkisi olduğunu anlatmaktadır ($p<0,05$). Böylece regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmekte ve belirlenen ölçekler için çoklu regresyon analizine devam edilebileceği anlaşılmaktadır.

Model	F	Sig.(p)
Çoklu Regresyon Analizi	21,098	,000

Tablo 28. Çoklu Regresyon Analizi İçin Oluşan Anlamlılık Tablosu

Çoklu regresyon analizi sonucu bağımsız değişkenlerden hangisi veya hangilerinin bağımlı değişkeni ne yönde etkilediği Tablo 29.'da gösterilmiştir. Sonuçlara göre tez çalışmasının hipotezlerinden olan H₁ ve H₂ hipotezleri test edilmiştir.

Regresyon analizinin yapılabilmesi için bağımsız değişkenlerin birbiri ile arasındaki kolerasyonun yüksek olmaması (oto kolerasyon) ve çoklu doğrusallık sorununun bulunmaması gerekmektedir (Kozak, 2014, s.140). Bu bağlamda, yapılan regresyon analizlerinde çoklu doğrusallık sorunu gösteren “VIF” değerinin 4,00 ve daha altında olması gerektiği düşünülmektedir (Hair, 2009). Çalışmalarda oto kolerasyon sonucu D-W (Durbin-Watson) testi ile belirlenir ve değer 1,5-2,5 arasında olması durumunda oto kolerasyona rastlanmadığı düşünülmektedir (Kalaycı, 2006). Bu çalışmada yapılan çoklu regresyon analizinde Tablo 29.'da görüldüğü gibi bağımsız değişkenler arasında oto kolerasyon görülmemiş ($D-W=1,500$) ve çoklu doğrusallık sorununa rastlanmamıştır ($VIF=1,040$).

Bağımsız Değişkenler	B	Std. Hata	β	t	Sig.(p)	Tolerans	VIF
Kültürel Miras Algısı	,165	,043	,182	3,819	,000	,961	1,040
Kültürel Mirası Koruma Tutumu	,195	,044	,210	4,398	,000	,961	1,040
Bağımlı Değişken: Mekana Bağlılık Düzeyi R= ,304; R²=,092; Adjusted R²= ,088 D-W= 1,500; F= 21,098							

Tablo 29. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ve Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum ile Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçekleri Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri

Tablo 29. incelendiğinde; kültürel mirasa yönelik algının mekana bağlılık düzeyi üzerindeki anlamlılık değeri “ $p= ,000$ ”, yani anlamlı olduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Kültürel mirasa yönelik algının mekana bağlılık düzeyi üzerinde hangi yönde bir etkiye sahip olduğuna bakıldığında analizde yer alan tüm bağımsız değişkenlerin anket uygulamasında beşli likert yöntemi kullanıldığı için “ β ” değeri baz alınmıştır. Buna göre, “ $\beta= ,182$ ” bulunduğu ve bu anlamlılığın pozitif yönde olduğu görülmektedir. Kültürel mirasa yönelik algının, mekana bağlılık düzeyi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan çoklu regresyon analizi sonucuna göre;

Bu tez çalışmasının hipotezlerinden olan, “**H₁**: Yerel halkın kültürel mirasa yönelik algısı, mekana bağlılık düzeyini pozitif yönde etkilemektedir.” kabul edilmiştir.

Kültürel mirası korumaya yönelik tutumun mekana bağlılık düzeyi üzerindeki etkisini anlayabilmek için Tablo 29. tekrar incelendiğinde; kültürel mirası korumaya yönelik tutumun mekana bağlılık düzeyi üzerindeki anlamlılık değeri “ $p= ,000$ ”, yani anlamlı olduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Kültürel mirası korumaya yönelik tutumun mekana bağlılık düzeyi üzerinde hangi yönde bir etkiye sahip olduğuna bakıldığında, “ $\beta= ,210$ ” bulunduğu ve bu anlamlılığın pozitif yönde olduğu görülmektedir. Kültürel mirası korumaya yönelik tutumun, mekana bağlılık düzeyi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Kültürel mirası korumaya yönelik tutumun, mekana bağlılık düzeyi üzerinde kültürel mirasa yönelik algıdan daha fazla etkisi olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çoklu regresyon analizi sonucuna göre;

Bu tez çalışmasının hipotezlerinden olan, “**H₂**: Yerel halkın kültürel mirası korumaya yönelik tutumu, mekana bağlılık düzeyini pozitif yönde etkilemektedir.” kabul edilmiştir.

3.2.4.2. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ile Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçekleri Arasındaki Basit Regresyon Analizleri

Kültürel mirasa yönelik algı ve kültürel mirası korumaya yönelik tutum ölçekleri arasında yapılan basit regresyon analizinin anlamlılık düzeyleri Tablo 30.’da gösterilmiştir. “Sig.(p)= ,000” değeri, kültürel mirasa yönelik algının kültürel mirasa

yönelik tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir ($p<0,05$). Böylece regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmekte ve belirlenen ölçekler için basit regresyon analizine devam edilebileceği anlaşılmaktadır.

Model	F	Sig.(p)
Basit Regresyon Analizi	16,805	,000

Tablo 30. Basit Regresyon Analizi İçin Oluşan Anlamlılık Tablosu

Kültürel mirasa yönelik algının, kültürel mirası korumaya yönelik tutum üzerindeki etkisini anlayabilmek için Tablo 31. incelendiğinde; kültürel mirasa yönelik algının, kültürel mirası korumaya yönelik tutum üzerindeki anlamlılık değeri “ $p=,000$ ”, yani anlamlı olduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Kültürel mirasa yönelik algının kültürel mirası korumaya yönelik tutum üzerinde hangi yönde bir etkiye sahip olduğuna bakıldığında, “ $\beta=,192$ ” bulunduğu ve bu anlamlılığın pozitif yönde olduğu görülmektedir.

Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	β	t	Sig.(p)
Kültürel Miras Algısı	,202	,049	,192	4,099	,000
<i>Bağımlı Değişken: Kültürel Mirası Koruma Tutumu</i>					$R=,197; R^2=,039$
					Adjusted $R^2=,037$; $F=16,805$

Tablo 31. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ile Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçekleri Arasındaki Basit Regresyon Analizleri

. Kültürel mirasa yönelik algının, kültürel mirası korumaya yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan basit regresyon analizi sonucuna göre;

Bu tez çalışmasının hipotezlerinden olan, “**H₃**: Kültürel mirasa yönelik algı, kültürel mirası korumaya yönelik tutumu pozitif yönde etkilemektedir.” kabul edilmiştir.

SONUÇ

İnsanlığın doğduğu günden bu yana biriktirdiği, bugüne aktardığı ve yarına aktarmaya devam ettiği kültürler, yaşamsal faaliyetlerin bir parçasıdır. Yaşamdan koparılamayan bir bütün olan kültür ve kültürel faaliyetler bu duruma bağlı olarak tarihi geçmişi bugüne yansıtmaktadır. Kültürel miraslar, bugüne yansıyan tarihin en önemli parçası durumundadır. Kültürel mirasların korunması geçmişi daha uzun süreler boyunca yaşatabilmek ve anlayabilmek için çok önemlidir.

Kültürel mirasların korunması için kurumlar, kuruluşlar veya devletler her ne kadar önlem olarak yasalar, kurallar veya yasaklar uygulasa da insanların yaşam çevresinde yer alan bu değerler yine orada yaşayan insanların merhametine muhtaç kalmaktadır. Yerel halka yönelik kendi yaşam çevresinde bulunan kültürel miras değerleri için farkındalığın artırılması, sosyal ve kültürel çevreye yönelik eğitimin verilmesi sürdürülebilir kültürel miras gelişimini sağlayabilmek için önem kazanmaktadır.

Araştırmadaki demografik özellikler, Safranbolu’da ikamet edenlere genel bir bakış açısı sağlanması açısından en azından örneklem grubu için yorumlanabilir bir durum ortaya çıkarabilmek adına anket çalışmasına dahil edilmiştir. Buna göre, erkek ve kadın katılımcı dağılımında dengeli bir durum gözlenirken, araştırmaya katılanların ağırlıklı olarak orta (30-41)ve genç (18-29) yaş grubuna dahil oldukları görülmektedir. Öğrenim durumunda yerel halkın genel anlamda lise öğrenim düzeyine sahip olduğu, lisans öğrenim durumu düzeyinin yüksek çıkma sebebinin, Safranbolu’da üniversite eğitimi gören kişilerin Safranbolu’da ikamet ediyor olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Gelir durumuna bakıldığında ise araştırmaya katılanların gelirleri genel olarak iyi düzeyde (8501-10500 TL) olduğu anlaşılmaktadır.

Demografik özelliklerin yanı sıra katılımcılara tanımlayıcı sorular da sorulmuş ve bu sorular araştırmanın değişkenleriyle ilişkilendirilerek bir farklılık oluşturup oluşturmadığı gözlemlenmiştir. Safranbolu’da ikamet eden yerel halkın kendisini Safranbolulu olarak tanımlamasına yönelik sorulan “Kendinizi Safranbolulu olarak tanımlıyor musunuz?” ve Safranbolu’daki yaşam süreleri hakkında sorulan tanımlayıcı sorulara verilen cevaplara göre; katılımcıların büyük çoğunluğu kendisini “Safranbolulu” olarak tanımladığı görülmektedir. Ayrıca çalışmaya katılım sağlayan yerel halkın çoğunluğu 16 yıldan fazla süredir Safranbolu’da yaşadığı anlaşılmaktadır.

Kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlayanların ve Safranbolu’da uzun süre boyunca yaşayanların anket verilerinde çoğunluğu oluşturması, bu iki olguyu örtüştürerek araştırma bulgularını doğrular nitelikte anlam kazanmaktadır.

Kültürel mirasa yönelik algı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık düzeyi değişkenlerine yapılan KMO ve Bartlett’s Küresellik(Ki-Kare) testlerinin analizlerine göre örneklemin yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Değişkenlerdeki ifadelerin de oluşan faktörler ile anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu bağlamda çalışmada kullanılan değişkenlere yönelik açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; her değişken için tek faktör olduğu tespit edilmiştir. Faktör yüklerinin ve Cronbach’s Alpha güvenilirlik değerlerinin her değişkende yüksek olduğu görülmüştür.

Safranbolu’da ikamet eden yerel halkın kendisini Safranbolulu olarak tanımlamasına yönelik sorulan “Kendinizi Safranbolulu olarak tanımlıyor musunuz?” sorusunun ve Safranbolu’daki yaşam süresine yönelik sorulan “Kaç yıldır Safranbolu’da yaşıyorsunuz?” sorusunun çalışmanın değişkenlerine yönelik yapılan T-Testi ve One-Way ANOVA testi analizlerindeki bulgular şöyledir:

Yapılan T-Testi analizi sonuçlarına göre; kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlayanların kültürel mirasa yönelik algıları, kültürel mirası korumaya yönelik tutumları ve mekana bağlılık düzeyleri ortalama olarak yüksek ve pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. Yerel halkın “Safranbolulu” olarak tanımlanıyor olmasının, kültürel mirasa yönelik algı ile anlamlı bir farklılığın olmadığı ancak kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık düzeyi ile anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür.

Sağır ve Canayaz (2017) yaptıkları çalışmada, Safranbolu’da yaşayan yerli halk için “Safranbolulu” olmanın, “gurur ve ayrıcalık hissi” uyandıran bir durum olduğu ve yerel halkın benzer mekanlar algısı olsa da Safranbolu’nun gelenekselliğini hala devam ettiriyor olmasının değişime karşı direnen bir mekan olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada da kültürel mirasa yönelik algı ile Safranbolulu olmanın anlamlı bir farklılık ifade etmemesi, “Safranbolulu” olanlar ve olmayanlar arasında benzer mekanlar algısı oluşması, yani kültürel miraslar için aynı algı düzeyinde bulunmalarından dolayı olduğu düşünülmektedir.

Kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlayanların kültürel mirası korumaya yönelik tutumlarının daha fazla olmasının nedeni, Safranbolu’da “gurur ve ayrıcalık

hissi” oluşturan etkenlerden birisi olan kültürel miras varlıklarının bulunması olarak gösterilebilir. Safranbolu’nun kültürel miras varlıklarını barındırıyor olması gelenekselliğini devam ettirme ve değişime karşı direnme reflekslerini doğurduğundan “Safranboluluk” kavramı ayrı bir anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlayanların mekana bağlılık düzeyinin daha fazla olması, yerel halkın kendi yaşamını da düşünerek ait olduğu yeri koruma isteğinin bir sonucu olarak düşünülmektedir. Tüm bunlar, kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlayanların mekana bağlılık düzeylerinin yüksek olmasıyla birlikte kültürel mirasları korumaya yönelik davranışlarda daha çok bulunacağını göstermektedir.

Yapılan One-Way ANOVA analizi sonuçlarına göre; yaşam srelerindeki her aralık grubunda ise kültürel mirasa yönelik algı, kültürel mirası korumaya yönelik tutum ve mekana bağlılık düzeyi ortalamalarının yüksek ve pozitif yönde olduğu belirlenmiştir. Safranbolu’da yaşama süreleri, kültürel mirasa yönelik algı ve kültürel mirası korumaya yönelik tutum değişkenleri ile anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bunun nedeni, uzun yıllardır Safranbolu’da yaşıyor olmanın yerel halk için “Safranbolulu” olarak tanımlanmak gibi bir etki ve anlam ifade etmediği yönünde olduğu düşünülmektedir.

Mekana bağlılık düzeyinde yaşam sürelerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmakta ve yaşam süresi arttıkça mekana bağlılık düzeyi ortalamasının da arttığı belirlenmiştir. Yani 16 yıl ve daha fazla Safranbolu’da yaşayanların, 5 yıl ve daha az Safranbolu’da yaşayanlardan daha fazla mekana bağlılık düzeyi olduğu anlaşılmıştır. Markoç ve Haksever (2019), yaptıkları çalışmada “yaş büyüdükçe mekana bağlılık hissinin de arttığını ve ilerleyen yaşlarda mekana bağlılık hissi duyulan yerde geçirilen zamanın daha çok çoğaldığı” sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, mevcut çalışmadaki yaşam süresi ve mekana bağlılık düzeyi değişkeninin anlamlı bir farklılık içermesiyle örtüşmektedir.

Bu çalışmada yapılan çoklu regresyon analizinde bağımsız değişkenler arasındaki oto kolerasyon olmadığı anlaşılmış ve çoklu doğrusallık sorununa rastlanmamıştır. Değişkenler için yapılan çoklu regresyon analizine göre regresyon modelinin anlamlı olduğu grlmştir. Buna göre, bu tez çalışmasında oluşturulan hipotezlere göre yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında; kültürel

mirasa yönelik algının, mekana bağlılık düzeyi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu bulunmuştur.

Yapılan bir çalışmada kültürel miras alanı olarak gösterilen bir bölgede yapılan festivalde yerel halk ve oraya festival için gelen ziyaretçilerin mekana bağlılık düzeyi arasındaki farkı incelemiş ve festival için gelen ziyaretçilerin yerel halktan daha fazla mekana bağlılık düzeyi olduğu, bunun da festival için oraya gelenlerin üzerinde orada yaşayan insanlardan daha fazla kültürel miras algısı ve koruma tutumu oluşturduğu sonucuna varılmıştır (Woosnam, 2018). Buna göre mekana bağlılık düzeyinin yüksek olması, sadece yaşanan yer ile bağlantılı olmadığı anlaşılmaktadır. Mevcut çalışmada da yerel halkın kendisini “Safranbolulu” olarak tanımlamasının kültürel mirasa yönelik algı ile anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucu bulunmuştur.

Nevşehir’de turistik ürünlerin kültürel miras varlıkları üzerindeki etkisine yönelik yerel halkın kültürel miras algısı ölçülmüş, sonuç olarak bazı kültürel miraslar üzerinde olumlu etki gösterdiği yönünde bir algı olduğu ortaya çıkmıştır (Belber ve Sözbilen, 2016). Bir başka çalışmada ise yerel halkta oluşan mekana bağlılık düzeyinin kültürel miras algısına pozitif etki ettiği sonucu bulunmuştur (İşçi vd., 2018). Bu bağlamda mevcut çalışmanın sonucuyla birlikte mekana bağlılık ve kültürel mirasa yönelik algının birbirini pozitif yönde etkilediği düşünülmektedir.

Bir diğer çalışmada ise kültürel miras varlıklarının turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın kültürel miras algısı araştırılmış ve yerel halkın kültürel miras varlıklarının turizm amaçlı kullanılması konusunda olumlu görüş belirttiği sonucuna ulaşılmıştır (Uysal, 2018). Yerel halkın mekana bağlılık düzeyinin, kültürel miras bölgelerindeki turizm gelişimine yönelik algının ölçüldüğü çalışmada ise yerel halkın mekana bağlılık düzeyinin, turizm gelişimi algısı ile pozitif anlamda ilişkili olduğu belirtilmiştir (Cao vd., 2021). İncelenen bu çalışmaların da sonucu ışığında, özellikle turizm sürdürülebilirliği açısından yerel halkın kültürel mirasa yönelik algısının olumlu olması ve mekana bağlılık düzeyinin yüksek olması, bölgenin kalkınması açısından turizm faaliyetlerini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Artacak potansiyel turizm faaliyetleri ile Safranbolu’ya dışarıdan gelecek olan ziyaretçilerin de mekana bağlılık düzeyleri üzerinde etki sağlanmasının en az yerel halkın algısı ve tutumunu etkilediği kadar etkileyebileceği belirlenmiştir.

Çalışmanın bir diğer hipotezinde ise kültürel mirası korumaya yönelik tutumun, mekana bağlılık düzeyi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu bulunmuştur.

Mekana bağlılık düzeyinin artırılması için yapılan çalışmalarda mekan ile bağlantılı olan faaliyetler mekana bağlılık olgusunun bir sonucudur. Buna yönelik yapılan bir çalışmada, mekana bağlılık düzeyinin yüksek olduğu bölgelerdeki insanların doğal varlıkları koruma çalışmalarına daha çok katıldığı hatta sadece doğal varlıkları değil, kültürel miras alanlarını ve varlıklarını koruma çalışmalarına da katıldıklarının gözlemlendiği sonucuna ulaşmıştır (Lewicka, 2011). Ukrayna’da yaşayan genç nüfusa yönelik tarih eğitimi yoluyla kültürel mirasın korunması ile ilgili çalışmada, kültürel mirasın korunmasına yönelik tutumun, yerel toplumda kalıcı bir aidiyet duygusu oluşturduğu anlaşıldığı belirlenmiştir (Verbytska, 2013). Safranbolu için düşünüldüğünde ise genç nüfusa verilecek eğitim yoluyla aktarılacak olan bilinç, kültürel miraslar hakkında gelecek nesillerde pozitif bir algı oluşturacak, bu sayede koruma tutumu artacak bu da artan aidiyet duygusuyla mekana bağlılık düzeyini arttıracaktır.

Kültürel mirasların korunmasına yönelik tutum hakkında yapılan bir başka çalışmada, kültürel mirasların korunmasının var olma sebebinin sürekliliğini sağlamakla olacağını ve bu sürekliliğin kültürel miras varlığının bulunduğu yeri “o yer” yapan mekana bağlılık duygusunu canlı tutmakla sağlanacağı sonucunu bulmuştur (Koca, 2015). Konya’da yaşayan yerel halka yönelik kültürel mirasın korunması ve kullanımı ile ilgili yapılan çalışmada, kültürel mirasın korunması ve korumanın sürdürülebilir olmasında yerel halk, turizmin bir araç olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (Güneş vd, 2019). Dünya miras listesinde yer alan bölgelerin yerel halkları üzerinde yapılan çalışmada, oluşan olumlu turizm etkisi ve kültürel miras varlıklarının tanınıyor olması yerel halklar için kültürel mirasları koruma tutumunun oluşumunda ve Dünya Mirasları’nın korunmasında ampirik bir temel sağladığı belirlenmiştir (Fang vd., 2021). Yaşanan yere olan sadakat duygusunun sürdürülebilir kültürel miras koruması ile ilişkinin araştırıldığı çalışmada, sadakati oluşturan öncül faktörlerin mekan bağlılığı ve imaj algısı olduğu belirtilmiş, bu faktörlerin artmasıyla da kültürel miras bölgesinin ziyaret edilme ve tavsiye edilme olasılığının da arttığı vurgulanmış, bunların doğrudan sonucu olarak da oluşacak turizm faaliyetlerinden gelecek ekonomik katkının kültürel mirasların korunmasında kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Prados-Pena, 2019).

Tüm bu sonuçlar, mevcut çalışmadaki sonuca göre değerlendirildiğinde; kültürel miras varlıklarının korunmasına yönelik sergilenen tutum, yerel halkın mekana bağlılık düzeyinin artmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla Safranbolu'daki kültürel mirasların korunmasını sağlamak ve mekanın kültürel miraslar ile anılarak tanınmasını turizm ile birlikte sürdürülebilir hale getirmek için mekana bağlılık düzeyinin artırılması ve/veya canlı tutulması gerekmektedir.

Kültürel mirasa yönelik algı ile kültürel mirası korumaya yönelik tutum değişkenleri arasındaki basit regresyon analizi yapılmış ve kültürel mirasa yönelik algının kültürel mirasa yönelik tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Çalışmanın son hipotezinde ise kültürel mirasa yönelik algının, kültürel mirası korumaya yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu bulunmuştur.

Gana'daki dijital kültürel mirasların (fotoğraflar, filmler, ses kayıtları, metinler, müze objeleri vb.) korunmasına yönelik tutum ile ilgili yapılan çalışmada, yerel halkın dijital kültürel miraslar ile ilgili olumlu bir algıya sahip olmadıkları, bunun sonucu olarak koruma tutumuna karşı oldukları ve dijital kültürel mirasları korumaya yönelik tutumun değiştirilmesi için uzmanların tanıtım çabalarında aktif olması gerektiği belirtilmiştir (Boamah vd., 2012). Kültürel miraslar ile ilgili bir bilince ve pozitif algıya sahip olmayan yerel halkın koruma tutumuna da olumsuz yaklaştığı görülmektedir. Bu bağlamda, Safranbolu yerel halkına yönelik oluşturulacak tanıtım çalışmalarının önemli olduğu ve bu konudaki uzmanların aktif rol oynaması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yerel halk ve turistler için sürdürülebilir tarihi kentsel gelişimde kültürel mirasın rolünü ekonomik açıdan ele alan çalışmada, hem turistler hem de yerel halk için kültürel miraslara yönelik algı ve koruma tutumunun “ödeme istekliliği” etkeni ile ilişkili olduğu ancak fiyatın değişmesi etkeniyle algı ve koruma tutumunun bir farklılığının oluşmadığı, hem yerel halkın hem de turistlerin kültürel mirasların varlığını sürdürmesi adına koruma için maddi destek sağlayacağı belirlenmiştir (Fazamimah, 2015). Bu bağlamda, tarihi kent yapısı olan Safranbolu'da kültürel miraslar için oluşacak pozitif algının ve koruma tutumunun, koruma için sağlanması gereken ekonomik katkıdaki paydaşlarda yerel halkın ve turistlerin de olabileceği düşünülmektedir.

Kültürel mirası koruma tutumuna olan etkisi açısından, mekana bağlılığın kültürel miras algısı üzerinde oluşturduğu pozitif etkinin sonucu olarak kültürel mirası koruma tutumu da pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir (İşçi vd., 2018). Endonezya’da bir kültürel miras olan Pemali geleneği ile ilgili yerel halkın algı, tutum ve itaatine yönelik yapılan çalışmada, yerel halkın çoğunluğunun bu geleneğe karşı olumlu bir algı sergilediği, çok yüksek itaat duygusu olduğu ve kimliklerinin bir parçası olarak gördükleri atalarından kalan bu geleneği korumaya devam etme tutumunda oldukları sonucuna varılmıştır (Kaharuddin, 2021). Bosna-Hersek’in Pale şehrinde yaşayan yerel halka yönelik tarihi ve kültürel mirasların önemine yönelik tutum ile ilgili çalışmada, yerel halkın kültürel miraslara yönelik olumlu tutumlarının olduğu; yaş, eğitim ve gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu bulunmuştur (Veljko, 2022). Tüm bu sonuçlar ile mevcut çalışmadaki sonuçlar değerlendirildiğinde; Safranbolu’da yerel halk bazında kültürel miraslar için oluşacak bilinç ve onun oluşturacağı algıyı arttırmak, koruma tutumunun da artmasını sağlayacağı anlaşılmaktadır.

Literatürdeki çalışmalar ve bu çalışmada bulunan sonuçlar ışığında kültürel mirası koruma tutumu ve mekana bağlılık düzeyi arasında güçlü bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır. Yani kültürel mirasa yönelik oluşan algı, mekana bağlılık düzeyini pozitif yönde etkilemekte; kültürel mirası korumaya yönelik tutum, mekana bağlılık düzeyini pozitif yönde etkilemekte ve kültürel mirasa yönelik oluşan algı da kültürel mirasın korunmasına yönelik tutumu pozitif yönde etkilemektedir.

Safranbolu’da yaşayan yerel halkın kültürel miraslar konusunda olumlu bir algıya sahip olması, korumaya yönelik olumlu tutumu dolayısıyla davranışları doğrudan etkileyecek bu da kültürel miraslar ile birlikte daha yaşanabilir bir yer ortaya çıkardığı için mekana bağlılık düzeyini doğrudan arttıracaktır. Ancak tutum ve davranış arasındaki bağlantının her daim tutarlılık göstermemesi, süregelen(tutumun oluşturduğu düşünülen) davranışa her zaman dönüşmemesi sonucunu doğurabilir. (Fazio, 1986; Ajzen ve Fishbein, 2005). Sözü edilen kültürel mirasın korunmasına yönelik tutumun davranışsal harekete dönüşmeme ihtimali de düşünülerek hamlelerin yapılmasıyla daha faydalı sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Yerel halkın kültürel miraslar ile ilgili algısının, tutumlarının ve Safranbolu için gelişen mekana bağlılık duygusunun ölçülmesi, kültürel miraslar için yapılacak

planlama çalışmalarının şekillenmesinde önemli rol oynayacaktır. Yapılan bu tez çalışması Safranbolu özelinde olması nedeniyle UNESCO Dünya Miras Listesi'nde bulunan Safranbolu şehrinin bu ünvanını devam ettirmesi ve yerel yönetimler bünyesinde kültürel mirasların korunabilmesi için bir katkı olacaktır. Bu çalışma, kültürel mirasa yönelik tutum, algı ve mekana bağlılık duygusunu öne çıkaran bir yapıda olduğundan akademik literatüre katkı yapacağı ve bu konuda yapılacak olan diğer araştırmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma çalışmasıyla ilgili geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Kültürel miras varlıklarının sürdürülebilir olması için yerel yönetimlerin yapacağı bilinçlendirme çalışmaları ve organizasyonlar ile yerel halkın kültürel miras konusu altında birleşmesi sağlanarak oluşacak algının ve kültürel mirası koruma tutumunun artması sağlanabilir.
- Geleneksel olarak nitelendirilen faaliyetlerin arttırılarak daha sık bir araya gelebilmenin sağlanmasıyla yerel halkın mekana bağlılık düzeyleri arttırılabilir.
- Kültürel miraslara yönelik yapılacak rekreasyon çalışmalarının arttırılarak turistlerin dahil edilmesiyle dışarıdan gelecek olanların da mekana bağlılık düzeylerinin artması sağlanabilir. Bu, turizmden kazanılacak payın da büyümesini sağlayacak ve mekanın tanıtımında önemli etki gösterecektir.
- Safranbolu'da yaşayan gençlerin atalarından kalan evleri, yapıları korumak, yaşatmak yerine bunları sattıkları veya kendi hallerine bıraktıkları ve Safranbolu'dan uzaklaştıkları gözlemlenmektedir. Ayrıca yeni yetişen nesillerin de apartmanlarda yetişmesi, bu kültürden uzak kalmalarında önemli bir etken olmaktadır. Gençlerin içinde bulundukları bu sorunu çözebilmek adına yapılacak çalışmalar son derece kıymetli olup, mevcut çalışmanın sonuçları da bu yöndeki çalışmalarda kullanılabilir.
- Özellikle ilk ve orta öğretim kurumlarında kültürel miraslara yönelik bilinçlendirme çalışmaları uygulanabilir. Bu, gelecek nesillerin de kültürel miraslar üzerindeki algısını arttıracak, dolayısıyla kültürel mirasları koruma tutumuna doğrudan etki edecektir.

- Kültürel miras algısı, koruma tutumu veya mekana bağlılık ile bağlantılı olarak turizm sürdürülebilirliği için yapılacak çalışmalara yönelik yeni araştırma konuları geliştirilebilir.
- Bir kişinin kültürel mirası korumaya yönelik tutumunun sadece mekana bağlılık ve kültürel miras algısından oлуřmayacaęını veya mekana bağlılığın sadece kültürel miras algısı ve kültürel mirası korumaya yönelik tutumdan oлуřmayacaęını, kültürel mirasa özel diğer etkenlerin de etki gösterebileceği göz önünde bulundurulup diğer çalışmalarda değerlendirilmelidir.
- Anket tekniği kullanılarak veri toplanan çalışmada, bu tekniğin sınırlı veri toplayabilmesi bakımından ayrıntılı bilgi sahibi olunmasının önüne geçmesi ölçeklerin belirlenmesinde kısıtlayıcı olmuştur. Farklı yöntemler kullanılarak bu araştırmanın daha da genişletilebilmesi mümkün olacaktır.
- Bu çalışmada oлуřan sınırlılıklar dolayısıyla yerel halk dışında başka bir paydaş çalışmaya dahil edilmemiştir. Özellikle mekana bağlılığın sadece yaşanan yer ile açıklanmadığı düşünüldüğünde, yapılacak etkinlikler ile oлуřacak hareketlilik sayesinde araştırmaya dışarıdan gelen ziyaretçiler de araştırmaya dahil edilerek mekana bağlılık düzeyi, kültürel miras algısı veya kültürel miras tutumu ölçülebilir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (2005). The Influence of Attitudes on Behavior, The Handbook of Attitudes, 173 (221). 31, 173-221
- Akpirinç, E. & Mancı, A. R. (2019). Yerel Halkın Kültürel Miras Farkındalığı ve Deneyimi: Şanlıurfa Örneği, International Journal of Contemporary Tourism Research , 3 (2) , 245-260 .
- Akpirinç, E., Mancı, A. R. (2019). Yerel Halkın Kültürel Miras Farkındalığı ve Deneyimi: Şanlıurfa Örneği. International Journal of Contemporary Tourism Research, 3(2), 245-260.
- Alan Başkanlığı (2021). Dünya Doğal Ve Kültürel Miras Listesi'ne Başvuru Nasıl Yapılır?.<http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/unesco-dunya-dogal-ve-kulturel-miras-listesine-basvuru-nasil-yapilir/> [Erişim Tarihi: 9 Ocak 2022]
- Altanlar, A. (2021). Yere Bağlılığın Turizm Stratejileri Üzerindeki Etkisi: Amasya Örneği, Kent Akademisi, 14 (1) , 199-213
- Altman, I., Low, S. (1992). Place Attachment: Human Behavior And Environment (Vol. 12).
- Arslanoğlu, İ. (2000). Kültür Ve Medeniyet Kavramları. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, (15).
- Avrupa Kültürü Sözleşmesi (1954). <https://rm.coe.int/168006457e> [Erişim Tarihi: 11 Mart 2021]
- Basmacı, D. (2017). Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Beyoğlu Belediyesi Örneği= The Role of Local Governments in The Protection of The Cultural Heritage: A Sample of Beyoglu Municipality. Aurum Journal of Engineering Systems and Architecture, 1(2), 77-90.
- Bauman, Z. (1998). Sosyolojik Düşünmek. (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Bayazıt, N. (2014). Safranbolu Geleneksel Konutları ve Toplumsal Değişme, Safranbolu Belediyesi Safranbolu Araştırmaları Merkezi, Kültür Yayını No. 9 İstanbul
- Belber, B. G., & Sözbilen, G. (2016). Nevşehir'in Turistik Ürünlerine Olan Talebin Şehrin Kültürel Miras Unsurlarına Etkisiyle İlgili Yerel Halk Algıları.
- Belber, B. G., Gülhan, S. (2017). Yerel Halk Gözüyle Turistik Talebin Kültürel Mirasa Etkisi: Kapadokya Örneği.
- Bideci, Ç. (2014). Turizm Ürün Farklılaştırılmasında Sualtı Kültürel Miras Alanlarının Turizm Ürünü Olarak Kullanımı, Replika Gemi Batığı Projesi: Side Örneği.

- Boamah, E., Dorner, D. G., & Oliver, G. (2012). Stakeholders' Attitudes Towards The Management And Preservation of Digital Cultural Heritage Resources in Ghana. *Australian Academic & Research Libraries*, 43(4), 300-317.
- Brown, G., Raymond, C. M., & Corcoran, J. (2015). Mapping And Measuring Place Attachment. *Applied Geography*, 57, 42-53.
- Bursa Belediyesi Alan Başkanlığı, 2021. <http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/unesco-dunya-dogal-ve-kulturel-miras-listesine-basvuru-nasil-yapilir/> [Erişim Tarihi: 07 Şubat 2021]
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik. Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Canbulat, İ. (2016). "Safranbolu", UNESCO World Heritage in Turkey 2016, Ankara: Turkish National Commission for UNESCO, 225-251.
- Cao, W., Yu, W. ve Xu, J. (2021). Şehir Ve Kasaba Sakinlerinin Doğrusal Bir Dünya Kültürel Miras Alanında Turizm Gelişimine Yönelik Yer Bağlılığı, Algıları ve Desteği. *Plosbir*, 16 (10), e0258365.
- Chhabra, D., Healy, R., Sills, E. (2003). Staged Authenticity And Heritage Tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3), 702-719.
- Chui, C. T. B., Rahim, F. H. A., Khan, N. R. M., Cheng, C. S. ve Hassan, F. H. (2011). Assessing Tourists' Attitude Towards Responsible Cultural Heritage Tourism in Melaka: Development and Validation O Responsible Heritage Tourism Scale, IEEE Colloquium on Humanitites, Science and Engineering Research (CHUSER 2011), Dec 5-6, Penang, 497-502
- Coşar, Y. (2017). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Kadın Emeginin Rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 115-138.
- Cross, J. E. (2001). Private Property Rights Versus Scenic Views: A Battle Over Place Attachments. in 12th Headwaters Conference, Western State College.
- Çakırca, D. (2015). Savaşın Savunmasız Düşmanı-Kültürel Miras.Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 4 (6) , 16-35.
- Çal, H. (2009). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Müzeler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (14), 315-334.
- Çeçen, A. (1996). Kültür Ve Politika. Gündoğan Yayınları.
- Çetin, T. (2010). Cumalıkızık Köyünde Kültürel Miras ve Turizm Algısı. *Milli Folklor*, 22 (87), 181- 190.
- Çoban, S. (2017). Mardin'de Yaşayan Yetişkinlerin Tarihi Ve Kültürel Mirasa İlişkin Bilinçlilik Durumu. *Artuklu İnsan Ve Toplum Bilim Dergisi*, 2(2), 13-23.

- Dinçer, F. İ., Ertuğral, S. M. (2000). Kültürel Mirasın Korunması Ve İstanbul İlindeki Tarihi Yapıların Turizm Amacı Kullanımı Üzerine Bir Deneme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 69-78.
- Drost, A. (1996). Developing Sustainable Tourism For World Heritage Sites, *Annals of Tourism Research*, 23(2), 479-492.
- Dumrul, E. (2021). Kültürel Mirasın Aktarımında Bir Araç Olarak Kitap Resimleri (Doctoral Dissertation).
- Eliot, T. (1962). Notes Towards The Definition of Culture. London: Faber.
- Emekli, G. (2005). Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 99-107.
- Fang, R., Zhang, J., Xiong, K., Woo, K. S., & Zhang, N. (2021). Influencing Factors of Residents' Perception of Responsibilities For Heritage Conservation in World Heritage Buffer Zone: A Case Study of Libo Karst. *Sustainability*, 13(18), 10233.
- Fazamimah, N., Anuar, A., & Yahaya, A. (2015). Role of Cultural Heritage in Sustainable Historic Urban Development: Economic Perceptions of Stakeholders (Perceived Value). *Jurnal Teknologi*, 75(9).
- Fazio, R. H. (1986). How Do Attitudes Guide Behavior? R. M. Sorrentino ve E. T. Higgins. (Ed.) *Handbook of Motivation and Cognition: Foundations of Social Behavior* (ss. 204-243). New York: Guilford Press.
- Frey, B. S. ve L. Steiner. (2011). World Heritage List: Does It Make Sense?, *International Journal of Cultural Policy*, 17, 555-573
- Girişken, M. U. (2010). Türkiye'de Kültürel Mirasın Korunmasında Yaşanan Sorunlar ve Jeodezik Yaklaşımlar (Doctoral Dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Goussous, J. S., Al-Hammadi, N. A. (2018). Place Attachment Assessment of a Heritage Place: A Case Study of the Roman Amphitheater in Downtown Amman, Jordan, *Frontiers of Architectural Research*, 7(1), 1-10
- Gökarp, Z. (1966). Türkçülüğün Esasları (Vol. 61). Ötüken Neşriyat AŞ.
- Gu, H., Ryan, C. (2008). Place Attachment, Identity and Community Impacts of Tourism-The Case of Beijing Hutong, *Tourism Management*, 29(4), 637-647
- Gunjic, L. (2017). Local Perceptions of Cultural Heritage and Tourism Development—Case Study Bač, Serbia. *Ge-Conservación*, (11), 25.
- Gülersoy, A. E. (2013a). Doğal Mirasın Korunması Açısından Sosyal Bilgiler (Ortaokul) ve Coğrafya (Orta Ve Yükseköğretim) Müfredat Programlarının Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 315-354.

- Gülersoy, A. E., & Gülersoy, Ö. (2016). Hitit Başkenti Şapinuva Perspektifinde Ortaköy (Çorum)'ün Doğal, Sosyo-Kültürel Miras Değerleri ve Turizm Potansiyeli. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 485-530.
- Güneş, E., Pekerşen, Y., Nizamlioğlu, H. F., & Ünüvar, R. T. (2019). Konya İlinde Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Kültürel Mirasın Korunması ve Kullanımına Yönelik Yerel Halkın Görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10, 1-14.
- Güneş, E., Pekerşen, Y., Nizamlioğlu, H. F., & Ünüvar, R. T. (2019). Konya İlinde Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Kültürel Mirasın Korunması ve Kullanımına Yönelik Yerel Halkın Görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10, 1-14.
- Gürbüz, A. (2002). Yerel Kalkınma Stratejisi İçinde Turizm Ve Safranbolu. *Bilig*, (24), 29-48.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün Abc'si*. (2.bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hair, J. F. (2009). *Multivariate Data Analysis*.
- Hay, R. (1998). Sense of Place in Developmental Context. *Journal of Environmental Psychology*, 18(1), 5-29.
- Huang, C. H., Tsaur, J. R. ve Yang, C. H. (2012). Does World Heritage List Really Induce More Tourists? Evidence from Macau, *Tourism Management*, 33, 1450-1457.
- ICOMOS (1985). Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS) / Évaluation de l'organisation consultative (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/358/documents/> [Erişim Tarihi: 22 Mart 2021]
- ICOMOS (1985a). İstanbul'un Tarihi Alanları, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS) / Évaluation de l'organisation consultative (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/356/documents/> [Erişim Tarihi: 22 Mart 2021]
- ICOMOS (1985b). Göreme Milli Parkı ve Kapadokya, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS) / Évaluation de l'organisation consultative (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/357/documents/> [Erişim Tarihi: 22 Mart 2021]
- ICOMOS (1986). Hattuşa: Hitit Başkenti, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/377/documents/> [Erişim Tarihi: 22 Mart 2021]
- ICOMOS (1987). Nemrut Dağı, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/448/documents/> [Erişim Tarihi: 22 Mart 2021]
- ICOMOS (1988). Xanthos-Letoon, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/484/documents/> [Erişim Tarihi: 23 Mart 2021]

- ICOMOS (1994). Safranbolu Şehri, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/614/documents/> [Erişim Tarihi: 24 Mart 2021]
- ICOMOS (1998). Truva Arkeolojik Alanı, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/849/documents/> [Erişim Tarihi: 24 Mart 2021]
- ICOMOS (2011). Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1366/documents/> [Erişim Tarihi: 24 Mart 2021]
- ICOMOS (2012). Çatalhöyük Neolitik Alanı, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1405/documents/> [Erişim Tarihi: 24 Mart 2021]
- ICOMOS (2014). Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1452/documents/> [Erişim Tarihi: 24 Mart 2021]
- ICOMOS (2014a). Bergama Çok Katmanlı Peyzaj Alanı, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1457/documents/> [Erişim Tarihi: 24 Mart 2021]
- ICOMOS (2015). Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1488/documents/> [Erişim Tarihi: 25 Mart 2021]
- ICOMOS (2015a). Efes, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1018/documents/> [Erişim Tarihi: 25 Mart 2021]
- ICOMOS (2017). Aphrodisias, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1519/documents/> [Erişim Tarihi: 25 Mart 2021]
- ICOMOS (2018). Göbekli Tepe, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1572/documents/> [Erişim Tarihi: 25 Mart 2021]
- ICOMOS (2021). Arslantepe Höyüğü, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (ICOMOS). <http://whc.unesco.org/en/list/1622/documents/> [Erişim Tarihi: 25 Mart 2021]
- IUCN (1988). Hieropolis-Pamukkale, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (IUCN). <http://whc.unesco.org/en/list/485/documents/> [Erişim Tarihi: 23 Mart 2021]
- IUCN (2016). Ani Arkeolojik Alanı, Danışma Kurulu Değerlendirmesi (IUCN). <http://whc.unesco.org/en/list/1518/documents/> [Erişim Tarihi: 25 Mart 2021]
- İşçi, C., Güzel, B., Ataberk, E. (2018). Mekana Ve Yerel Halka Bağlılık, Kültürel Mirasa Yönelik Tutumu Etkiler Mi?. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(40), 583-606.
- Kaharuddin, A. (2021). Pemali Tradition in Indonesia Archipelago: People's Perception, Attitude and Obedience. *Linguistica Antverpiensia*, 1.

- Kalaycı, S., SPSS Examples of Multiple Variables Statistic Tecniques, 1. Edition, Asil Publishing, Ankara, 2006
- Kaya, F. (2017). Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği ve Dünya Siyasetindeki Yeri. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 1-14.
- Koca, F. (2015). Türkiye’de Geleneksel Yerleşim Örüntülerinin Özgün Karakter ve Kültürel Mirasını Koruma Anlayışına Ontolojik Bir Yaklaşım. Planlama, 25(1), 32-43.
- Kozak, M. (2014). Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri. Detay Yayıncılık.
- Köktürk, M. (2006). Kültürün Dünyası: Kültür Felsefesine Giriş. Hece Yayınları ve Dergileri.
- Köroğlu, Ö., Yıldırım, H. U., & Avcıkurt, C. (2018). Kültürel Miras Kavramına İlişkin Algıların Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. Turizm Akademik Dergisi, 5(1), 98-113.
- Kroeber, A. L. (1985). A Roster Of Civilizations and Culture. Westport: Greenwood Press.
- Kul, S. (2014). İstatistik Sonuçlarının Yorumu: P Degeri ve Güven Aralığı Nedir?/Interpretation Of Statistical Results: What Is P Value And Confidence Interval?. Plevra Bülteni, 8(1), 11.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009) Kültürel Miras ve Müzecilik. <https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0> [Erişim Tarihi: 20 Şubat 2021]
- Kyle, G., Graefe, A., Manning, R., & Bacon, J. (2004). Effects of Place Attachment On Users’ Perceptions of Social and Environmental Conditions in a Natural Setting. Journal of Environmental Psychology, 24(2), 213-225.
- Lewicka, M. (2011). Place Attachment: How Far Have We Come İn The Last 40 Years?. Journal of Environmental Psychology, 31(3), 207-230.
- Logan, W. S. (2007). Closing Pandora’s Box: Human Rights Conundrums in Cultural Heritage Protection. In H. Silverman and D. F. Ruggles (Eds.), Cultural Heritage and Human Rights (pp.33-52). New York: Springer
- Malinowski, B. (1992). Bilimsel Bir Kültür Teorisi, Çev. Saadet Özkal, İstanbul: Kabalcı. (Orijinali 1944’de yayımlanmıştır).
- Markoç, İ., ve Haksever, T. S. (2019). Yer’e Olan Bağlılık ve Aidiyet Hissinin Yaş Gruplarına Göre Değişimi Üzerine Bir Araştırma An Investigation of the Sense of Place Attachment According to the Age Groups.
- Mejuyev, V. (1987). Kültür ve Tarih. (S. H. Yokova, Çev.). Ankara: Başak Yayınları.

- Negiz, N. (2017). Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi ve Değeri Üzerine Düşünmek. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(1), 159-172.
- Nkwanyana, M. S., Ezeuduji, I. O., & Nzama, A. T. (2016). Cultural Heritage Tourism in South Africa: Perceived a Panacea for Rural Development?. *Acta Universitatis Danubius. Œconomica*, 12(6).
- Nunnally, J. C. (1994). *Psychometric theory* 3E. Tata McGraw-hill Education.
- Nyaupane, G. P., & Timothy, D. J. (2010). Heritage Awareness and Appreciation Among Community Residents: Perspectives From Arizona, USA. *International Journal of Heritage Studies*, 16(3), 225-239.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2).
- Okuyucu, A. ve Somuncu, M. (2012). Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanılmasında Yerel Halkın Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi: Osmaneli İlçe Merkezi Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(1), 37-51.
- Okuyucu, A., & Somuncu, M. (2012). Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanılmasında Yerel Halkın Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi: Osmaneli İlçe Merkezi Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(1), 37-51.
- Öcal, O. (2007). UNESCO, Kültür Ve Türkiye. *Milli Folklor*, 73, 5-11.
- Özdemir, M. Z. D. (2005). Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış. *Planlama*, 31, 20-25.
- Özdemir, Ü. (2011). Safranbolu’nun Kültürel Miras Kaynakları Ve Korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 129-142.
- Özel, S. (1997). Uluslararası Alanda Kültür Varlıklarının Korunması. *Marmara Üniversitesi (Turkey)*.
- Park, H., (2010). Heritage Tourism. *Annals of Tourism Research*, 37(1), 116-135.
- Pekerşen, Y., Güneş, E., Seçuk, B. (2019). Kültürel Miras Turizmi Değerlerinin Korunması Ve Sürdürülebilirliği Kapsamında Yerel Halkın Tutumu: Cumalıkızık Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 350-368.
- Prados-Peña, M. B., Gutiérrez-Carrillo, M. L., & Barrio-García, D. (2019). The Development of Loyalty To Earthen Defensive Heritage As A Key Factor in Sustainable Preventive Conservation. *Sustainability*, 11(13), 3516.
- Raymond, C. M., Brown, G., Weber, D. (2010). The Measurement of Place Attachment: Personal, Community, and Environmental Connections, *Journal of Environmental Psychology*, 30, 422-434

- Roslan, Z., Ramli, Z., Shin, C., Choy, E. A., & Razman, M. R. (2017). Local Community Perception On The Importance of Cultural-Natural Heritage Protection And Conservation: Case study in Jugra, Kuala Langat, Selangor, Malaysia. *Journal of Food, Agriculture and Environment*, 15(2), 107-110.
- Ryan, C., Chaozhi, Z., & Zeng, D. (2011). The Impacts of Tourism At A UNESCO Heritage Site In China–A Need For A Meta-Narrative? The Case of The Kaiping Diaolou. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(6), 747-765.
- Saatcı, G. & Türkmen, S. (2020). Yer Bağlılığı, Turizmin Algılanan Etkileri ve Turizmin Gelişimine Destek Olma Tutumu Arasındaki İlişki: Mordoğan Örneği . *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi* , 23 (2) , 237-255
- Sağır, A., Ve Canayaz, M. (2017). Sanayileşmenin Toplumsal Yansımaları: Safranbolu’da Toplumsal Değişme Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 12(3).
- Scannell, L., Gifford, R. (2010). Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1–10.
- Smith, P., Riley, A. (2008). *Cultural Theory: An Introduction*. John Wiley & Sons.
- Su, M. M. ve Wall, G. (2014). Community Participation in Tourism at a World Heritage Tourism Site: Mutianyu Great Wall, Beijing, China, *International Journal of Tourism Research*, 16, 146-156.
- Şentürk, A. (2012). Unesco Dünya Miras Listesinde Yer Almanın, Ülke Kültürel Miras Koruma Politikalarına Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme.
- T.C. Resmi Gazete. (2006). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/01/20060121-1.htm> [Erişim Tarihi: 4 Nisan 2021]
- Topçu, S. (2014). Tarihi Ve Kültürel Bilincin İncelenmesi: Harput Kalesi Örnekleme . *Education Sciences* , 9 (2) , 99-119 .
- Türk Dil Kurumu(TDK). (2021). "Miras" Kelimesinin Tanımı. <https://sozluk.gov.tr> [Erişim Tarihi: 11 Şubat 2021]
- Türk Dil Kurumu(TDK). (2022). "Mekan" Kelimesinin Tanımı. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 14 Ocak 2022]
- Ulukavak, K. (2007). Bir Safranbolu’lunun penceresinden Safranbolu (Gözlemler,Derlemeler-Denemeler) Bizim Büro Basımevi, Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti. Ankara.
- UNESCO (1982). Mexico City Declaration on Cultural Policies. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000052505?7=null&queryId=N->

EXPLORE-4e075358-05d3-4356-9a07-1f9656f250ac [Erişim Tarihi: 5 şubat 2021]

Unesco (1972). Dünya Kùltürel Ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme. <https://www.unesco.org.tr/Home/Page/161?slug=D%C3%BCnya-K%C3%BCl%C3%BCrel-ve-Do%C4%9Fal-Miras%C4%B1n%C4%B1n-Korunmas%C4%B1na-Dair-S%C3%B6zle%C5%9Fme-> [Erişim Tarihi: 18 şubat 2021]

UNESCO (1977). UNESCO Uygulama Rehberi, Operational Guidelines. <https://whc.unesco.org/archive/opguide77a.pdf> [Erişim Tarihi: 11 Mart 2021]

UNESCO (2003). Somut Olmayan Kùltürel Mirasın Korunması Sözleşmesi <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/> [Erişim Tarihi: 13 Mart 2021]

UNESCO (2005). Kùltürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi <https://www.unesco.org.tr/Pages/179/177/> [Erişim Tarihi: 13 Mart 2021]

UNESCO (2011). UNESCO Uygulama Rehberi, Operational Guidelines. <https://whc.unesco.org/archive/opguide11-en.pdf> [Erişim Tarihi: 11 Mart 2021]

UNESCO (2017). UNESCO Uygulama Rehberi. <http://www.alanbakanligi.gov.tr/evrak/document-57-11.pdf> [Erişim Tarihi: 11 Mart 2021]

UNESCO (2020). Dünya Miras Listesi Kriterleri. <https://www.unesco.org.tr/Home/Page/149?slug=UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1> [Erişim Tarihi: 10 Mart 2021]

UNESCO (2021). UNESCO Dünya Mirası Listesi, Türkiye. <https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi> [Erişim Tarihi: 21 Mart 2021]

UNESCO (2022). Dünya Miras Listesi İstatistikleri. <http://whc.unesco.org/en/list/stat> [Erişim Tarihi: 15 Mart 2022]

UNESCO (2022a). UNESCO Dünya Geçici Miras Listesi, Tentative Lists. http://whc.unesco.org/en/tentativelists/?action=listtentative&state=&theme=&criterium_restriction=&date_start=&date_end=&order= [Erişim Tarihi: 10 Ocak 2022]

UNESCO (2022b). UNESCO Dünya Geçici Miras Listesi, Türkiye. Tentative Lists, Turkey. <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=tr> [Erişim Tarihi: 10 Ocak 2022]

UNESCO, 2021. UNESCO Dünya Mirası Listesi. <https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi> [Erişim Tarihi: 06 şubat 2021]

- UNWTO 2019. Tourism Highlights 2019 Edition. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284421152> [Erişim Tarihi: 03 şubat 2021]
- Ural, A., Kılıç, İ. (2005). Bilimsel Araştırma Süreci Ve SPSS İle Veri Analizi.
- Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin Kùltürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı, Tekirdağ Ziraat Fakùltesi Dergisi, 3(3), 305-314.
- Uysal, K. (2018). Kùltürel Mirasın Turizm Amaçlı Kullanılmasında Yerel Halkın Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi: İznik Örneğı (Master's Thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Uzun, G. (2020). Kùltürel Mirasın Korunması Konusunda Yerel Halkın Tutumları: Assos Örneğı (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Üçcan, F. (2002). Kùltür Mirasımız, şekerbank Kùltür Yayınları, Ankara.
- Veljko Radulović (2022) Sustainability of Cultural Memory: Youth Perspectives on Yugoslav World War Two Memorials, Sustainability, 14 (9) : 5586
- Verbyts'ka, P. (2013). Громадянoзнавчий Потенціал Пізнання Та Збереження Історико-Культурної Спадщини Засобами Історичної Освіти. Pedagogical Discourse, (14), 98-103.
- Wager, J. (1995). Developing a Strategy For The Angkor World Heritage Site. Tourism Management, 16(7), 515-523.
- Williams, R. (1983a). Culture And Society, 1780-1950. Columbia University Press.
- Williams, R. (2005). Anahtar Sözcükler: Kùltür ve Toplumun Sözcürlüğü. (S. Kılıç, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları. (Orijinali 1976'da yayımlanmıştır).
- Woosnam, K M., Aleshinloe, K. D., Ribeiro, M A. Stylidis, D., Jiang, J. and Erul, E. (2018). Social Determinants of Place Attachment at a World Heritage Site, Tourism Management, 67, 139-146.
- Yaşaroğlu, C. (2017). Place Attachment Scale: Turkish Adaptation Study Mekânsal Bağlılık Ölçeğı: Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. Journal Of Human Sciences, 14(3), 2810-2817.
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). SPSS Applied Scientific Research Methods. Ankara: Detay Publishing.
- Yılmaz, B. (2009). Türkiye'de Kùltür Politikası ve Kùtùphane: 1980 Sonrası Durum.
- Yurttaş, C. (2019). Yuvaya Dönüş: Mekân Hissi, Mekânsal Bağlılık ve Bağımlılık. Dokuz Eylül Üniversitesi, (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mekana(Yaşanan Yere) Bağlılık Ölçeğinde Yer Alan İfadeler.....	17
Tablo 2. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğinde Yer Alan İfadeler	17
Tablo 3. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğinde Yer Alan İfadeler.....	18
Tablo 4. Bölgelere Göre UNESCO Dünya Miras Listesi İstatistikleri (UNESCO, 2022)	36
Tablo 5. Bölgelere Göre UNESCO Tehlike Altındaki Dünya Miras Listesi (UNESCO, 2022)	37
Tablo 6. Türkiye, UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki Kültürel Miras Alanları (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022)	39
Tablo 7. UNESCO Adaylık Başvurusu Kurumların Roller (Bursa Alan Başkanlığı, 2021)	55
Tablo 8. 2021 Yılı Safranbolu Gelen Ziyaretçi İstatistikleri (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2022)	75
Tablo 9. 2021 Yılı Safranbolu'ya Gelen Yabancı Turistlerin Oluşturduğu İlk On Ülke (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2022).....	76
Tablo 10. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları	85
Tablo 11. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları.....	85
Tablo 12. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımları	86
Tablo 13. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımları	86
Tablo 14. Katılımcıların Kendisini Safranbolulu Hissetmesi Hakkındaki Dağılımlar	87
Tablo 15. Katılımcıların Safranbolu'da Yaşama Süreleri Hakkındaki Dağılımları	88
Tablo 16. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine Uygulanan KMO ve Bartlett's Küresellik Testi	89
Tablo 17. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine Yönelik Yapılan Faktör Analizi ve Cronbach's Alpha Değeri	90
Tablo 18. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Uygulanan KMO ve Bartlett's Küresellik Testi.....	91

Tablo 19. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Yönelik Yapılan Faktör Analizi ve Cronbach's Alpha Değeri	92
Tablo 20. Mekana Bağlılık Ölçeğine Uygulanan KMO ve Bartlett's Küresellik Testi	92
Tablo 21. Mekana Bağlılık Ölçeğine Yönelik Yapılan Faktör Analizi ve Cronbach's Alpha Değeri.....	93
Tablo 22. Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin “Safranboluluk” Değişkenine Göre Yapılan T-Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder)	94
Tablo 23. Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin “Safranboluluk” Değişkenine Göre Yapılan T-Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder)	95
Tablo 24. “Safranboluluk” Değişkeninin, Mekana Bağlılık Ölçeğine İlişkin Yapılan T-Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder).....	96
Tablo 25. Safranbolu’da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirasa Yönelik Algı Ölçeğine İlişkin Yapılan ANOVA Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder)	97
Tablo 26. Safranbolu’da Yaşam Süresi Değişkeninin, Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Yapılan ANOVA Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder)	98
Tablo 27. Safranbolu’da Yaşam Süresi Değişkeninin, Mekana Bağlılık Ölçeğine İlişkin Yapılan ANOVA Testi (*p<0,05 anlamlı farklılık ifade eder)	99
Tablo 28. Çoklu Regresyon Analizi İçin Oluşan Anlamlılık Tablosu	101
Tablo 29. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ve Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum ile Mekana Bağlılık Düzeyi Ölçekleri Arasındaki Çoklu Regresyon Analizleri.....	101
Tablo 30. Basit Regresyon Analizi İçin Oluşan Anlamlılık Tablosu.....	103
Tablo 31. Kültürel Mirasa Yönelik Algı ile Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Ölçekleri Arasındaki Basit Regresyon Analizleri.....	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Modeli	13
------------------------------------	----

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. UNESCO Dünya Mirasları Avrupa ve Kuzey Amerika Yoğunluk Haritası (UNESCO, 2022).....	36
Harita 2. Türkiye, Kültürel Miras Alanlarının Coğrafik Yoğunluğu (UNESCO, 2021a)	40
Harita 3. Türkiye, Kültürel Miras Varlıklarının İllere Göre Dağılımı (TARKEM, 2020)	53
Harita 4. Orta Çağ Bizans İmparatorluğu, Paflagonya Bölgesi (Wikipedia, 2021)	62
Harita 5. 1936 Safranbolu Yerleşim Planı (Ongun, 1936; Kuş, 2009; Akt. Yetiş vd., 2018).....	64
Harita 6. 1968 Nazım İmar Planı (İller Bankası, 1968; Akt. Yetiş vd., 2018).....	65
Harita 7. 1990 Koruma İmar Planı (Safranbolu Belediyesi, 2016; Akt. Yetiş vd., 2018)	66
Harita 8. 2010 Koruma Amaçlı İlave+Revizyon Uygulama İmar Planı (Abad, 2010; Akt. Yetiş, 2018).....	67
Harita 9. Safranbolu Nüfus Yoğunluğu (Ayvazpınarı, 2020)	69
Harita 10. Safranbolu Lokasyonu (Deniz ve Yavaş, 2020).....	72
Harita 11. Safranbolu'nun Çeşitli İl, Köy ve Önemli Noktalara Olan Uzaklıkları (Safranbolu Kaymakamlığı, 2022)	73
Harita 12. Safranbolu Ulaşım Ağları (Bogenç, 2016).....	74

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Taşınabilir Kültürel Miras Örneği: "Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği" (TUBİTAK, 2018).....	27
Fotoğraf 2. Taşınmaz Kültürel Miras Örneği: "Göbeklitepe, Şanlıurfa" (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018).....	28
Fotoğraf 3. Sualtı Kültürel Mirası Örneği: "Çanakkale, Gelibolu Tarihi Sualtı Parkı" (Milliyet Gazetesi, 2021)	28
Fotoğraf 4. Somut Olmayan Kültürel Miras Örneği: "Karagöz Oyunu" (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013).....	29
Fotoğraf 5. Doğal Miras Örneği: "İzmir, Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı" (Türkiye Kültür Portalı, 2014)	29
Fotoğraf 6. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası / Sivas (Çağdaş, 2021)	40
Fotoğraf 7. İstanbul'un Tarihi Alanları / İstanbul (Akkanat, 2021)	41
Fotoğraf 8. Göreme Milli Parkı ve Kapadokya / Nevşehir (UNESCO, 2021)	42
Fotoğraf 9. Hattuşa: Hitit Başkenti / Çorum (Seyhoğlu, 2021)	42
Fotoğraf 10. Nemrut Dağı / Adıyaman (Özdemir, 2021)	43
Fotoğraf 11. Hierapolis-Pamukkale / Denizli (Özdemir, 2021a)	44
Fotoğraf 12. Xanthos-Letoon / Antalya-Muğla (Dönmez, 2021).....	44
Fotoğraf 13. Safranbolu Şehri / Karabük (Özdemir, 2021b)	45
Fotoğraf 14. Truva Arkeolojik Alanı / Çanakkale (Özdemir, 2021c)	46
Fotoğraf 15. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi / Edirne (Öztürk, 2021).....	46
Fotoğraf 16. Çatalhöyük Neolitik Alanı / Konya (Quinlan, 2009).....	47
Fotoğraf 17. Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu / Bursa (Özdemir, 2021).....	48
Fotoğraf 18. Bergama Çok Katmanlı Peyzaj Alanı / İzmir (Vincent, 2015).....	49
Fotoğraf 19. Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bağçeleri Kültürel Peyzajı / Diyarbakır (Suer, 2008)	49
Fotoğraf 20. Efes / İzmir (Özdemir, 2011)	50

Fotoğraf 21. Ani Arkeolojik Alanı / Kars (Demirci, 2021)	51
Fotoğraf 22. Aphrodisias / Aydın (Aphrodisias Müzesi, 2014)	51
Fotoğraf 23. Göbekli Tepe / Şanlıurfa (Göbekli Tepe Projesi, 2010)	52
Fotoğraf 24. Arslantepe Höyüğü / Malatya (Ceccacci, 2011)	54
Fotoğraf 25. Safranbolu Evleri ve Sokaklar (Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022)	77

EKLER

Ek 1:

ANKET FORMU

Bu anket formu Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde yürütülmekte olan **“Yerel Halkın Kültürel Mirasa Yönelik Algı ve Tutumunun Mekana Bağlılık Düzeyi Üzerindeki Etkisi”** başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir, şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU

Burhan YAVAŞ

1- Lütfen size uygun cevabı işaretleyiniz.

KİŞİSEL BİLGİLER						
1	Cinsiyetiniz	Erkek ()	Kadın ()			
2	Yaşınız	18-29 ()	30-41 ()	42-53 ()	54-65 ()	66 ve Üstü ()
3	Öğrenim Durumunuz	İlköğretim ()	Lise ()	Ön Lisans ()	Lisans ()	Lisansüstü ()
4	Geliriniz	2500-3500 ()	3501-4500 ()	4501-5500 ()	5501-6500 ()	6501 ve üzeri ()
5	Safranbolu'da ikamet ediyormusunuz?	Evet ()	Hayır ()			
6	Kendinizi “Safranbolulu” olarak tanımlamısınız?	Evet ()	Hayır ()			
7	Kaç yıldır Safranbolu'da yaşıyorsunuz?	0-5 Yıl ()	6-10 Yıl ()	11-15 Yıl ()	16-20 Yıl ()	21 Yıl ve daha fazla ()

2- Lütfen aşağıda belirtilen ifadeler hakkında katılım düzeyinizi belirtiniz.

İFADE NO	Yaşanan Yere Bağlılık Hakkında;	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Safranbolu'yu çok iyi tanırım.	()	()	()	()	()
2	Safranbolu'yu birisi eleştirdiğinde karşı çıkarım.	()	()	()	()	()
3	Safranbolu'dan uzak kaldığımda, burayı özleyorum.	()	()	()	()	()
4	Safranbolu'yu seviyorum.	()	()	()	()	()
5	Safranbolu'da kendimi güvende hissediyorum	()	()	()	()	()
6	Safranbolu ile gurur duyuyorum.	()	()	()	()	()
7	Safranbolu benim bir parçam gibidir.	()	()	()	()	()
8	Safranbolu'daki gelişmelerde yer almak isterim.	()	()	()	()	()
9	Safranbolu'nun geleceğini etkileyebilirim.	()	()	()	()	()
10	Safranbolu'dan başka bir yere gitmek istemem.	()	()	()	()	()
11	Safranbolu'da uzun süre yaşamayı düşünüyorum.	()	()	()	()	()
İFADE NO	Kültürel Mirasa Yönelik Algı Hakkında;	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Safranbolu, kendine özgü kültürel geleneğe sahiptir.	()	()	()	()	()
2	Safranbolu, kültürel mirasını korumaya değer bir yerdir.	()	()	()	()	()
3	Safranbolu, uluslararası kültür açısından önemlidir.	()	()	()	()	()
4	Safranbolu'daki yapılar otantikdir (özgündür).	()	()	()	()	()
5	Safranbolu, kültürel değerlerini koruyarak ziyaretçi ağırlayabilir.	()	()	()	()	()

İFADE NO	Kültürel Mirası Korumaya Yönelik Tutum Hakkında;	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Safranbolu'nun kültürel mirasının korunması gerektiğine inanıyorum.	()	()	()	()	()
2	Safranbolu'nun temel yapılarının korunması gerektiğine inanıyorum.	()	()	()	()	()
3	Safranbolu'nun otantik (özgün) ortamının korunması gerektiğine inanıyorum.	()	()	()	()	()
4	Kültürel zenginliğin, Safranbolu'nun bir parçası olduğuna inanıyorum.	()	()	()	()	()
5	Safranbolu'nun kültürel mirasını gelen turistler ile paylaşıyorum.	()	()	()	()	()
6	Safranbolu'daki yerel halka saygı duyuyorum.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Burhan YAVAŞ

Öğrenim Durumu

Ön Lisans:

2012-2014

DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ / TURİZM VE OTEL İŞLETMECİLİĞİ

Lisans:

2014-2018

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ / TURİZM FAKÜLTESİ - TURİZM İŞLETMECİLİĞİ

Lisansüstü:

2019-2022

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ / TURİZM FAKÜLTESİ

KÜLTÜREL MİRAS VE MİRAS ALAN YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Eserler

Makale:

DENİZ, T., ve YAVAŞ, B. (2020). Karşılaştırmalı Bir Kültürel Coğrafya Araştırması: Bulak ve Yazıköy (Safranbolu) Kırsalında Keşkek Yapımı ve Kültürü. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(3), 680-689.

Bildiri :

AKYÜZ, N., ve YAVAŞ, B. (2022). Safranbolu “Yemenicilik El Zanaatında Deri Kullanımı. 1. Ulusal Zanaat, Sanat ve Tasarım Dili Olarak Deri Sempozyumu ve Çalıştayı.

Deneyimler

2014- Kütahya Emet Thermal&Resort Otel (5 Yıldızlı) – Şef Garson (1 Yıl)

2014- Kütahya Emet Thermal&Resort Otel Muhasebe Departmanı -Muhasebe Görevlisi (4 Ay),

2016- Antalya Side Mary Palace Resort Otel (5 Yıldızlı) – Stajyer(3 Ay),

2016- Antalya Side Mary Palace Resort Otel Barmaid ve Night Auditor(3 Ay)

2018- Balıkesir Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yemekhane Hizmetleri -
Personel Sorumlusu(1 Yıl)

